

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra psychologie

FORMOVÁNÍ PSYCHOLOGICKÉHO
KONTAKTU S OBĚŤMI
PROTIPRÁVNÍHO JEDNÁNÍ
FORMING OF PSYCHOLOGICAL CONTACT WITH CRIME
VICTIMS

Magisterská diplomová práce

Autor: **Mgr. Bc. Anna Nyplová**

Vedoucí práce: **PhDr. Simona Hoskovcová, Ph.D.**

Olomouc

2022

Ráda bych poděkovala své vedoucí práce, PhDr. Simoně Hoskovcové, Ph.D., za její čas a podnětné rady. Poděkování patří také všem respondentům, kteří se účastnili výzkumu diplomové práce, a organizacím, které sdílely můj návrh účasti na výzkumu (zejména Amnesty International a instagramová stránka to.po.tom). V neposlední řadě je třeba také poděkovat mým rodičům a přátelům za jejich podporu.

Místopřísežně prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou prací na téma „Formování psychologického kontaktu s oběťmi protiprávního jednání“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Praze dne 25.3.2022

Podpis

OBSAH

Číslo	Kapitola	Strana
OBSAH		3
ÚVOD		5
TEORETICKÁ ČÁST		7
1	Základní terminologie	8
1.1	Protiprávní jednání, trestný čin a přestupek	8
1.2	Základní pojmy trestního řízení.....	9
1.2.1	Trestní řízení.....	9
1.2.2	Subjekty trestního řízení.....	10
1.3	Oběť trestného činu	11
1.3.1	Zákon o obětech trestných činů.....	11
1.3.2	Zvlášť zranitelná oběť	12
2	Proces viktimizace	14
2.1	Viktimita a previktimní osobnost	14
2.2	Viktimizace a reviktimizace	15
2.3	Sekundární viktimizace	16
2.3.1	Sekundární viktimizace ze strany PČR	17
2.3.2	Sekundární viktimizace ze strany soudních znalců.....	19
2.3.3	Sekundární viktimizace jako důsledek trestního řízení.....	20
2.4	Dynamika prožívání újmy	22
2.5	Dopady protiprávního jednání na oběť.....	23
2.5.1	Posttraumatická stresová porucha	24
2.5.2	Syndrom CAN.....	25
2.5.3	Syndrom naučené bezmoci.....	26
3	Kontakt s obětí protiprávního jednání	27
3.1	Specifika navazování kontaktu s obětí protiprávního jednání.....	27
3.1.1	Prvotní navázání kontaktu.....	28
3.1.2	Komunikace.....	30
3.1.3	Kognitivní interview.....	32
3.1.4	Specifika spolupráce veřejnosti s PČR.....	34
3.2	Chyby v jednání s obětí protiprávního jednání.....	35
3.2.1	Kognitivní zkreslení	36
3.2.2	Mýty a stereotypy o obětech protiprávního jednání.....	37
3.3	Závěrečná shrnující doporučení pro zlepšení	43
3.3.1	Zlepšení na straně příslušníků PČR.....	43
3.3.2	Vliv psychického stavu příslušníků PČR na kvalitu jejich práce.....	44
3.3.3	Zlepšení prostředí kontaktu PČR s oběťmi	45

3.3.4	Doporučení obětí protiprávního jednání.....	46
VÝZKUMNÁ ČÁST		47
4	Výzkumný problém, výzkumné cíle a otázky	48
5	Typ výzkumu a použité metody	50
6	Sběr dat a výzkumný soubor.....	51
6.1	Základní soubor	51
6.2	Výzkumný soubor	52
6.3	Sběr dat.....	57
6.4	Rizika.....	57
6.5	Etické hledisko a ochrana soukromí.....	58
7	Práce s daty a její výsledky	60
7.1	Představení jednotlivých kategorií a témat.....	61
7.1.1	Budování důvěry	61
7.1.2	Komunikace.....	61
7.1.3	Prostředí.....	63
7.1.4	Trestní řízení.....	63
7.1.5	Motivace	63
7.2	Výsledky analýzy dat	63
7.2.1	Budování důvěry	63
7.2.2	Komunikace.....	65
7.2.3	Prostředí.....	68
7.2.4	Trestní řízení.....	69
7.2.5	Motivace	71
8	Diskuze	73
9	Závěr.....	82
10	Souhrn	83
LITERATURA.....		86

ÚVOD

Magisterská diplomová práce se zaměřuje na psychologické aspekty navazování kontaktu s oběťmi protiprávního jednání, a to zejména u příslušníků Policie České republiky. Téma diplomové práce bylo motivováno profesním a osobním zájmem autorky o tuto problematiku. Získané poznatky tak mohou být nejen autorkou užity přímo v praxi.

Spolupráce s Policií České republiky je umožněna na základě dobrého vztahu veřejnosti s jednotlivými příslušníky. Právě tyto příslušníci Policie České republiky formují obecný pohled veřejnosti a motivují ji k možné spolupráci. Jedná se o jeden z aspektů, který umožňuje efektivní boj proti kriminalitě. Oběti protiprávního jednání mívají nejširší spektrum informací o pachatelích nejen trestných činů. V rámci vytěžování informací dochází k mnoha rušivým elementům, mezi které lze zařadit necitlivé či neprofesionální jednání ze strany některých příslušníků. Často si svého negativního vlivu policisté nemusejí být ani vědomi. Svým jednáním si mohou zavřít cestu k nejdůležitějším zdrojům informací o skutku a v nejhorším případě oběť dále traumatizovat. Cílem práce je zaměřit se na takové prvky v jednání příslušníků, které oběti protiprávního jednání demotivují, ale také motivují k další spolupráci s Policií České republiky. Práce se také zaměřuje na možnosti, jak s oběťmi protiprávního jednání navázat empatický, profesionální a dále netraumatizující vztah.

Diplomová práce pracuje s pojmem oběti protiprávního jednání. Ačkoliv se jedná o poněkud netradiční označení, má svůj význam. Některá jednání, byť v přestupkové rovině, mohou být pro oběť stejně psychicky náročná, jako by na ní byl spáchán trestný čin. Některé jednání nemusí být navíc policisty kvalifikováno. Pokud by se toto jednání řešilo, pak by mohlo nabýt kvalifikace jak přestupku, tak trestného činu.

Práce je rozdělena na část teoretickou a výzkumnou. Teoretická část seznamuje čtenáře se základní terminologií. Dále je popsán proces viktimizace, reviktimizace, dynamiky prožívání újmy a dopadů protiprávního jednání na oběť. Poslední kapitola teoretické části již přímo souvisí s výzkumem. Zaměřuje se na specifika navazování kontaktu s oběťmi protiprávního jednání. Popisuje mýty o obětech, některé chyby v jednání s oběťmi či specifika samotného navazování kontaktu.

Výzkum diplomové práce je kvalitativního charakteru. Sběr dat byl realizován formou polostrukturovaných interview se samotnými oběťmi protiprávního jednání. Data

byla analyzována prostřednictvím tematické analýzy. Výsledky výzkumu jsou prezentovány v závěrečné části práce, a to v diskuzi, závěru a ve shrnutí práce.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE

Ačkoliv je práce psána pod katedrou psychologie, obsahuje větší množství právních termínů. Je proto vhodné takové termíny nejprve definovat. V rámci této kapitoly budou popsány pojmy protiprávního jednání, trestného činu a přestupku. Dále základní pojmy trestního řízení. Poslední kapitola definuje pojem oběti trestného činu, představuje zákon o obětech trestného činu a specifickou kategorii zvláště zranitelných obětí.

1.1 Protiprávní jednání, trestný čin a přestupek

Protiprávní jednání lze definovat jako porušení práva nebo nedodržení právní povinnosti (Gerloch, 2017). Následkem protiprávního jednání je právní odpovědnost (Harvánek, 2013), tedy nepříznivý následek, který právní norma stanoví (Halfar, 2015). Protiprávní jednání lze rozdělit na lehké a těžší (Harvánek, 2013), konkrétně na přestupky, občanskoprávní spory, pracovněprávní spory a na trestné činy (Halfar, 2015). Policie České republiky (dále jen „PČR“) řeší trestné činy a některé přestupky. V práci se proto používá souhrnný pojem protiprávního jednání pro tyto dvě kategorie činů.

Definici trestného činu lze nalézt v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“). Ten v § 13 odst. 1 uvádí, že za trestný čin se považuje protiprávní čin, který uvedený zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v témže zákoně. § 111 dále stanoví, že trestným činem se rozumí jen čin soudně trestný, a také příprava k trestnému činu, pokus trestného činu, organizátorství, návod a pomoc, pokud z jednotlivých ustanovení trestního zákoníku nevyplývá něco jiného.

V kontextu dalšího definování přestupkového jednání je vhodné uvést jednu ze základních zásad trestního práva, a to zásadu *ultima ratio*. Tato zásada je uvedena v § 12 odst. 2 trestního zákoníku, ze kterého vyplývá, že trestní odpovědnost pachatele a důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, jestliže nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Společenskou škodlivost lze chápat s odkazem na § 39 odst. 2 trestního zákoníku jako dopad protiprávního jednání na

společnost, který se posuzuje zejména na základě způsobu spáchání, zavinění či motivace. Trestní zákoník tak stojí na vrcholu pomyslné pyramidy, kdy je podle něj pachatel potrestán až tehdy, nelze-li jej potrestat podle zákona jiného, méně přísného (Vantuch, 2011).

Přestupek je definován v zákoně č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů. Přestupek je podle tohoto zákona, § 5, společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin. Některé základní přestupky jsou uvedené v zákoně č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů. V tomto zákoně jsou uvedeny běžnější přestupky – přestupky proti veřejnému pořádku, proti majetku, proti občanskému soužití aj. Jedná se pouze o část přestupků, které český právní řád zná. Další přestupky jsou uvedeny napříč zákony upravujícími různé oblasti.

1.2 Základní pojmy trestního řízení

Mezi základní pojmy lze zařadit pojmy trestního řízení a subjektů trestního řízení. Důraz je kladen na definici osoby, proti níž se trestní řízení vede, a definici poškozeného v trestním řízení. Formulace poškozeného je důležitá zejména v kontextu dalšího vymezení oběti trestného činu.

1.2.1 Trestní řízení

Trestní řízení je zákonem stanovený postup orgánů činných v trestním řízení, který si klade za cíl náležitě zjistit, zda byl spáchán trestný čin, pokud ano, pak zjistit osobu pachatele, uložit mu sankci podle zákona a rozhodnutí pravomocně vykonat (Fryšták, 2012). Úkolem trestního řízení je dále působit preventivně, působit k upevnování zákonnosti a k výchově občanů (Císařová et al., 2008).

Trestní řízení se skládá z několika stadií, nazvaných jako přípravné řízení, předběžné projednání obžaloby, hlavní líčení, odvolací řízení a vykonávací řízení (Spirit, 2014). Trestní řízení začíná zahájením úkonů trestního řízení (Švarc, 2019). Policejní orgán je povinen na základě vlastních poznatků, trestních oznámení a podnětů jiných osob a orgánů učinit veškerá opatření pro to, aby zjistil, zdali se stal trestný čin, a opatření směřující ke zjištění pachatele (Novotný & Souček, 2009). PČR by měla postupovat

iniciativně a řešit trestné činy, o kterých se dozví. Existují ale trestné činy, jejichž trestní stíhání je podmíněné souhlasem poškozeného. Někdy tak může docházet ze strany veřejnosti k pocitu, že orgány činné v trestním řízení (dále jen „OČTŘ“) nekonají, ačkoliv by konat měly. Skutečností je, že ke konání nemají zákonnou oporu. Jedná se zejména o situace, kdy je pachatel osobou blízkou oběti trestného činu (např. příbuzný, partner aj.). Takové trestné činy jsou uvedeny v § 163 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“). Spadá mezi ně například trestný čin ublížení na zdraví, těžkého ublížení na zdraví, omezování osobní svobody aj. Uvedené neplatí, jestliže byla takovým činem způsobena smrt, poškozený není schopen dát souhlas pro duševní poruchu, poškozeným je osoba mladší 15 let nebo je z okolností zjevné, že souhlas nebyl dán v tísní vyvolané výhrůžkami, nátlakem aj. (trestní řád) Analogicky lze popsat přestupky, jejichž řízení lze zahájit pouze se souhlasem osoby postižené spácháním přestupku.

1.2.2 Subjekty trestního řízení

Subjekty trestního řízení jsou mimo jiné OČTŘ, osoba, proti níž se trestní řízení vede, obhájce, poškozený, zúčastněná osoba, dále osoba s tzv. samostatnými obhajovacími právy, soudní znalec, probační úředník či orgán pověřený péčí o mládež v případě řízení proti mladistvému (Spirit, 2014).

OČTŘ jsou podle trestního řádu pouze soud, státní zástupce a policejní orgán. Soudy rozhodují o vině a trestu, státní zastupitelství zastupují veřejnou žalobu v trestním řízení, uskutečňují trestní stíhání a tím naplňují požadavek legality (Fryšták, 2012). Policejním orgánem jsou vedle útvarů PČR také pověřené orgány Vojenské policie, pověřené orgány Bezpečnostní informační služby, pověřené orgány Generální inspekce bezpečnostních sborů aj. (trestní řád)

Osobou, proti níž se trestní řízení vede, se rozumí podezřelý, obviněný, obžalovaný, případně odsouzený (Vantuch, 2010). Podezřelou osobou je ten, kdo byl policejním orgánem zadržen, nebo ten, kdo byl přistižen při činu nebo bezprostředně po něm (Fryšták, 2012), dále také osoba, proti které se vede zkrácené přípravné řízení (Vantuch, 2010). Osoba, které bylo doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání se označuje jako obviněná (trestní řád). Po nařízení hlavního líčení se tato osoba označuje jako obžalovaná (Fryšták, 2012), kdy odsouzenou se nazývá až tehdy, byl-li proti ní vyhlášen odsuzující rozsudek,

jenž nabyl právní moci (Novotný & Souček, 2009). Trestní řád deklaruje osobě, proti níž se řízení vede, široké množství práv, odvíjejících se od jejího procesního postavení.

Poškozený je podle § 43 odst. 1 trestního řádu „*ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil*“. Poškozený má v trestním řízení právo činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisu, zúčastnit se sjednávání dohody o vině a trestu, zúčastnit se hlavního líčení a před skončením řízení se k věci vyjádřit. Je dále oprávněn navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu (trestní řád).

1.3 Oběť trestného činu

Oběť je definována zákonem o obětech trestných činů jako každá fyzická osoba, které bylo (nebo mělo být) trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková či nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel obohatil (zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů). Jedinec se může stát obětí jakéhokoliv trestného činu (Velikovská, 2016). Pokud je trestným činem způsobena smrt oběti, pak se za oběť také považuje příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel, registrovaný partner nebo druh, je-li osobou blízkou (zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů).

Pojem oběti trestného činu je třeba odlišovat od pojmu poškozeného. Základním rozdílem je to, že obětí může být pouze fyzická osoba, kdežto poškozeným může být fyzická i právnická osoba (Válková, 2013). Za poškozeného se nepovažuje ten, kdo se cítí být činem morálně či jinak poškozen (trestní řád). Obětí může být i příbuzný osoby, na které se pachatel dopustil protiprávního jednání (Válková, 2013). Oběť trestného činu může být zároveň poškozeným, ale není tomu tak vždy. Poškozený je na rozdíl od oběti trestného činu subjektem a stranou v trestním řízení.

1.3.1 Zákon o obětech trestných činů

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (dále jen „ZOTČ“), vzniká jako reakce na závazky vyplývající České republice z mezinárodních dokumentů (Svatoš, 2013). Implementuje například následující dokumenty: rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV z 15. 3. 2001, o postavení oběti v trestním řízení,

směrnice Rady 2004/80/ES z 29. 4. 2004, o odškodňování obětí trestných činů), směrnice Evropského parlamentu a Rady z roku 2011 zavádějící minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu aj. (Válková, 2013).

ZOTČ nahrazuje zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů, který měl mnoho nedostatků. Mezi tyto nedostatky spadalo například úzké pojetí pojmu oběti, jíž měla být pouze osoba, které byla způsobena škoda na zdraví, dále absence práva na ochranu oběti před sekundární viktimizací, nedostatečná úprava na právní a jinou pomoc, absence institutu bezplatného právního zastoupení oběti v některých případech (Svatoš, 2013) a v neposlední řadě povinnost oběti odvést na účet ministerstva spravedlnosti částky, které obdržela jako náhradu škody, až do výše poskytnuté pomoci (Válková, 2013).

ZOTČ se snaží vyrovnat nerovné postavení mezi obětí trestné činnosti a osobou, proti níž se trestní řízení vede (Měsíčková, 2012). Zároveň si zákon klade za cíl zlepšit práva obětí trestných činů, a to zejména aby:

- s oběťmi bylo zacházeno s respektem k jejich osobnosti a citlivě s ohledem na situaci,
- jim byla poskytnuta nejen právní pomoc, a to v některých případech i bezplatně,
- v průběhu trestního řízení měly dostatek informací o svých právech a povinnostech (Květenská, 2013).

Zcela zásadní význam má v ZOTČ, v § 21, institut důvěrníka. Důvěrníkem je fyzická osoba, kterou si oběť může zvolit jakožto doprovod k úkonům trestního řízení a k podání vysvětlení. Důvěrník poskytuje oběti potřebnou, a to zejména psychickou podporu. Dále přináší uvedený zákon pojem zvlášť zranitelné oběti.

1.3.2 Zvlášť zranitelná oběť

ZOTČ vymezuje v § 2 specifickou kategorii obětí, a to zvlášť zranitelné oběti, kterým přiznává určité trestně-procesní výsady (Grivna et al., 2014). Zvlášť zranitelné oběti mají například právo na citlivé vedení výslechu, zabránění kontaktu s pachatelem, bezplatnou právní pomoc či právo na výběr pohlaví tlumočníka (Kalibová et al., 2017). Smyslem zavedení specifické kategorie je zejména prevence vzniku sekundární viktimizace, zároveň snaha o zabránění dalšího působení osoby pachatele na tuto oběť (Jelínek, 2013).

Zvláště zranitelnými oběťmi jsou:

- děti,
- osoby vysokého věku nebo ty, které jsou fyzicky, psychicky, mentálně či smyslově hendikepovány, pokud takové okolnosti mohou této osobě bránit jejímu účelnému uplatnění ve společnosti,
- oběti trestných činů obchodování s lidmi podle § 168 trestního zákoníku; znásilnění dle § 185; týrání svěřené osoby dle § 198; týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 trestního zákoníku nebo činu teroristického útoku podle § 311 trestního zákoníku a dále
- oběti trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti (např. znásilnění, zneužití), trestného činu, který zahrnoval nátlak, násilí nebo pohrůžku násilím,
- oběti trestných činů spáchaného pro příslušnost k některému národu, rase či etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo
- oběti trestných činů spáchaných ve prospěch organizované zločinecké skupiny, pokud je v takovém případě zvýšené nebezpečí vzniku druhotné újmy zejména s ohledem na věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci oběti či s ohledem na vztah k osobě podezřelé (ZOTČ).

Dítětem je v tomto smyslu osoba mladší 18 let (trestní zákoník). Věková hranice u osob vysokého věku není zákonem o obětech stanovena (Kandová & Čep, 2018). Někteří autoři odkazují na důvodovou zprávu k návrhu zákona o obětech, která definuje osobu vysokého věku jako příjemce starobního důchodu a osobu ve věku od 60 let, pokud jí nárok na starobní důchod nevznikl (Gřivna & Válková, 2017). U obětí je třeba posuzovat individuálně, zda je u konkrétní oběti, vzhledem k daným okolnostem, zvýšené riziko sekundární viktimizace (Gřivna et al., 2014; Kandová & Čep, 2018).

2 PROCES VIKTIMIZACE

Cílem této kapitoly je seznámit čtenáře nejen s viktimizací, ale také s dalšími pojmy, jakými jsou viktimita, previktimní osobnost či reviktimizace. Kapitola dále popisuje dynamiku prožívání újmy a dopady protiprávního jednání na oběť, do kterých lze zařadit posttraumatickou stresovou poruchu, syndrom CAN či syndrom naučené bezmoci. K poskytování efektivní pomoci obětem protiprávního jednání by měli příslušníci PČR uvedené pojmy znát.

2.1 Viktimita a previktimní osobnost

Názor, že si za protiprávní jednání mohou oběti samy, je zcela mylný a nelze se s ním ztotožnit. Je nicméně třeba zabývat se i těmi faktory na straně oběti, které působí před samotným skutkem. Znalost těchto faktorů může pomoci při predikci chování a prožívání oběti protiprávního jednání (Kvasničková, 2015). Pravděpodobnost rizika, že se jedinec stane obětí protiprávního jednání, se nazývá viktimita (Kuchta & Válková, 2005). Oběť se v dnešní společnosti může stát kdokoliv, tato pravděpodobnost ale není v populaci rovnoměrně rozložena a závisí na určitých vlivech (Křížovský & Bodor, 2015). Může se jednat o různé faktory – faktory prostředí, aktuální stav osoby či osobnostní faktory. Z faktorů osobnosti byly jako rizikové zjištěny takové povahové rysy, jako je výrazná extrovertnost, špatné sociální ukotvení, labilita emocí apod. (Matoušková, 2013). Zvýšenou viktimností se mohou vyznačovat alkoholici, narkomani, osoby bez domova aj. (Novotný et al., 2001) Hentig (1979) nazývá jedince, který se ještě nestal obětí, ale kvůli jeho osobnosti či chování existuje nadprůměrné riziko, že se jí může stát, jako tzv. potenciální oběť.

Čírtková a Vitoušová (2007) uvádějí tři druhy previktimní osobnosti¹, a to osobnost s iluzí kontroly, osobnost s deklarovaným cynismem a oběť poučenou. Osobnost s iluzí kontroly lze popsat jako jedince, který je přesvědčen o tom, že se mu v životě nemůže nic špatného stát, vše má pod kontrolou. Případné protiprávní jednání se ho dotýká více než

¹ Osobnost před trestným činem.

ostatních. Osobnost s deklarováním či nepravým cynismem působí svérázným dojmem, zdá se, že je jí vše lhostejné. Dotyčný bývá velmi překvapený újmou vlastní osoby, kterou opět prožívá hůře než ostatní, a to bez ohledu na závažnost újmy. Oběť poučená je osoba, která se již ve svém životě setkala s újmou a je seznámena s reakcemi, které újmu provázejí. Taková oběť dokáže včas vyhledat pomoc a využít své copingové strategie.

2.2 Viktimizace a reviktimizace

Viktimizaci je třeba chápat jako složitý proces (Velikovská, 2016), při kterém dochází ke způsobování újmy oběti (Hrabětová, 2009). Tento proces počíná protiprávním útokem, na který navazují další, pro oběť zraňující události (Marešová & Martinková, 2009). Viktimizace je tak dělena na primární a sekundární. Někteří autoři popisují také viktimizaci terciární (Straus & Vaverka, 2010).

Primární viktimizací se rozumí újma způsobená pachatelem, jedná se o přímý důsledek trestného činu (Sejbalová & Reguli, 2011). V průběhu primární viktimizace vzniká prvotní poškození oběti, ať již fyzické, sexuální, psychické či finanční (Hrabětová, 2009).

Vzhledem k tomu, že je sekundární viktimizace stěžejní kapitolou diplomové práce, bude jí věnována samostatná, a to následující kapitola.

Terciární viktimizací se rozumí dlouhodobé poškození oběti, kdy ani po delší době nedochází k adaptaci a návratu do běžného života (Boukalová & Gillernová, 2020). Někteří autoři chápou terciární viktimizaci jako fázi, která se objevuje po závažné formě sekundární viktimizace (Kunczik & Bleh, 1995).

Opakovaná zkušenost jedince s protiprávním jednáním v roli oběti je nazývána jako reviktimizace (Sakař, 2007). Reviktimizace je zdrojem pro vznik tzv. mnohočetné oběti (Krejčířová, 2007). Mnohočetná oběť se opakovaně, v průběhu krátké doby, stala obětí negativní události nebo trestného činu (Matoušková, 2013). Některé výzkumy ukazují, že mnohočetné oběti se podobají nejen ve specifickém životním stylu, ale také v rysech anamnestických, sociodemografických a osobnostních. Jiné výzkumy zveřejňují závěry, že k reviktimizaci dochází pravděpodobně v důsledku nedávné viktimizace (Boukalová & Gillernová, 2020). Po traumatu bývají oběti velmi zranitelné, čímž vzniká větší možnost opakování obdobně nepříjemné události (Matoušková, 2013). Může se ale jednat také

o důsledek dávné viktimizace, například u obětí sexuálního zneužívání (Ullman & Vasquez, 2015).

2.3 Sekundární viktimizace

Sekundární viktimizaci lze popsat jako traumatizaci oběti, která vzniká po ukončení samotného protiprávního jednání (Sejbalová & Reguli, 2011). Sekundární viktimizace je označována jako důsledek negativní reakce okolí a nezřídka může způsobit závažnější následky než viktimizace primární (Gillernová & Boukalová, 2006). ZOTČ vymezuje sekundární viktimizaci v § 2 odst. 5 jako druhotnou újmu, kterou je:

„... újma, která nebyla oběti způsobena trestným činem, ale vznikla v důsledku přístupu Policie České republiky, orgánů činných v trestním řízení a dalších orgánů veřejné moci, poskytovatelů zdravotních služeb, subjektů zapsaných v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, znalců, tlumočnicků, obhájců a sdělovacích prostředků k ní.“

Mezi primární a sekundární viktimizací je podle Čírtkové (1998) zásadní rozdíl – primární viktimizaci plně kontroluje pachatel a nelze jí předejít, zatímco sekundární viktimizaci předejít lze, a to vhodnou legislativní úpravou a praktickým výcvikem.

Podle Sejbalové a Reguli (2011) působí sekundární viktimizaci až ve 30 % případů OČTŘ, až v 70 % případů soudní znalci (psychologové, psychiatři, sexuologové aj.). Za část sekundární traumatizace nesou odpovědnost také někteří obhájci (Valešová, 2020b), kteří při obhajobě přesouvají část odpovědnosti za protiprávní jednání na oběť (Netík et al., 1997). Svou roli hrají také předsudky a mýty ve společnosti (Sejbalová & Reguli, 2011), média, novináři (Tandon, 2007) či nevhodné reakce rodinných příslušníků oběti. Mezi nevhodné reakce ze strany okolí oběti patří necitlivý přístup, přesouvání odpovědnosti, nedůvěřivé otázky, stranění se oběti, nebo naopak fascinace protiprávním jednáním, které bylo oběti způsobeno (Velikovská, 2016). Fascinace se projevuje neadekvátním zájmem o protiprávní jednání a o jeho detaily. Okolí se tak zajímá spíše o to, co se oběti stalo, než o její pocity (Moravec & Paulík, 2011). Sociální okolí (rodina, známí) se na sekundární viktimizaci podílí svými nevhodnými reakcemi až ve 20 % případů (Čírtková & Vitoušová, 2007). Základem sekundární viktimizace může být také frustrace základních potřeb, kterými jsou potřeba informací, potřeba bezpečí, potřeba důvěry a potřeba respektu (Čírtková & Vitoušová, 2007).

2.3.1 Sekundární viktimizace ze strany PČR

Nejen policisté by měli k oběti přistupovat ohleduplně, zohledňovat její dosažený věk, psychický a zdravotní stav, rozumovou a mravní vyspělost. Příslušníci by měli působit tak, aby nedocházelo k prohlubování způsobené újmy a tím ke vzniku újmy sekundární (Jelínek, 2013).

Ze strany PČR může docházet k sekundární viktimizaci ve chvíli, kdy příslušník odmítá oběti uvěřit, co se jí stalo (Musil et al., 2004). Dalšími faktory ze strany příslušníků PČR jsou různé formy necitlivého chování vůči oběti (Valešová, 2020b), projevovaný nezáměr či odmítnutí oběti (Gekoski et al., 2013). Sekundární viktimizace ze strany policejního orgánu vyplývá podle Bilewicze (2018) z nekompetentnosti, lhostejnosti či z profesního vyhoření, kdy policisté nejsou schopni empatie a distancují se od oběti. Policisté, kteří oběti pomoci chtějí, mohou způsobit sekundární újmu neznalostí základů psychologie obětí (Goetz, 2012).

Oběti některých trestných činů, například nebezpečného pronásledování², při kontaktu s policisty nepocítují, že by byly s ohledem na prožitý skutek brány vážně (Korkodeilou, 2014). Některým obětem je naznačováno, že by bylo vhodné se přestěhovat a změnit své návyky, aby se tak vyhnuly pachateli (Brewster, 2001). Obdobným jednáním je velkou měrou přispíváno k sebeobviňování oběti (Taylor-Dunn et al., 2021) a tím k sekundární viktimizaci. Ženské oběti znásilnění jakožto respondenti označily ve studii Maiera (2008) interakci s policií jako hlavního přispěvatele sekundární viktimizace. 40 % obětí ve výzkumu Campbella a Raja (2005) uvedlo, že se jich policisté při výslechu dotazovali na jejich sexuální minulost. V důsledku toho se oběti cítily dehumanizovány a obviňovaly samy sebe z trestného činu.

Příslušníci PČR mohou zabránit rozvoji dalšího traumatu vhodnou komunikací a vyvarováním se předsudků a stereotypů o obětech. Problematice navazování kontaktu a chybám v jednání s oběťmi je vyčleněna poslední kapitola teoretické části diplomové práce (3. kapitola). Samotný ZOTČ, v souladu s trestním řádem, poskytuje nejen příslušníkům PČR možnost přijmout taková opatření, aby se viktimizaci v co nejširším rozsahu předcházelo

Podle Sejbalové a Reguli (2011) je vhodné, aby OČTŘ prováděly výslech, zejména u zvláště zranitelných obětí, v co nejranějším stadiu trestního řízení. Legislativa podporuje

² Široké veřejnosti známé jako stalking.

provádění výslechnů ve speciálních výslechových místnostech za přítomnosti nezbytného počtu osob, kdy ostatní subjekty jsou audiovizuálně propojeny s touto místností. Vzniklý videozáznam by měl nahradit přítomnost oběti u soudu. Speciální výslechové místnosti mají pomoci netraumatizovat oběť a zamezit tak sekundární viktimizaci (Kutálková, 2014).

Výsledky výzkumů ukazují, že speciální výslechové místnosti jsou nezbytné a přínosné zejména v případech dětského svědka, respektive dětských obětí sexuálního zneužívání (Coşkun, 2020). Lze jen podporovat větší rozšíření takové praxe, která je prozatím dostupná pouze ve větších městech (Machuta, 2013). Opakované líčení traumatu, a to nejen v případech dětí a dospívajících, může způsobovat další psychickou újmu (Coşkun, 2020).

Další možností prevence sekundární viktimizace je využití tzv. videointerakce, kdy oběť v době hlavního líčení může vypovídat ve zcela jiném místě než v místě hlavního líčení (Kučera & Porada, 2016). Ideálním případem je zamezení setkání pachatele a oběti, a to v souladu s § 17 zákona o obětech. § 200 trestního řádu umožňuje vyloučit veřejnost z hlavního líčení, jestliže by veřejné projednání věci ohrozilo mravnost nebo nerušený průběh jednání či jiný důležitý zájem svědků apod. Oběť má dále právo, a to podle § 19 ZOTČ, aby byla v přípravném řízení vyslechnuta osobou stejného, nebo opačného pohlaví. Zvláště zranitelná oběť má navíc právo vybrat si pohlaví tlumočnicka.

Policisté by dále měli oběť trestného činu poučit o možnosti doprovodu důvěrníkem (§ 21 ZOTČ). Psychická podpora ve formě důvěrníka během úkonů trestního řízení může působit preventivně proti dalšímu traumatu (Hrabětová, 2009). Podle § 50 ZOTČ se může poškozený a zúčastněná osoba nechat zastupovat zmocněncem. Poškozený pak nemusí být přítomen úkonům přípravného trestního řízení (Kutálková, 2014).

Důležitým institutem je dále prohlášení oběti o dopadech trestného činu na její život, vycházející z § 22 ZOTČ. Oběti se dává možnost, a to v kterémkoliv stadiu trestního řízení, vyjádřit se k tomu, jaký dopad měl čin na její dosavadní život. Oběť se tak může alespoň zčásti citově vyrovnat s prožitým traumatem (Čírtková, 2015). Zároveň je jí poskytnuta možnost zasáhnout do průběhu trestního řízení – soud může prohlášení o dopadu trestného činu využít jako vodítko pro rozhodování o konkrétním druhu trestu (Válková, 2013).

Policisté by měli v neposlední řadě při kontaktu s obětí zjistit, zdali jí nehrozí další reálné nebezpečí ze strany útočnicka a informovat ji o možnostech využití některých

předběžných opatření podle trestního řádu (Kutálková, 2014). Jedná se například o zákaz kontaktování poškozeného, zákaz styku podezřelé osoby s určitými osobami, příkaz nezdržovat se na určitém místě aj. (Kristková et al., 2007).

Zejména u zvláště zranitelných obětí by měli příslušníci PČR zvážit při úkonech trestního řízení přítomnost krizového intervenanta. Aby se předešlo dalším negativním dopadům, jako je například posttraumatická stresová porucha, je podle Böök (2021) vhodné zvážit i využití terapie. V některých zemích ale může být problematický nástup na terapii ještě před podáním trestního oznámení. Rozhodnutí německého Spolkového nejvyššího soudu, na základě rešerše psychologické literatury uvádí, že terapie může vést k vytvoření nepravých vzpomínek (Böök, 2021). Je přitom zřejmé, že reaktivizace vzpomínek na trauma bez terapeutického zpracování (například v případech znaleckých posudků) vede k rozvoji sekundární viktimizace (Sejbalová & Reguli, 2011). V České republice taková praxe zavedena není, přesto je vhodné poradit se o absolvování terapie s advokátem a případně uvažovat o zbavení terapeuta mlčenlivosti (Böök, 2021).

2.3.2 Sekundární viktimizace ze strany soudních znalců

Znalecké posudky mohou vést k reaktivaci traumatické zkušenosti, proto je vhodné, aby soudní znalci respektovali základní zásady práce s obětí protiprávního jednání. Znalecké posudky jsou pro trestní řízení mnohdy nezbytné. Znalecké posudky z oboru psychiatrie a psychologie se zpracovávají mimo jiné za účelem zjištění věrohodnosti poškozeného, respektive oběti (Kutálková, 2014).

Špatně vypracovaný znalecký posudek může vést k osvobození pachatelů trestné činnosti a tím k sekundární až terciární viktimizaci oběti (Poláková, 2018). Podle Čírtkové a Vitoušové (2007) může docházet v kontaktu se znalcem k rozvoji sekundární viktimizace, jestliže znalec neposkytuje informace o vyšetření, nemá na oběť dostatek času nebo neprojevuje zájem o emoce oběti.

Soudní znalec musí často detailně zkoumat předchozí anamnézu oběti, v případech mravnostních trestných činů také anamnézu sexuální. Anamnéza je podstatná pro celkové psychologicko-psychiatrické hodnocení oběti (Sejbalová & Reguli, 2011). Zde je více než důležitá komunikace s obětí a vysvětlení, k čemu jsou takové informace důležité. Důležitým krokem je podle Ebbinghaus a Denis (2021) vytvoření atmosféry bezpečí a důvěry. Znalec by měl zaujmout empatický a neutrální postoj, zároveň by měl vysvětlit smysl vyšetření. Během vyšetření se doporučuje domluvit si znamení, kterým by oběť

dokázala kontrolovat aktuální míru zátěže a vyšetření na potřebnou dobu přerušit. V neposlední řadě by mělo být přihlédnuto k požadavku oběti na pohlaví soudního znalce. V jednodušších případech bývá znalecký posudek nahrazován lékařským potvrzením (Ebbinghaus & Denis, 2021).

K sekundární viktimizaci může docházet v případech, kdy lékaři neprojevují respekt k důstojnosti oběti, zájem o její psychický stav a dávají oběti najevo, že na ni nemají dostatek času (Voňková & Macháčková, 2009). Podle Sejblové a Reguli (2011) je vhodné provést lékařské vyšetření v co nejkratší době od vzniku traumatu, a to vyškoleným personálem, který výskyt traumatu u oběti zohlední (poučí ji, vysvětlí význam úkonu aj.). Odběr anamnézy lékařem se doporučuje bez přítomnosti jiných osob, vlastní vyšetření se naopak doporučuje provádět v přítomnosti jiné povolání osoby, jakou je lékař či zdravotní sestra (Kovář et al., 2009).

Již zmíněná oblast důvěryhodnosti oběti se podle Kutálkové (2014) setkává s potížemi, že je soudy hodnocena na základě výpovědi oběti a rozporuplnosti těchto výpovědí. Případné rozpory v detailech či zapominání, které jsou běžným projevem prožitého traumatu, mohou být soudem hodnoceny k tíži oběti. Kognitivní deficit a změny ve výpovědích přitom naopak mohou svědčit o jejich autenticitě (Čírtková, 2004).

2.3.3 Sekundární viktimizace jako důsledek trestního řízení

Sekundární viktimizace nemusí vznikat jen necitlivým přístupem výše uvedených subjektů a okolím oběti, může být důsledkem samotného trestního řízení. Průběh trestního řízení bývá spojen se strachem z neznáma. Oběti a svědci obecně se mohou obávat, že budou v rozhodující chvíli trpět ztrátou paměti, že jim nikdo nebude věřit, že se setkají s osobou, proti níž se trestní řízení vede. Strach mohou mít případně i z novinářů, kvůli kterým bude veřejnost vědět, co se stalo (Hampe, 2021).

Oběti jsou často nespokojené s průběhem řízení a popisují pocity frustrace (Erez, 1989). Četné studie prokázaly, že účast na trestním řízení je jednou z nejvýznamnějších příčin sekundární viktimizace (Orth, 2002). Negativně mohou být oběti vnímány některé základní zásady trestního řízení, jako je například zásada presumpce nevinoty. Tento princip může vzbuzovat pocit výrazné nerovnováhy mezi postavením oběti a postavením pachatele (Orth, 2002). Ve studii Campbella et al. (2001) označilo 52 % obětí znásilnění kontakt s právním systémem jako zraňující.

Celková svědecká situace, konfrontace s pachatelem a přítomnost diváků jsou uváděny jako obzvláště stresující (Koss, 2000). Negativně působí také délka trestního řízení, které často trvá neúměrně dlouhou dobu. Někdy není v silách OČTŘ průtahy v trestním řízení ovlivnit, o to více je ale důležité poskytování relevantních informací oběti (Velikovská, 2016).

Trestní řízení má také potenciál pomoci oběti. Oběť v rámci trestního řízení může zažít výkon práva, kdy většina obětí si přeje, aby pachateli byla nezávislou autoritou přisouzena zodpovědnost za jeho činy (Hampe, 2021). Prostřednictvím zákonné sankce je obviněný oficiálně identifikován jako pachatel a oběť je veřejně uznána jako oběť (Orth, 2002).

Směrnice Evropského parlamentu a rady 2012/29/EU uvádí, že zárukou, jak zamezit sekundární a opakované viktimizaci, mohou být služby restorativní justice – mediace mezi obětí a pachatelem, konzultace s nejbližší rodinou aj. Restorativní justice představuje koncept, při kterém by neměl zájem společnosti na potrestání pachatele převážet nad zájmem na kompenzaci újmy, která byla oběti způsobena (Karabec, 2003). Princip restorativní justice vychází mimo jiné z viktimologických výzkumů, které kladou důraz na potřebu obětí dosáhnout morálního a materiálního zadostiučinění, na rozdíl od potřeby pomstít se pachateli (Velikovská, 2016). Restorativní justice tak zkrátka umožňuje osobám dotčeným trestným činem podílet se na spravedlivém vyřešení tohoto skutku (Větrovec & Nedorost, 2002). Probační a mediační služba usiluje o dosažení integrace pachatele (začlenění do společnosti bez dalších protiprávních jednání), participaci poškozeného v procesu odškodnění (řeší následky trestného činu a obnovení pocitu bezpečí) a zároveň usiluje o ochranu společnosti (Rozum, 2003). Restorativní justice se dále promítá do odklonů trestního stíhání a do využívání alternativních trestů, které umožňují pachateli lépe nahradit způsobené škody (Velikovská, 2016). Oběti se mohou na probační a mediační službu obrátit také se žádostí o konzultaci a získat tak základní informace o svých právech, peněžité pomoci a o jiných službách (Kutálková, 2014).

Potřebné informace jsou obětem poskytovány i v rámci základního sociálního poradenství, a to například informace ohledně poskytování služeb terapeutické činnosti, pomoc při uplatňování práv aj. (Roubalová et al., 2019).

2.4 Dynamika prožívání újmy

Na viktimizaci je prakticky nemožné se připravit, je obtížné se s ní rozumově vypořádat a zpravidla se jí nelze vlastním přičiněním vyhnout (Čírtková & Vitoušová, 2007). Proces vyrovnávání s traumatem a prožívání újmy probíhá individuálně. Obecně lze vymezit tři fáze, se kterými se lze setkat u většiny obětí. Tyto fáze bývají nazývány různě, podstata zůstává stejná. Jedná se o:

- první fázi – fázi šoku,
- druhou fázi – fázi hojení a
- třetí fázi – fázi konečné adaptace (Boukalová & Gillernová, 2020).

První fáze nastává těsně po protiprávním činu, kdy je oběť zaskočena situací (Boukalová & Gillernová, 2020). Prvotní ztuhnutí bývá vystřídáno dezorganizací, popřením, regresí (Hrabětová, 2009) či expresivním nebo kontrolovaným chováním (Matoušková, 2013). Oběť například bezcílně bloudí ulicemi, není schopna se srozumitelně vyjadřovat, zírá do prázdna. Přirozené jsou také poruchy paměti, zejména poruchy procesu vybavování (Boukalová & Gillernová, 2020; Čírtková & Vitoušová, 2007). V rámci kontrolovaného vzorce chování dochází k zablokování emocí, kdy oběť vystupuje zdánlivě klidně, může působit dojem, že se jí protiprávní jednání téměř nedotklo (Čírtková & Vitoušová, 2007). Tato fáze trvá v rozmezí několika hodin až několika dní (Hrabětová, 2009). Dle MKN-10 naplňují takové obtíže znaky akutní reakce na stres, respektive akutní stresové reakce dle DSM-IV (Baštecká, 2005). Policisté se v této fázi mohou setkat až s paradoxním jednáním, které může vést k pocitu, že újma způsobená oběti není tak závažná nebo že protiprávní jednání nechce oběť vůbec řešit.

V rámci druhé fáze, fáze hojení či nastupující adaptace, se oběť začíná se svou újmou postupně vyrovnávat (Čírtková & Vitoušová, 2007). Dochází ke znovuprožívání traumatické události, oběť bývá zaplavována emocemi strachu, zloby či smutku (Boukalová & Gillernová, 2020). Podle Čírtkové (2004) kolísá oběť mezi dvěma polohami, které se v čase mění. V rámci první polohy se oběť k traumatické události vrací, hovoří o ní, kdežto druhá poloha je zcela opačná. Jedinec odmítá o traumatu hovořit a snaží se popřít své pocity. V této fázi je podle Čírtkové a Vitoušové (2007) možné se setkat se sebeobviňováním, které je součástí hledání příčin protiprávního jednání. Policisté by neměli vzbuzovat v oběti pocit, že by toto sebeobviňování bylo oprávněné. Popsaná fáze může trvat rok i déle (Čírtková & Vitoušová, 2007).

Ke konečnému zpracování utržené újmy obětí dospívá v rámci třetí fáze – fáze konečné adaptace (Čírtková, 2006). Zde dochází ke zpracování prožitého traumatu, vzpomínky jsou integrovány do prožívání. Oběť ovšem nezapomíná na prožité trauma (Čírtková & Vitoušová, 2007).

2.5 Dopady protiprávního jednání na oběť

Aby policisté mohli s obětí protiprávního jednání efektivně jednat, měli by si být vědomi toho, co může oběť po činu prožívat. Dopady protiprávního jednání jsou různé (Shapland & Hall, 2007). Dle Shaplana et al. (1985) se oběti protiprávního jednání v dopadech tohoto jednání kvalitativně odlišují od obětí nehod nebo nemocí, a to zejména z toho důvodu, že jim někdo dobrovolně ublížil. Praxe i výzkumy ukazují, že téměř každá oběť vykazuje krátkodobé následky viktimizace ve smyslu zhoršení zdravotního a psychosociálního stavu, ale jen některé oběti vykazují následky dlouhodobé (Čírtková, 2014).

V návaznosti na zmíněnou primární a sekundární viktimizaci lze vymezit primární a sekundární rány (Čírtková, 2006). Primární rány vznikají v důsledku primární viktimizace a jsou podle Čírtkové (2009) trojího druhu – fyzická újma, finanční újma a emocionální újma. Jako přímé důsledky viktimizace jsou popisovány šok a ztráta důvěry ve společnost, pocity viny, psychická újma zahrnující strach, vztek a depresi, sociální újma zahrnující změnu životního stylu oběti apod. (Shapland & Hall, 2007). Sekundární rány jsou čistě psychického rázu. Přestože nemusí být na první pohled znatelné, mohou zraňovat více než rány primární (Marková et al., 2006). Sekundární rány jsou nejčastěji tvořeny trojicí pocitů – pocitem nespravedlnosti, pocitem nedůstojnosti a pocitem izolace (Čírtková, 2006).

Podle Shaplana a Halla (2007) se u obětí nejčastěji vyskytuje újma emocionální. Tou trpí na 80 % obětí. Tato újma se objevuje zejména v případech obětí vloupání do obydlí. Tento typ obětí v důsledku strachu z reviktimizace vykazuje navíc potíže se spánkem (Maguire, 1980). Fyzická újma se vyskytuje až u 52 % násilných incidentů (Dinisman & Moroz, 2017). Pro osoby, kterým byla činem způsobena fyzická újma, měl trestný čin dlouhodobější dopad na jejich život, ve srovnání s ostatními oběťmi násilných trestných činů (Shapland, et al., 1985). Z fyzických zranění se u obětí nejčastěji vyskytují podlitiny či monokly (33 %), řezné rány (14 %), dále větší podlitiny a škrábance (28 %). Vážnější zranění typu zlomenin, otřesu mozku apod. představují nižší podíl zranění, a to

dvě až čtyři % (Dinisman & Moroz, 2017). Oběti sexuálního násilí jsou vystaveny vyššímu riziku gastrointestinálních a gynekologických potíží, bolestí v oblastech břicha, pánve, hlavy a dalších fyzických příznaků spojených s úzkostí (Leserman, 2005) než osoby, které se obětmi takového násilí nestaly (Dinisman & Moroz, 2017). Také činy, které nejsou vyloženě násilné povahy, mohou mít fyzické dopady pro oběť. Studie ukazují, že oběti podvodů trpí v 18 % bolestí hlavy, 14 % bolestí břicha, v 10 % bolestí na hrudi aj. (Ganzini et al., 1990).

Celkem lze uvést tři základní faktory, které se v dopadu činu uplatňují:

- previktimní osobnost,
- okolnosti trestného činu (primární viktimizace) a
- reakce okolí (Ptáček et al., 2009; Čírtková, 2004).

Policisté mohou částečně ovlivnit jeden z faktorů dopadu protiprávního jednání na oběti, a to právě svojí reakcí.

2.5.1 Posttraumatická stresová porucha

Posttraumatická stresová porucha (dále jen „PTSP“) představuje protrahovanou reakci na expozici stresoru (Kocourková & Koutek, 2017). Diagnostický manuál nemocí DSM-V popisuje PTSP (309.81) jako takovou poruchu, která vzniká na základě expozice skutečné nebo hrozící smrti, vážnému zranění nebo sexuálnímu násilí. Takovou zkušenost zažívá jedinec buď přímo, zprostředkovaně či jako svědek, případně je opakovaně vystavován extrémně nepříjemným detailům traumatické události, například jako policista (Raboch et al., 2015). V porovnání s běžnou populací se u obětí protiprávních činů signifikantně častěji projevují symptomy PTSP (Lloyd & Borrill, 2020). Podle výzkumů se příznaky PTSP objevují až u 30 % obětí znásilnění v době jednoho měsíce od činu a až u 17,5 % obětí čtyři měsíce od činu (Ptáček et al., 2009; Resnick et al., 2007). Častou komorbiditou této nemoci jsou různé depresivní poruchy (Ptáček et al., 2009; Di Tommaso et al., 2009). Mezi symptomy PTSP jsou uváděny:

- znovuprožívání traumatu,
- vyhubavé chování a pocit ustrnutí,
- stav zvýšené vegetativní hyperaktivace (Kocourková & Koutek, 2017).

Vyhubavé chování může mít za následek neschopnost řešit protiprávní jednání s PČR.

Brymer et al. (2006) uvádí několik kroků, jak působit preventivně proti rozvoji chronické PTSP, kdy tyto kroky mohou využít i policisté:

- navázat s obětí kontakt neobtěžujícím a vstřícným způsobem,
- zvyšovat objektivní bezpečí a tím i pocit bezpečí oběti,
- zjistit bezprostřední potřeby oběti,
- nabídnout praktickou pomoc k řešení okamžitých potřeb,
- zprostředkovat kontakty poskytující sociální podporu,
- poskytnout informace o stresové reakci a strategie k redukování distresu,
- zajistit kontakty na dostupné organizace a zařízení, které může oběť potřebovat, aj.

2.5.2 Syndrom CAN

Pojmenování syndromu CAN vychází z anglického „child abuse and neglect“ – syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Syndrom CAN lze definovat jako soubor nepříznivých symptomů, poškození fyzického, psychického nebo sociálního stavu a vývoje (Krejčířová, 2007), které jsou výsledkem převážně úmyslného ubližování dítěti, způsobeného zpravidla jeho nejbližšími vychovateli, tedy rodiči (Dunovský et al., 1998).

Jak vyplývá z definice, syndrom CAN vzniká jako důsledek fyzického a psychického zanedbávání, fyzického týrání či sexuálního zneužívání (Jacobi et al., 2010; Sharma et al., 2015). Řešení přímé viktimizace dítěte vyžaduje specializovanou péči, nicméně na odhalení syndromu CAN se může podílet téměř kdokoliv (Cimrmannová, 2013). V případě pracovníků prvního kontaktu, kterými mohou být i policisté, se předpokládá nejen pomoc, ale i odborný zásah a funkční poradenství (Cimrmannová, 2013). Je zjevné, že od policistů nemůže být očekáváno funkční poradenství ve smyslu toho psychologického, měli by ale působit na dítě tak, aby jej dále neviktimizovali. Proto je třeba v práci zmínit jednotlivé faktory, na jejichž základě lze pojmout podezření na syndrom CAN. Podezření na syndrom CAN může nastat ze zjištěného poranění, kdy se mohou objevovat následující okolnosti:

- dítě je často odvezeno k lékaři se zpožděním,
- příčina zranění je v rozporu s typem viditelného zranění nebo s příznaky dítěte,
- další dotazování vyvolává různé verze historie události,

- je sdělováno, že zranění bylo způsobeno sourozencem nebo se dítě zranilo samo,
- rodiče se mohou chovat obranně, místo toho, aby vykazovali empatii či obavy aj. (Sharma et al., 2015)

Symptomy, se kterými se setkává lékař, kdy policista se s nimi může setkat zprostředkovaně v lékařské zprávě, jsou pak modřiny, popáleniny, fraktury, poraněné oči a vyražené zuby, poranění nitrobršních orgánů, dále pohlavně přenosné choroby (včetně HIV), poranění oblasti anální a genitální, hematomy na pohlaví, případně gravidita (Biskup, 2001). Uvedený přehled symptomů je pouze demonstrativní. Diagnózu syndromu CAN lze definitivně stanovit pouze na základě komplexního multidisciplinárního vyšetření týmu odborníků dětského lůžkového zařízení (Biskup, 2005).

2.5.3 Syndrom naučené bezmoci

Při interakci s obětí protiprávního jednání musí policista počítat i s takovými dopady, jako je syndrom naučené bezmoci. Syndrom naučené bezmoci se může rozvinout při reviktimizaci, kdy dochází ke kumulaci traumat, která jedinec nezvládá zpracovat (Boukalová & Gillernová, 2020). Naučená bezmocnost je koncept odvozený z experimentů na zvířatech, která dostávala elektrické šoky v takovém uspořádání, že nemohla mít vliv na jejich podávání ani na únik ze stresující situace (Höschl, 2013). Jedinec při naučené bezmoci nepocítuje spojitost mezi svým chováním a očekávanými důsledky. Kromě stavu bezmoci je prožíván stav pasivity a rezignace (Holubová et al., 2020).

Syndrom se v chování oběti projevuje v podobě tří deficitů, a to v podobě:

- motivačního deficitu (absence chuti angažovat se),
- kognitivního deficitu (neschopnost vidět souvislost mezi vlastními činy a následky) a
- emočního deficitu (úzkost) (Seligman, 2003).

OČTŘ se se syndromem naučené bezmoci setkávají například v případech domácího násilí, kdy dochází k opakované snaze ze strany oběti situaci řešit a následnému nesouhlasu s trestním stíháním, respektive s řízením o přestupku. Nemusí být výjimkou, že policisté rezignují na pomoc oběti. Je třeba přistupovat k oběti s vědomím existence tohoto syndromu.

3 KONTAKT S OBĚTÍ PROTIPRÁVNÍHO JEDNÁNÍ

Jednání s oběťmi protiprávního jednání se odvíjí od cílů OČTŘ, kterými je zejména zjistit, zda se skutek stal, popřípadě jej kvalifikovat a najít osobu pachatele. Oběť je v tomto procesu nositelem paměťové stopy (Marešová & Martinková, 2009), kdy tato stopa je často nezbytná k naplnění výše uvedeného cíle. Může docházet k tomu, že je na oběť nahlíženo pouze jako na nositele této stopy, a nikoliv jako na osobu, které bylo protiprávním jednáním ublíženo.

Následující kapitola popisuje, jakým způsobem je možné navázat s oběťmi protiprávního jednání nezraňující vztah a čemu by se měli, a to nejen policisté, v kontaktu vyhnout. Kapitulu lze chápat jako volné pokračování části o sekundární viktimizaci (kapitola 2.3), kdy zdařilým navázáním kontaktu s obětí protiprávního jednání lze právě sekundární viktimizaci předejít.

3.1 Specifika navazování kontaktu s obětí protiprávního jednání

Ačkoliv studie ukazují, že právě prvotní kontakt je rozhodující pro další ochotu oběti spolupracovat s PČR, nejsou policisté v hlídce na tento prvotní kontakt nijak systematicky připravováni (Sedláček, 2010). Například oznámení sexuálních deliktů v některých případech mohou přijímat policisté, kteří nejsou vyšetřovateli, kdy se u těchto příslušníků nepředpokládá nutnost znalosti více než základů psychologie oběti (Appeltoová et al., 2010).

Dle Elliota et al. (2013) se schopnost oběti zvládat traumatické události zlepšuje prostřednictvím pozitivní interakce s policisty. Taková pozitivní zkušenost zvyšuje pravděpodobnost, že bude oběť hlásit trestné činy, spolupracovat s policií a podílet se na všech úkonech, které mohou vést k obvinění osoby pachatele (Koster et al., 2015). Přesto

někdy dochází k tomu, že příslušníci policie selhávají v reakcích na potřeby obětí (Barner & Carney, 2011; Farrell et al., 2019).

Sekundární viktimizace může vzniknout při kontaktu s OČTŘ (Moravec & Paulík, 2011), a to například určitou neúmyslnou lhostejností, kterou může oběť ze strany OČTŘ pociťovat. Také může docházet k odmítnutí či bagatelizování nahlášení trestného činu (Appeltoová et al., 2010). Vnímaná negativní reakce, jako je právě lhostejnost nebo nedůvěra, ze strany profesionálů může zhoršit psychické utrpení oběti a vést k reviktimizaci (Ahrens et al., 2010). Negativní interakce snižuje pravděpodobnost, že se oběť odhodlá znovu vyhledat pomoc (Campbell, 2005; Rudolfsson, 2021). Špatně provedený první kontakt s obětí protiprávního jednání je totiž jedním z důvodů nedůvěry v PČR (Chomová, 2014).

Oběť s policií jedná zpravidla v krizové situaci, která má vliv na kognitivní zpracování informací. Podle Velikovské (2016) lze hovořit o tzv. distorzi kognitivních struktur či o informačním traumatu. Oběť může mít problém nejen se zapamatováním nových informací, ale také s vybavením těch minulých. Ovlivněné je také racionální uvažování. Příslušníci mají povinnost oběť poučit, nemělo by nicméně dojít k informačnímu zahlcení. Zahlčení větším množstvím nových informací může vést k úzkosti, kdy oběť nedokáže nové informace roztrždit na důležité a méně důležité (Baštecká, 2005). Nejen s tímto faktem by policisté měli počítat, o to víc by se měli zaměřovat na budování důvěrného vztahu, pocitů bezpečí, předávat informace v písemné podobě a vše důsledně protokolovat.

Pokud je to možné, měli by policisté navíc před prvním navázáním kontaktu věnovat čas také přípravě na výslech. Dosáhnout cílů výslechu umožní využití znalostí o oběti – policista by měl brát v potaz věk, pohlaví, kulturu, náboženství, údajný vztah k pachateli aj. (Smith & Milne, 2011).

3.1.1 Prvotní navázání kontaktu

První fáze navázání kontaktu se odvíjí individuálně od toho, zdali policista jedná na místě činu s obětí v akutní krizi, nebo zdali oběť potkává ex post. Risan et al. (2020) uvádí, že pokud je to možné, mohou příslušníci před samotným předvoláním kontaktovat oběť protiprávního jednání telefonicky. Telefonní hovor může být v některých případech považován za vhodnou alternativu písemného předvolání (ačkoliv se mohou doplňovat).

Tazatel se může zajímat o stav dotazovaného, zároveň mohou obě strany dojít ke konsenzu ohledně času setkání. V rámci telefonního rozhovoru nemohou být projednávány stěžejní otázky výslechu, nicméně je možné vyjasnit určité diskrepance, dát tak oběti pocit větší předvídatelnosti a položit základ pro další rozvoj vztahů.

Před komunikací s obětí je třeba se řádně identifikovat³ a vysvětlit konkrétní roli v daném případě. Pracovníci prvního kontaktu by se při jednání s obětí v první řadě měli ujistit o jejím zdravotním stavu, zdali oběť nepotřebuje lékařské ošetření.

Již při tomto prvním kontaktu lze vyjádřit skutečný zájem o oběť, a to jak vhodnou verbální, tak neverbální komunikací. Vyjádření skutečného zájmu o oběť je nezbytné k navázání důvěryhodného vztahu s obětí (Risan, 2017). Je možné se oběti například zeptat, jakým způsobem by chtěla být oslovována (Lewis & Jaramillo, 2007). Před samotným výslechem je dále možné využít neutrálních otázek, které se netýkají daného činu, ale také vyjadřují zájem o osobu oběti (Milne, 2004). Příslušník se může například dotazovat na to, jakou měla oběť cestu na oddělení.

Tím, že příslušník vyjadřuje zájem o oběť, přispívá ke zvyšování její důvěry. Budování důvěry je jedním z nejdůležitějších kroků v oblasti navazování kontaktu. Častým pocitem obětí protiprávního jednání je dle Lewis a Jaramillo (2007) udáván pocit ztráty kontroly spojený s pocitem bezmoci. Pocit bezmoci může vytvářet nedůvěru k ostatním lidem, ale také k OČTŘ. Risan (2017) doporučuje, aby tazatel nejen projevoval skutečný zájem o oběť, ale aby také vytvořil bezpečné prostředí. Například místnost výslechu, respektive podání vysvětlení, by měla být neutrální a bez rušivých elementů.

Policista by měl vyjadřovat empatii k tomu, co se oběti stalo (Lewis & Jaramillo, 2007). Tazatel, který je vnímán jako ochotný, vstřícný, přátelský a empatický, je spojen s dotazovanými, kteří poskytují více informací než u tazatele s dominantním přístupem. Prostřednictvím empatického rozhovoru policisté posilují důvěru oběti v právní systém, zároveň ale dosahují lepšího porozumění vyslýchané oběti (Jakobsen, 2021).

Často dochází k tomu, že oběť oznamuje trestný čin s určitou prodlevou. Typicky je tomu tak u činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti (Valešová, 2020a). Ačkoliv je u obdobných deliktů včasné oznámení stěžejní pro kvalitu zajištěných stop a větší

³ A to v souladu s § 12 z. č. 273/2008 Sb., - prokazování příslušnosti.

pravděpodobnost chycení pachatele (Marešová & Martinková, 2009), neměli by policisté obět' za pozdní oznámení, či neúmyslné zničení stop žádným způsobem kritizovat.

Je třeba také připomenout právní náležitosti prvního kontaktu. Policista by měl mimo jiné poskytnout důvod a účel rozhovoru, seznámit druhou stranu s příslušnými právními předpisy a náležitě ji poučit, a to v souladu s § 13 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky⁴, respektive s § 46 trestního řádu⁵.

3.1.2 Komunikace

Nezaměnitelnou roli má při kontaktu s obětí vhodná verbální, ale také neverbální a paraverbální komunikace. Při komunikaci s obětí by se nemělo hovořit prudce, arogantně či ironicky (Čechová, 2016), policisté by si také měli uvědomit svůj vlastní styl komunikace (tón, výška, rychlost), brát v úvahu své neverbální projevy, jako jsou gesta, mimika apod. (Lewis & Jaramillo, 2007). Doporučuje se hovořit tlumeným hlasem a pomalejším tempem, vyjadřovat pocity, průběžně se dotazovat, zda obět' sdělení porozuměla, nepůsobit uspěchaně a dělat přestávky v průběhu kontaktu (Kellner et al., 2020). Mezi základní komunikační techniky se řadí aktivní naslouchání, parafrázování, potvrzování, kladení otevřených a uzavřených otázek aj. (Lewis & Jaramillo, 2007; Quisová, 2020)

Aktivní naslouchání lze chápat jako schopnost pozorného a empatického naslouchání (Levitt, 2001). Aktivní naslouchání zahrnuje tři základní prvky – vyjádření zájmu o informace, které obět' sděluje, parafrázování zprávy a kladení otázek, které mají povzbudit druhou stranu (Weger et al., 2014). Lewis a Jaramillo (2007) doporučují několik základních technik, jak aktivně naslouchat – být pozorný, udržovat oční kontakt (pokud je to kulturně vhodné), nebloudit očima, udělat si čas na poslech celého příběhu, ochotně opakovat informace, které jsou oběti poskytovány. Je možné dělat si krátké poznámky o důležitých informacích, je ale také vhodné, aby obět' věděla, proč si policista poznámky píše. Obět' by neměla být přerušována, příslušník PČR by se s ní neměl hádat a příběh oběti by měl vyslechnout bez úsudků. Mezi techniky aktivního naslouchání lze dále zařadit

⁴ Příslušník PČR je před provedením úkonu povinen poučit osobu, která má být tímto úkonem dotčena, o právních důvodech provedení úkonu. Jde-li o úkon spojený se zásahem do práv nebo svobod osob, je povinen ji také poučit o jejich právech a povinnostech.

⁵ OČTŘ jsou povinny poškozeného v trestním řízení poučit o jeho právech a poskytnout mu možnost k jejich uplatnění. V rámci poučení jej musejí upozornit i na možnost žádat o uspokojení nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem. Dále poškozeného poučí o tom, že může být ve věci vydán trestní příkaz nebo může dojít ke sjednání dohody o vině a trestu.

povzbuzování, objasňování, zrcadlení, parafrázování, shrnutí aj. (Tomová & Křivková, 2016).

Parafrázování je ujasňovací technika, při které lze eliminovat případné nejasnosti a komunikační šumy (Špatenková et al., 2017). Parafrázování zároveň demonstruje, že se posluchač snaží porozumět pocitům oběti (Lewis & Jaramillo, 2007). Oběť protiprávního jednání může díky této technice nabýt pocit, že jí policista skutečně rozumí, a že jí pozorně naslouchá (Špatenková et al., 2017). Při parafrázování lze užívat slovní spojení jako „*Jinými slovy...*“, „*Jestli jsem vás správně pochopil/a...*“ aj. (Lewis & Jaramillo, 2007).

Při dotazování oběti jsou užívány jak otevřené, tak uzavřené otázky. Otevřené otázky podněcují rozhovor, je možné na ně odpovědět několika větami, dávají příležitost, aby se oběť k situaci vyjádřila (Špatenková et al., 2017). Policista může na základě otevřených otázek zjistit informace o potřebách oběti, jakými jsou například potřeba lékařské péče, krizové intervence nebo potřeba využití jiných služeb (institut ochrany oběti apod.) (Lewis & Jaramillo, 2007). Uzavřené otázky vyžadují krátkou odpověď (ano/ne) (Špatenková et al., 2017) a jejich využití se váže na zjišťování nebo vyjasňování konkrétních informací (Lewis & Jaramillo, 2007). Policisté by se měli vyvarovat užívání sugestivních (Čechová, 2016) a kapciózních otázek⁶ (Vymětal, 2009). Na začátku výsledku může působit pro rozpomínání rušivě, když příslušník klade příliš mnoho otázek (Milne et al., 2007). Vyslýchaný by měl nejdříve popsat situaci vlastními slovy, kdy tato část výsledku je nazývána jako část monologu (Boukalová & Gillernová, 2020), následně přichází dotazování, které slouží k získání a upřesnění dalších informací (dialog).

V rámci efektivní komunikace bývá užívána také technika ujišťování. Oběti jsou často při komunikaci nejisté, ujišťování pomáhá odstraňovat zábrany (Svoboda, 2010) a potvrzuje silné stránky oběti (Lewis & Jaramillo, 2007). Ujištění může znít například následovně: „*Není vaší vinou, že jste se dostal/a do této situace, zkuste mi o tom říct více.*“ (Svoboda, 2010). Policisté by se také měli vyvarovat slovům, jako je „dobře“, „super“ v případech, kdy jim oběť sděluje informace o spáchaném skutku. Uvedené je možné nahradit například výrazem „rozumím“.

⁶ Dle Vymětala (2009) v sobě kapciózní otázka nese zárodek odpovědi. Sugestivní otázka zase směřuje vyslýchaného určitým směrem. Jedná se o otázky, jejichž užití je při výsledku zakázané.

Neodmyslitelnou součástí verbální komunikace je také informování oběti. Poskytováním srozumitelných informací a informací o následujících krocích mohou policisté přispět k znovunabytí pocitu kontroly a snížení úzkosti (Roubalová, 2019).

Neverbální komunikace zahrnuje mimo jiné gesta, posturiku či proxemiku (Linhartová, 2006). Na tomto místě je velmi důležité zdůraznit haptiku (doteky). Dotýkání se obětí protiprávního jednání by se mělo řídit obecným pravidlem, a to nikdy se nedotýkat oběti, pouze pokud by k takovému gestu přímo vybízela – například předložením své ruky vpřed apod. (Lewis & Jaramillo, 2007). Zejména příslušníci PČR by toto pravidlo neměli porušovat, je třeba však individuálně reagovat na konkrétní situaci. U oběti znásilnění by byť dobře myšlený, nicméně nevyžádaný dotyk ze strany příslušníka PČR mohl působit více než traumaticky.

3.1.3 Kognitivní interview

Na základě rešerše odborné literatury lze vytyčit přístup, který příslušníci ve výsleších mohou užívat – tzv. kognitivní interview. V předchozích částech práce bylo popsáno, jak by mělo probíhat navazování kontaktu s obětí protiprávního jednání. Teorie kognitivního interview uceluje tyto poznatky v jednotnou teorii.

Cílem kognitivního interview je získání dostupných informací v paměti vyslychaného, a to bez jejich zkreslení (Kuchta, 2011). Je určen zejména pro situace, kdy je výslech primárním zdrojem pro objasnění případu (Matoušková, 2013). Kognitivní interview by mělo oproti standardnímu policejnímu výslechu zvyšovat kvalitu a množství informací, které si svědci vybavují (Dando et al., 2008). Základními prvky jsou sociální dynamika, paměť, kognice a komunikace.

Sociální dynamikou se rozumí způsob, jakým na sebe vyslychající a vyslychaný vzájemně působí. Podle Collinse et al. (2002) by měli příslušníci primárně rozvíjet smysluplný osobní vztah s vyslychaným dříve, než dospějí ke sběru intimních a problematických informací.

V rámci popisovaného prvku paměti a kognice lze zmínit, že při vybavování informací dochází k tendenci hádat a vyplňovat vzpomínkové mezery (Boukalová & Gillernová, 2020). Ačkoliv je tato tendence do značné části nevědomá, policista by měl oběť poučit, aby se místo hádání nebála sdělit, že si informaci nepamatuje. Pokud si oběť

není ničím jistá, neměl by na ni být vyvíjen nátlak, aby otázku zodpověděla (Fisher et al., 2017).

Co se týká posledního základního prvku kognitivních interview, komunikace, oběti někdy neúmyslně zamlčují informace, protože mohou mít pocit, že jsou pro policejní vyšetřování triviální. I zde je za potřebí vyjádření podpory (Fisher et al., 2017).

Kognitivní interview popisuje několik fází, které směřují ke sběru důležitých informací, během nichž navíc dochází k vytváření vztahu s vyslychaným a k budování důvěry. Podle Geiselman a Fishera (2014) není potřeba se striktně držet tohoto doporučení, je možné využívat jen některé techniky. V odborných studiích bylo zjištěno, že prostřednictvím těchto prvků kognitivního interview byli policisté schopni získat od vyslychaných osob až o 46 % detailnější informace (Matoušková, 2013). Mezi zmíněné techniky lze zařadit:

- představení se a navazování vztahu,
- vysvětlení cílů výslechu,
- iniciování volné výpovědi (aktivní naslouchání, využívání pauz),
- doptávání se (užívání uzavřených a otevřených otázek),
- rozšířené vyhledávání (změna pořadí z hlediska času, změna perspektivy, vybavení si specifických informací),
- otázky důležité pro vyšetřování,
- souhrn,
- uzavření a zhodnocení (Gábrišová, 2020).

Fáze „rozšířené vyhledávání“ předpokládá, že čím vícekrát se svědek pokusí rozvzpomenout na událost, tím více informací si vybaví (Fisher et al., 2017). Tento princip nelze aplikovat u obětí trestných činů, respektive u zvláště zranitelných obětí, u kterých by nemělo docházet ke zbytečnému opakování výslechu (Velikovská, 2016). Obecně by měl policista upravovat techniky kognitivního interview v souladu s individuálními potřebami vyslychaného (Kubík, 2012).

Mezi popisovanými negativy kognitivních interview jsou zejména časová náročnost oproti standardnímu policejnímu výslechu (Geiselman et al., 1986) a také větší nároky kladené na koncentraci a kognici příslušníka jako i větší nároky kladené na kognici svědka (Gábrišová, 2020). Nevýhodu lze spatřovat v časové náročnosti školení policistů k užití

této metody, která je větší než u školení standardních výslechových metod (Molinaro et al., 2019). Metoda kognitivního interview je praxí spíše v zahraničí. Úspěchem u PČR by bylo zaměřit se být na jednotlivé prvky a techniky, které kognitivní interview nabízí, a to v souladu s potřebami českého policejního prostředí.

3.1.4 Specifika spolupráce veřejnosti s PČR

Kromě výše uvedených lze popsat i další nezanedbatelné vlivy, které se podílí na motivaci veřejnosti ke spolupráci s PČR. Mezi faktory, které mají vliv na spolupráci veřejnosti s policií lze zařadit sociodemografické charakteristiky (věk, pohlaví, vzdělání aj.) (Sunshine & Tyler, 2003), obavy z kriminality (Cohen et al., 2009) a spokojenost veřejnosti při kontaktu s policisty (Bradford & Jackson, 2010; Moravcová, 2013). I taková osobní zkušenost při řešení například dopravní nehody má silný vliv na celkové vnímání policie a soudů (Tyler & Huo, 2002). Vnímání policistů také souvisí s tím, jak je vnímána jejich benevolence, schopnosti, kompetence a dodržování etických zásad (Six, 2003).

Spolupráce je významně ovlivněna důvěrou občanů v policii (Goldsmith, 2005). Důvěra v to, že příslušníci vykonávají pravomoci zodpovědně, spravedlivě a nestranně (Moravcová, 2013). Problematická je oblíbenost policie v případě, kdy musí prosazovat zákony, které nemají širokou podporu veřejnosti (Goldsmith, 2005). V současné době se PČR pyšní vzrůstající důvěrou ze strany občanů. Důvěra v policii zvyšuje pocit bezpečí (Warren, 1999). Z výzkumů nicméně vyplývá že je ze strany velké části respondentů zastáván stále názor, že jsou policisté zkorumpovatelní a chovají se odlišně k různě vlivným lidem (Šrámková & Cakirpaloglu, 2014).

Mezi chování policistů, které snižuje jejich důvěryhodnost, lze zařadit lhostejnost či nekompetentnost (Goldsmith, 2005). Oběti protiprávního jednání a jejich známí očekávají od policie a soudů pomoc. Pokud se jí nedočkají, objevuje se u nich nedůvěra a tolerance k porušování zákonů (Sedláčková, 2013). Lhostejnost lze popsat jako formu nereagování, pocit občana, že policie dostatečně nekonala (Reisig et al., 2004). Stav, kdy policisté neberou obavy osob (poškozených, obětí aj.) vážně, chybí jim empatie a zájem. V neposlední řadě jsou samozřejmě negativně vnímány takové nedostatky, jako je korupční jednání, diskriminace či nepřiměřené užití síly při vynucování práva (Goldsmith, 2005).

3.2 Chyby v jednání s obětí protiprávního jednání

Nejnižší míru spokojenosti s prací policie vykazují oběti loupeží (34,9 %) a oběti sexuálních deliktů (25,8 %). Nejčastějšími důvody nespokojenosti⁷ jsou:

- policie nedělala vše, co mohla – 66 %
- nezajímala se – 54 %,
- nechytla pachatele – 54 %,
- nepodařilo se jí získat zpět ukradený majetek – 48 % a
- neposkytla informace – 42 % (Velikovská, 2016).

U obětí sexuálních deliktů, loupeží a fyzického napadení je dle Velikovské (2016) důvodem nespokojenosti také to, že se policisté k obětem nechovali dobře.

Je třeba zmínit, že některé aspekty, jako je například objasněnost, nemusejí být přímo policisty ovlivnitelné. Například za rok 2019 bylo z celkových registrovaných 199 221 trestných činů objasněno 46,8 %. Co se týká násilné kriminality (reg. 13 606 skutků) činí objasněnost 68,8 %, u mravnostní kriminality (2 733 skutků) 67,8 % a u majetkové kriminality (reg. 102 136) 26,5 % (Ministerstvo vnitra České republiky, 2020). Nižší míra objasněnosti u majetkové kriminality (oproti násilné či mravnostní) může vést u poškozeného k pocitu, že policie dostatečně nekoná. Policisté takové nespokojenosti poškozených, respektive obětí, mohou alespoň částečně předejít kvalitním informováním ohledně práce policie a možnostech vyřešení skutku (například co pro vyřešení skutku mohou udělat, co dělat nemohou kvůli zákonným omezením).

Oběti trestných činů si často stěžují na již zmíněný nedostatek informací o průběhu trestního řízení. Z výzkumu Rubacka et al. (2008) vyplynulo, že si poškození, respektive oběti, pravděpodobně často nepamatují, co jim bylo policistou řečeno. Policisté by si měli být vědomi toho, že mechanismem vzniku traumatu dochází ke změnám v kognitivních funkcích oběti, zejména k problémům s pamětí (Čírtková & Vitoušová, 2007). Eliminovat obdobné nepříjemnosti lze užitím již výše zmíněných technik komunikace (opakování informací, parafrázování aj.), předáním informací v písemné podobě a protokolací.

Při komunikaci s obětí protiprávního jednání může policista využít postupy a zásady užívané v krizové intervenci. Při krizové intervenci, a tedy i při komunikaci

⁷ Podle výzkumů z let 2004-2005 (Mezinárodní výzkum obětí kriminality a Evropský průzkum kriminality a bezpečí).

s obětí nejen v akutní krizi, je třeba se dle Švarce (2003) vyhnout bagatelizování, zevšeobecnování, falešnému utěšování, kritizování za chyby, posuzování chování osoby v kategorii dobré/špatné apod. Nevhodnou reakcí je také nedůvěra oběti, respektive odmítnutí uvěřit tomu, co oběť sděluje. Policista například oběti nenaslouchá, přerušuje ji či klade nápadně nedůvěřivé otázky (Čírtková, 2022). Kellner et al. (2020) dále mezi komunikační chyby při rozhovoru s obětí řadí moralizaci a vytýkání („*Jak jste mohl/a něco takového udělat?*“), dramatizaci („*Snad vás ještě navíc nenakazil!*“), nevhodné žerty a lichotky („*No vidíte, jaký je o vás zájem*“), užívání odborných termínů, kterým oběť nerozumí aj.

K sekundární viktimizaci může podle Vymětala (2009) přispět i nevhodně (byť nevědomě) zvolená aktivní či pasivní komunikace. V rámci verbální komunikace může docházet k překrucování skutečností, nadměrnému zobecňování, připisování úmyslu aj. Příslušníci PČR by se měli při kontaktu s oběťmi vyhnout následujícím a obdobným větám: „*Vím, jak vám je.*“; „*Uklidněte se.*“; „*Mohlo by to být horší.*“; „*Buďte rád/a, že jste přežil/a.*“; „*Na vašem místě bych dělal/a...*“ apod. Oběti by dále nemělo být slibováno něco, co nelze splnit (Hrabětová, 2019). Při kontaktu s obětí by měl být zkrátka zaujat empatický a nehodnotící přístup (Čechová, 2016).

3.2.1 Kognitivní zkreslení

Při hodnocení druhých se nejen policisté dopouštějí řady chyb, kdy výsledné přesvědčení o oběti nabývá často zjednodušujícího či mylného charakteru (Velikovská, 2016). Kognitivní zkreslení se může promítat do jednání příslušníků. Jako kognitivní zkreslení, respektive kognitivní omyly, jsou v práci popsány základní atribuční chyba, chyba zpětného úsudku a konfirmační zkreslení.

V důsledku základní atribuční chyby může přetrvávat sklon přisuzovat negativní skutečnosti o druhých lidech jejich vlastnímu jednání nebo vlastnostem spíše než sociálnímu kontextu (Ayers & de Visser, 2015). Pokud by se ale posuzujícímu přihodila obdobná situace, pak ji spíše připíše onomu sociálnímu kontextu než vlastnímu jednání či negativní vlastnosti. V rámci základní atribuční chyby dochází k přeceňování osobnostních vlivů na úkor vlivů situačních (Taslitz, 2010). Základní atribuční chyba se může prolínat s mýty o obětech protiprávního jednání, kdy policista může hodnotit čin, který se oběti stal, z hlediska její špatné vlastnosti nebo jednání („*je nezodpovědná, šla v noci sama parkem*“).

V praxi je možné setkat se také s tzv. chybou zpětného úsudku. Jedná se o tendence posuzovat událost zpětně, a to při znalosti výsledku skutku a veškerých okolností (Velikovská, 2016; Čírtková, 2014). Lidé nevědomě přeceňují schopnost předvídat a věří, na základě již dostupných informací o samotném činu, že oběti měly tuto událost předvídat lépe (Guthrie et al., 2001). Chyba zpětného úsudku má potenciál zkreslit rozhodování soudů a ovlivnit právní analýzu případu (Leslie, 2018).

Ve vyšetřování, zejména v oblasti hodnocení důkazů, lze také nalézt tendenci tzv. konfirmačního zkreslení. Konfirmační zkreslení je možné charakterizovat jako tendenci lpět na dříve vytvořených názorech (Plháková, 2009). Počáteční přesvědčení policistů o vině nebo nevině podezřelého mělo ve fiktivním trestním případě vliv na hodnocení nejednoznačných důkazů (Charman et al., 2017). Policista si na základě zkušeností s daným trestným činem může vytvářet hypotézy o skutku (Milne & Shaw, 1999). Nově získaným informacím není následně věnována taková pozornost jako těm, které jsou shodné s jeho přesvědčením. Ditrich (2015) provedl výzkum, ve kterém sami kriminalisté jakožto respondenti označili konfirmační zkreslení jako jednu z nejzávažnějších kognitivních chyb, která může negativně ovlivnit vyšetřování trestného činu.

K tomu, aby kriminalisté dokázali objektivně zhodnotit, že jsou zkreslením ovlivněni, musejí o možnostech zkreslení vědět. (Meterko & Cooper, 2021). Je třeba opět zdůraznit význam edukace i v této oblasti. K eliminaci nejen konfirmačního zkreslení by dále měla sloužit protokolace výsledku (Milne & Bull, 2006).

Další formou zjednodušeného pohledu na oběť protiprávního jednání jsou právě mýty a stereotypy.

3.2.2 Mýty a stereotypy o obětech protiprávního jednání

Nejenom laická veřejnost, ale i odborníci často podléhají tradičním mýtům o obětech (Čechová & Jandová, 2010). Mýty a stereotypy mohou pronikat do názorů a přístupů policistů, lze je také nalézt i v rozsudcích soudů (Havelková, 2009).

Vyslychající si ještě před začátkem výslechu vytváří vědomé i nevědomé úsudky o dané události, které vyplývají z kategorie trestného činu (Mortimer & Shepherd, 1999; Shepherd et al., 1999). Na základě svých předchozích zkušeností s daným trestným činem dochází k řízení směru výslechu (Ask & Granhag, 2005), ovlivnění úsudku, pozornosti či chápání policisty (Milne & Bull, 2006).

Právě mýty a stereotypy mají za vinu extrémně vysokou míru latence u některých druhů kriminality (např. mravnostní) a často vedou k sekundární viktimizaci (Ciprová, 2010). Za základní příčinu stále přetrvávajících mýtů a stereotypů lze považovat nedostatečnou informovanost (Čechová & Jandová, 2010).

Mýty budou v diplomové práci rozděleny do tří základních celků, a to obecné mýty o obětech, mýty o obětech znásilnění a mýty o obětech domácího násilí. V práci nejsou uvedeny veškeré mýty, se kterými je možné se v praxi setkat.

3.2.2.1 Obecné mýty o obětech

Mýtus o tzv. ideální oběti a jejím chování – jedná se o mýtus, který popisuje, jak by měla vypadat a jednat „skutečná“ oběť (Kuklová, 2022). Ideální oběť popisuje např. Christie (1986):

- oběť je „slabá“ (ženské pohlaví, starší osoby),
- oběť se chová ctnostně,
- oběť nenese podíl viny za to, co se stalo (například byla venku za denního světla),
- pachatel je „veliký a špatný“,
- pachatel nemá žádný vztah s obětí (Schwöbel-Patel, 2018).

Pokud oběť nenaplnuje výše uvedené znaky, klesá tím podle Kuklové (2022) v očích laiků její věrohodnost. Do značné míry tento mýtus souvisí i se *stereotypy o pohlaví oběti a pachatele*. Ze statistik vyplývá, že 91 % obětí znásilnění je ženského pohlaví, kdežto 99 % pachatelů znásilnění je pohlaví mužského (Ciprová, 2010). Oběťmi domácího násilí by ve 92–98 % měly být právě ženy a ve 2–5 % muži (Čírtková, 2002). Například u znásilnění může převládat názor, že aby byl muž znásilněn, musel by sám chtít. Mužské oběti znásilnění přesto ale tvoří 7–10 % případů (Ciprová, 2010).

Mýtus falešné oběti – u některých hlášených trestných činů, například sexuálních deliktů, je možné setkat se s nedůvěrou a naznačováním, že si mohla oběť takové jednání vymyslet, aby tím získala určitý profit. Ze statistik vyplývá, že je policii oznámeno pouze 8 % případů znásilnění, kdy 6–10 % z těchto případů pokrývá falešné obvinění (Ciprová, 2010).

Zdali se jedná o případy falešného oznámení by měl případně podle Sedláčka (2010) zkoumat až vyškolený pracovník služby kriminální policie a vyšetřování. Ten by

neměl dát oběti najevo, že by její výpověď zpochybňoval, nicméně musí při vyšetřování brát v úvahu i tuto možnost.

Na falešné oznámení nelze usuzovat z nekonzistentnosti výpovědi. I zkušení policisté mohou nabýt pocitu, že když oběť nepláče nebo trauma jiným způsobem neventiluje, není její výpověď pravdivá. Na místě je opět připomenout problematiku akutní stresové reakce a posttraumatické stresové poruchy, která je uvedena v kapitole druhé – dopady protiprávního jednání na oběť. V rámci základního vzdělávání příslušníků je tato problematika probírána pouze okrajově⁸, ačkoliv by si zasloužila mnohem více pozornosti.

Mýtus o hypotéze spravedlivého světa – Eigenberg a Garland (2008) popisují teorii, podle které lidé předpokládají, že svět je spravedlivé místo, kde každý dostane to, co si zaslouží. Na základě tohoto mýtu dochází k názoru, že protiprávní jednání vzniklo jako důsledek nějakého pochybení oběti. Tento mýtus se stále objevuje v názorech, že si stejně oběť za újmu jí způsobenou může sama, s čímž souvisí i mýtus následující.

3.2.2.2 Mýty o obětech znásilnění

Oběti znásilnění jsou za znásilnění zodpovědné – upozorňování nejen laickou veřejností na to, že oběť byla v době znásilnění nevhodně oblečená nebo šla pozdě v noci temnou uličkou je zcela irelevantní a vede k již zmíněné sekundární viktimizaci. Nelze přesouvat odpovědnost za čin z pachatele na oběť. Výzkumy navíc ukazují, že pachatel často znásilnění plánuje a oběti si vybírá na základě jiných proměnných, než je vzhled či oblečení (Ciprová, 2010).

Policista si nicméně ani nemusí být vědom svého negativního vlivu. Například pokud musí zjišťovat, co měla oběť v době napadení na sobě, je třeba také vysvětlit, proč je tato informace důležitá (například k lepšímu vyhledání oběti na kamerovém systému). Samotná otázka směřující na oblečení může vyvolat v oběti další negativní pocity (Campbell & Raja, 2005).

Znásilnění probíhá formou přepadení – společnost si často pod pojmem znásilnění představí zatáhnutí oběti do křoví nebo do jiného temného prostoru. Znásilnění se ale podle § 185 odst. 1 trestního zákoníku dopustí ten, kdo jiného násilím nebo pohrůzkou násilí donutí k pohlavnímu styku nebo kdo zneužije bezbrannosti oběti k takovému činu. Na pojem násilí je třeba nahlížet v kontextu § 119 trestního zákoníku, který stanoví,

⁸ Větší důraz je logicky kladen na právo, kriminalistiku či na službu pořádkové policie. Komunikace a celková psychologie obětí trestných činů stojí spíše v pozadí základního vzdělávání.

že trestný čin je spáchán násilím i tehdy, pokud pachatel uvede osobu do stavu bezbrannosti lstí nebo jiným podobným způsobem. Pod pojmem násilí si tedy nelze představovat jen jednu z jeho forem – fyzické ubližování či napadání. Typickým příkladem může být využití opilosti oběti nebo přivedení oběti do stavu opilosti a následné vykonání pohlavního styku na této osobě. Více než 50 % případů znásilnění probíhá mezi známými – kamarády, milenci, manželi, a to často v prostředí původně pro oběť bezpečném (Ciprova, 2010).

Podle Čírtkové (2001) redukuje laické stereotypy znásilnění na jeho jedinou podobu, a to vzácně se vyskytující zákeřné napadení úchylným pachatelem. Tento čin bývá vykreslen jako brutální přeapadení, které vede k zjevným tělesným zraněním, a to neznámým pachatelem (Čírtková, 2019). Jiné varianty znásilnění, respektive sexuálního násilí, veřejnost bagatelizuje a podceňuje. Za tristní lze považovat, že z analýz některých rozsudků soudů vyplývá, že soudy požadují, aby násilí na oběti překonávalo její zřejmý fyzický odpor. Strpění sexuálního útoku může být soudem vykládáno k tíži oběti (Kutálková, 2014).

Policisté by měli jednotlivé skutkové podstaty nejen mravnostních trestných činů probírat již na základní odborné přípravě⁹. Zde by mělo také docházet k výkladu jednotlivých ustanovení trestního zákoníku, které byly vysvětleny výše (kdy je trestný čin spáchán násilím apod.). Vzdělávání příslušníků nejen v trestně-právní oblasti by mělo vést k redukci obdobných názorů a mýtů.

Podobným mýtem je *mýtus o možnosti ubránit se*, tedy názor, že pokud by oběť styk skutečně nechtěla, něco by pro to udělala – bránila by se, křičela, volala o pomoc. Tento mýtus opět vychází zejména z neznalosti základů psychologie, například jednání v akutní stresové reakci, kdy může docházet k úplnému zamrznutí (Velikovská, 2016). Podle Ehlers et al. (1998) jsou pasivně reagující oběti navíc výrazněji zasaženy trestným činem, a to v oblasti psychických dopadů.

⁹ Jedná se o základní přípravu a vzdělávání policistů, která by měla probíhat před tím, než policista nastoupí do přímého výkonu služby. V plném rozsahu absolvuje tuto základní přípravu naprostá většina příslušníků.

3.2.2.3 Mýty o domácím násilí

Domácí násilí se objevuje spíše v sociálně slabých rodinách (Úlehlová et al., 2009) – výsledky šetření¹⁰ z roku 2006, kterého se účastnilo 1690 respondentů, ukazují, že většina respondentů chápe domácí násilí jako jev týkající se všech vrstev společnosti (81 % v roce 2001 i v roce 2006), nicméně 48 % občanů (a to v roce 2001 i v roce 2006) stále sdílelo názor, že je domácí násilí spojeno s rodinami s horším materiálním zabezpečením (Topinka, 2016). Nejvíce obětí a pachatelů má středoškolské vzdělání, až 28 % pachatelů domácího násilí má vzdělání vysokoškolské (Soukupová, 2009). Domácí násilí se vyskytuje napříč celým společenským spektrem (Voňková & Macháčková, 2009). Pokud se odehrává v rodinách na dobré ekonomické a vzdělanostní úrovni, je zpravidla rafinovanější a lépe skryté (Ševčík & Špatenková, 2011).

Domácí násilí je soukromá záležitost rodiny – častým názorem může být také to, že domácí násilí je záležitostí partnerskou, respektive rodinnou, a měli by si ho tak jeho účastníci řešit sami (Čírtková & Vitoušová, 2007). Díky stále rostoucímu zvyšování povědomí o domácím násilí je tento mýtus na ústupu. V roce 2001 sdílelo obdobný názor 43 % osob, v roce 2006 došlo k poklesu na 28 % jedinců (Voňková & Macháčková, 2009). Společnost začíná vnímat, že domácí násilí není záležitostí jen rodinnou, ale je třeba do něj zasáhnout i zvenčí (Topinka, 2016).

Naprostá menšina obětí, která zažije domácí násilí, oznámí tuto věc policii. Například Dohnal et al. (2017) uvádí, že pouze 13 % žen oznámí domácí násilí ze strany svého partnera. Oznámení tak bývá častější ze strany sousedů či známých obětí. Díky těmto oznámením se policisté o násilí dozvědí a na základě § 10 z. č. 273/2008 Sb., který popisuje iniciativu, musí provést veškeré úkony, které jsou v jejich pravomoci.

V naprosté většině případů se nejedná o domácí násilí, ale o italské domácnosti – policisté se skutečně častěji pravděpodobně setkají s případy tzv. italských domácností, kde chybí jeden ze základních znaků domácího násilí – jednostranné rozdělení rolí (De Benedictus & Jaffe, 2004). Dalším typickým znakem domácího násilí je soukromí, kdy k násilí dochází zpravidla beze svědků (Topinka, 2016). I z tohoto důvodu je domácí násilí spojeno s větší latentností. Například z celkového vzorku 3014 respondentů (žen) se podle

¹⁰ Například Reprezentativní výzkum k povědomí české veřejnosti o domácím násilí, pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR, a.s., STEM, 2006., Mezinárodní výzkum násilí na ženách, a.n.https://aa.ecn.cz/img_upload/8b47a03bf445e4c3031ce326c68558ae/publikace_final_pdf.pdf

průzkumu o výskytu domácího násilí¹¹ z roku 2012 minimálně 40 % z nich stalo obětí nějaké formy domácího násilí, přičemž 63 % těchto obětí se svěřilo svým blízkým a známým, 26 % obětí o domácím násilí s nikým nehovořilo a policie byla podle průzkumu volána pouze asi k 13 % případů domácího násilí (Topinka, 2016). Podle jiného výzkumu Buriánka et al. (2016) kontaktovalo policii 11 % z celkového počtu 314 respondentů, kteří měli zkušenost s partnerským násilím.

¹¹ Průzkum realizovala společnost NMS Market Research, výsledky byly zveřejněny v roce 2012.

3.3 Závěrečná shrnující doporučení pro zlepšení

Výše byly popsány aspekty, jak by komunikace měla probíhat a čemu je dobré se v kontaktu vyhnout. Cílem této kapitoly je nejen navrhnout cestu ke zlepšení, ale také uvedené poznatky, studie a výzkumy stručně sumarizovat.

3.3.1 Zlepšení na straně příslušníků PČR

Obecně lze shrnout, že v kontaktu s obětí má primární význam pro získání relevantních informací budování důvěry, na čemž se shodují nejen výzkumy, ale také zkušenosti kriminalisté (Semel, 2013). Různé agresivní techniky, a to i ve výsleších pachatelů trestné činnosti, bývají spíše kontraproduktivní (Kebbell et al., 2010). Svůj význam má také pečlivá příprava na výslech (Bull & Cherryman, 1996).

Problémem je, že zraňujícího chování si policisté často nemusejí být ani vědomi. To, co navenek může působit jako necitlivost, emoční oploštělost či lenost, může být podle Sedláčka (2010) projevem nezkušenosti s daným případem. Příkladem může být situace, kdy se policista dozvídá od oběti, že mohla být znásilněna. Zjišťuje, zdali se jedná o znásilnění či přepadení a samotné slovo znásilnění mu může připadat nevhodné. Snaží se tedy tomuto slovu vyhnout a pokládá další doplňující otázky, které ale mohou být pro oběť mnohem více traumatizující.

Policisté by měli oběti úkony na trestním řízení usnadnit tím, že ji budou řádně informovat o jejích právech a povinnostech. Oběť by také měli informovat o tom, jaké další kroky ve věci podniknou a jakým způsobem se bude daná věc řešit. Například i pátrání po horké stopě, nebo snaha příslušníků dozvědět se od oběti popis pachatele může dát oběti pocit, že se policisté skutečně starají, důvěřují jí (Sedláček, 2010) a není jim její případ zcela lhostejný. Nedostatečné informování ze strany OČTŘ může vést oběť například k opakovanému, nenadálému kontaktu s pachatelem (Velikovská, 2016).

Potíží některých závažných trestných činů může být také fakt, že se o nich příliš nehovoří. Chybějící diskuze pak umožňuje stálé přežívání některých mýtů a předsudků, a to mezi laickou i odbornou veřejností (Ciprová, 2010). Ke zlepšení situace je dle Ciprové (2010) potřeba využít komplexní přístup – osvětu, vzdělávání a prevenci.

Je tak třeba apelovat na lepší a větší vzdělávání policistů jak v oblasti práva, tak v oblasti psychologie, zejména psychologie oběti. Podmínkou dobré praxe je celoživotní vzdělávání, opakovaná školení (včetně vyvracení mýtů) a existence vazeb na další služby.

Policista by měl vědět, na koho se může oběť obrátit apod. Při kontaktu s obětí by měli policisté zvážit možnost přítomnosti krizového intervenanta, který je proškolen v práci s oběťmi nejen trestných činů (Chomová, 2014).

Kromě odborníků je třeba klást důraz na informování širší veřejnosti, a to například cestou sociálních sítí, případně formou publikační činnosti. Informovanost by se měla zaměřit jak na potenciální oběti (a možnosti řešení případného protiprávního jednání), tak na způsob, jakým by měla veřejnost s obětí takového jednání komunikovat (Čechová & Jandová, 2009). Informace veřejnosti může zprostředkovat a zprostředkovává právě PČR.

3.3.2 Vliv psychického stavu příslušníků PČR na kvalitu jejich práce

K problematice sekundární viktimizace ze strany příslušníků PČR je potřeba přistupovat komplexně. Příslušníci jsou často ve stresu, nemálo z nich jeví známky syndromu vyhoření. Výzkumy prováděné na populaci policistů České republiky naznačují různé výsledky. Očenášková (2007) zveřejnila ve své rigorózní práci výsledky výzkumu, které ukazují, že alespoň některé znaky syndromu vyhoření vykazuje 82,4 % policistů a 10,9 % policistů je vyhořením ohroženo akutně. Výběrový soubor v tomto výzkumu tvořilo 210 příslušníků PČR.

Syndrom vyhoření se často objevuje po dlouhodobé expozici vysoké pracovní zátěži (Sekot, 2013). Základními příznaky syndromu vyhoření jsou popudlivost, nedůvěřivost, negativní a cynický postoj k vlastní práci, ale i k ostatním osobám (občanům, obětem aj.) (Jeklová & Reitmayerová, 2006), doprovázené únavou, poklesem výkonu a interpersonálními konflikty (Sekot, 2013).

Pravidelná expozice policistů příběhům s traumatizujícím obsahem může mít vliv na jejich schopnost adaptace (Rudolfsson, 2021), u některých z nich se mohou objevit příznaky podobné obětem (Kerswell et al., 2019). Výzkumné zprávy ukazují, že jsou policisté zprostředkovaně vystaveni významnému riziku rozvoje PTSP, deprese, úzkosti aj. (Thornton & Herndon, 2016).

Syndrom vyhoření a obecně psychická nepohoda mají dopady na kvalitu poskytované péče, a to nejen u příslušníků PČR (Andršová, 2012). K tomu, aby byla obětem poskytována kvalitní péče ze strany policie, je třeba také zajistit kvalitní péči těmto příslušníkům, ať už se jedná o větší možnost edukace, školení a kurzů či o metody zajištění větší psychické pohody a možnosti ventilace.

Jako vhodná metoda se může jevit i metoda supervize (Hanzlíčková, 2020), která je využitelná pro práci s krizovými a emočně zátěžovými tématy a zároveň je efektivní pro zpracování vnitřních konfliktů či jako prevence syndromu vyhoření (Quisová, 2020).

3.3.3 Zlepšení prostředí kontaktu PČR s oběťmi

V kapitole o sekundární viktimizaci byla popsána možnost provádět výslechy ve speciálních výslechových místnostech. Význam prostředí výslechu vyzdvihují četné studie (Goodman-Delahunty et al., 2014). Účastníci výzkumu Dawsona et al. (2017) při falešných výsleších poskytovali více informací a udávali pozitivnější dojmy z vyslychajícího v místnosti, která byla komfortnější než standardní výslechová místnost. Standardní výslechová místnost obsahovala jasné, ostré osvětlení, židle z tvrdého plastu, holé stěny a podlahy. Experimentální místnost byla vybavena měkčím osvětlením a plošnými koberci (Dawson et al., 2017). Zmíněné ostré světlo může vést k únavě, komunikující se cítí podrážděně či neklidně (Hartley, 2002). Také studie v oblasti zdravotnictví potvrzují, že více osobních údajů prozradí vyslychaný v útulném prostředí, které je vybaveno pohodlnými křesly, měkkým osvětlením a obrázky (Hoogesteyn et al., 2020). Gifford (1988) dále uvádí, že výslechová místnost, která připomíná domov, podporuje komunikaci týkající se intimních témat.

Příliš ozdobená místnost může působit opačným dojmem. Z výzkumu Dawsona et al. (2017) dále vyplývá, že ve vyzdobených místnostech vyjadřují účastníci vyšší podezřívavost a vyslychajícímu sdělují méně informací. Vyzdobená místnost neodpovídá očekávání od policejního výslechu, což vede k podezření z manipulace.

V České republice je rozšíření speciálních výslechových místností zatím spíše raritní, využívány bývají zpravidla při výslechu dětského svědka, obětí znásilnění či domácího násilí (Velikovská, 2016). V praxi dochází k výslechům a podání vysvětlení v kancelářích jednotlivých příslušníků. Je třeba apelovat zejména na ně, aby svou kancelář těmto úkonům přizpůsobili.

Od roku 2006 u PČR probíhal projekt P1000, který si kladl za cíl zrekonstruovat stávající policejní oddělení a poskytnout tak lepší a příjemnější prostředí (Velikovská, 2016). Projekt se týkal zejména rekonstrukce a zavádění tzv. recepcí, se kterými přichází oznamovatel, svědek či oběť do kontaktu jako první. Obdobně by mohlo dojít k rekonstrukci i zbylých prostor, se kterými se veřejnost při kontaktu s policií setkává.

3.3.4 Doporučení obětem protiprávního jednání

Obětem trestným činům je ZOTČ poskytováno větší množství práv, než tomu bylo v minulosti. Problematická nicméně zůstává právní orientace obětí, které si nemusejí být tohoto zákona ani vědomy (Kellner et al., 2020). Právní mluva může být navíc často pro laika nesrozumitelná.

Oběť trestného činu má právo na psychologické a sociální poradenství, právní pomoc a na získání informací o právech a o průběhu trestního řízení. Informaci jsou povinny oběti poskytnout policejní orgány, státní zastupitelství, poskytovatelé pomoci obětem trestných činů, orgány veřejné moci a zdravotnická zařízení (ZOTČ). Zvláště zranitelná oběť má navíc právo na zabránění kontaktu s osobou podezřelou, na zvláště citlivě prováděný výslech a další vyplývající nejen ze ZOTČ (Kandová & Čep, 2018; ZOTČ).

Neznalost práv obětí často vede k negativnímu hodnocení systémů péče o oběti (Roubalová, 2019). Mnoha obětem může náročnou situaci v trestním řízení usnadnit pocit, že na to nejsou samy (Kellner et al., 2020). Zákon o obětech trestných činů zavádí, v práci již zmíněný, pojem důvěrníka (ZOTČ), z praxe nicméně vyplývá, že o této možnosti řada obětí ani neví. Doprovod důvěrníka významně zmírňuje stres a snižuje riziko sekundární viktimizace (Kellner et al., 2020).

V České republice se oběť může obrátit na různé organizace poskytující nejen psychosociální, ale také právní pomoc. Jako první z těchto organizací začal poskytovat systematickou pomoc obětem trestných činů Bílý kruh bezpečí. Dále lze zmínit poradny zaměřené na oběti domácího a sexuálního násilí (Acorus, ProFem), dětské oběti (Dětské krizové centrum), oběti mimořádných událostí (ADRA), oběti zločinů z nenávisti (In Iustitia) a mnohé další. Oběť trestného činu může mimo jiné využít služeb probační a mediační služby (Roubalová, 2019). Na tu je možné se obrátit se žádostí o základní konzultaci. Oběti zde mohou získat základní informace o svých právech, peněžité pomoci i o návazných službách (Kalibová & Houžvová, 2014).

VÝZKUMNÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÝ PROBLÉM, VÝZKUMNÉ CÍLE A OTÁZKY

Otázkou optimálního navazování kontaktu, nastolování atmosféry důvěry a poskytování efektivní podpory obětem protiprávního jednání, který se prolíná se snahou co nejrychleji a nejefektivněji vyřešit konkrétní skutek, se zabývám zejména z profesních důvodů. Ze strany svých kolegů vnímám velmi empatický přístup k potenciálním obětem a poškozeným, který je umocněn léty praxe. Zároveň si uvědomuji, že takový přístup není pravidlem.

Navzdory bohatým zkušenostem některých kolegů stále přežívají mýty, které byly uvedeny v teoretické části práce. Tyto mýty zpravidla pramení z neznalosti dynamiky prožívání způsobené újmy. Příslušníci mohou být například zaskočeni tím, že po trestném činu oběť nepláče, není zhroucená, ale je naopak klidná, komunikativní či na první zdání nepřiměřeně veselá.

Policisté jsou jedni z prvních, kteří se s obětí protiprávního jednání po činu setkávají (Herdová et al., 2016). Sehrávají v dynamice prožívání způsobené újmy a v dopadech protiprávního jednání důležitou roli. V přímém kontaktu s obětí se ale mohou dopouštět z různých důvodů řady chyb. Při tomto kontaktu hrají důležitou roli i ty faktory, kterých si policista nemusí být vědom, ačkoliv je oběť velmi citlivě vnímá. Může se jednat o tón hlasu, gesta, mimiku či přímo o verbální komunikaci, které si oběť může vyložit jinak, než jak by si policista přál. Některé aspekty neverbální či verbální komunikace mohou naopak vzbudit pocit důvěry, jistoty a bezpečí.

Cílem výzkumu je právě zachytit, popsat tyto faktory, ať již jsou ze strany policistů vědomé, či nikoliv, kterými je možné navázat s obětí optimální profesionální vztah a motivovat ji k další spolupráci s policií a zároveň popsat ty aspekty, které vedou k demotivaci, krajně až k sekundární viktimizaci. Práce se současně snaží zachytit, jakým způsobem se policisté vytvářejí atmosféru důvěry, jaký je vliv policejního prostředí, ve kterém probíhá kontakt s obětí protiprávního jednání, a jak působí celkové trestní řízení a další subjekty trestního řízení. Výzkumné otázky byly vymezeny dvě:

VO1: Jaké prvky při kontaktu s příslušníky Policie České republiky motivují oběť protiprávního jednání k další spolupráci?

VO2: Jaké prvky při kontaktu s příslušníky Policie České republiky demotivují oběť protiprávního jednání k další spolupráci?

5 TYP VÝZKUMU A POUŽITÉ METODY

V rámci výzkumu byla použita metoda kvalitativní. Kvalitativní výzkum zkoumá určitý široce definovaný jev, o kterém se snaží poskytnout maximální množství informací (Švaříček et al., 2007). Kvalitativní výzkum byl zvolen zejména z toho důvodu, že umožňuje porozumět subjektivní zkušenosti jedince (Hendl, 2006). Mimo jiné podporuje navození důvěrnější atmosféry mezi respondentem a výzkumníkem. Lze navíc získat hlubší vhled do problematiky než u výzkumu kvantitativního (Hendl, 2005).

Větší množství informací, které kvalitativní výzkum přináší, s sebou nese určité negativum. Informace získané a teorie vzniklé na základě kvalitativního výzkumu nelze zobecňovat. Jsou platné pouze pro ten vzorek, na němž byla data získána (Švaříček et al., 2007).

V kvantitativním výzkumu je třeba, aby byl vytvořený výběrový soubor reprezentativní. Jak je uvedeno dále, výběrový soubor popisovaného výzkumu tuto podmínku nespĺňuje. Kvalitativní metodologie zahrnuje nepřilíš velké soubory, kdy zkoumání, a tedy i výběr, jsou ukončeny ve fázi, kdy dochází k teoretické saturaci (Reichel, 2009).

Mezi základními charakteristikami kvalitativního výzkumu lze zmínit:

- je prováděn prostřednictvím delšího a intenzivního kontaktu,
- cílem výzkumníka je získat integrovaný pohled na předmět studie,
- užití méně standardizovaných metod sběru dat,
- data jsou induktivně analyzována a interpretována aj. (Miles & Hubermann, 1994).

V literatuře bývá uváděno několik přístupů ke kvalitativnímu výzkumu. Výzkum diplomové práce má nejbliže k případové studii, která bývá charakterizována jako detailní studium jednoho nebo několika málo případů s cílem zachytit složitost tohoto případu a popsat vztahy v jejich celistvosti. Předpokládá se, že prozkoumáním jednoho případu lze lépe porozumět jiným obdobným případům (Hendl, 2016).

6 SBĚR DAT A VÝZKUMNÝ SOUBOR

V této kapitole je popsán základní a výzkumný soubor, sběr dat, rizika a etické hledisko práce.

6.1 Základní soubor

Základní soubor tvoří oběti protiprávního jednání, které toto jednání řešily s PČR a mají tak s prací policistů vlastní zkušenost. Práce se nezaměřuje pouze na oběti trestných činů, a to hned z několika důvodů. Některé přestupky mohou být pro oběť stejně zraňující, jako by na ní byl spáchán trestný čin. Typickým příkladem je domácí násilí¹², které může být páčáno jak v rovině přestupkové, tak v rovině trestní. Některé oznámené skutky PČR z různých důvodů neregistruje, hovoří se o tzv. umělé latenci (Tomášek, 2010). Skutek pak není vůbec právně kvalifikován. Jones (2006) uvádí různé důvody, kdy policie činy neeviduje. Policisté nemusejí pokládat oběť za důvěryhodnou, postrádají důkazy o tom, že se skutek stal, dále mohou posoudit, že se nejedná o protiprávní jednání.

Pro výzkum diplomové práce bylo nicméně třeba široký pojem „oběti protiprávního jednání“ nějak ohraničit, zúžit. Práce se proto nezaměřila na všechny přestupky a trestné činy, které právní řád zná. Předpokládala jsem, že u činů, ve kterých figuruje násilí nebo při kterých pachatel zneužívá důvěru oběti, může být riziko sekundární viktimizace větší než například u některých činů majetkových. Z trestního zákoníku tak lze vymezit:

- trestné činy proti životu a zdraví (např. § 145 Těžké ublížení na zdraví, § 146 Ublížení na zdraví, § 158 Rvačka aj.),
- trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství (např. § 168 Obchodování s lidmi, § 171 Omezování osobní svobody, § 173 Loupež),

¹² Konkrétní čin „domácí násilí“ v českém právním řádu není uveden. Pachatel se ale může dopustit celé řady souvisejících trestných činů (těžké ublížení na zdraví, ublížení na zdraví, zbavení osobní svobody, týrání osoby žijící ve společném obydlí aj.) či přestupků (zejména přestupky proti občanskému soužití).

- trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti (např. § 185 Znásilnění, § 186 Sexuální nátlak, § 187 Pohlavní zneužití) či
- trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných (např. § 352 Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci, § 353 Nebezpečné vyhrožování, § 354 Nebezpečné pronásledování) aj.

Výčet hlav trestního zákoníku a trestných činů je pouze demonstrativní. Je třeba opět připomenout pojem násilí, který lze vykládat v kontextu § 119 trestního zákoníku: „*Trestný čin je spáchán násilím i tehdy, je-li spáchán na osobě, kterou pachatel uvedl do stavu bezbrannosti lstí nebo jiným podobným způsobem.*“. Pojem bezbrannosti je chápán v nejširším smyslu. Může se jednat o celkovou odevzdanost pachatele či stav, kdy oběť situaci sama nevnímá a není schopná ovlivnit jednání pachatele (Draštík et al., 2015).

Typickými přestupky, ve kterých lze najít znaky násilí či zneužití důvěry, jsou přestupky proti občanskému soužití, uvedené v § 7 zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

Na základě dostupných statistik PČR nelze přesně popsat informace o počtech obětí trestných činů. V policejních statistikách jsou oběti evidovány v rámci kategorie „objekty napadení“, kde jsou kromě poškozených osob registrovány také auta, domy, pozemky, tedy veškeré objekty, které byly činem napadeny (Roubalová, 2021). Podle dat zveřejněných ČSÚ (2020) bylo v roce 2019 evidováno 33 094 obětí. Oběti násilných a mravnostních trestných činů tvoří dle této statistiky 14 183 osob. Podle statistik PČR bylo ale v témže roce registrováno 199 221 trestných činů (Roubalová, 2021).

6.2 Výzkumný soubor

Ke spolupráci na výzkumu byly osloveny různé organizace, které poskytují pomoc nejenom obětem. Součinnost poskytla zejména Amnesty International a instagramová stránka „to.po.tom“. Cílem bylo zprostředkovat mezi oběti návrh účasti na výzkumu (příloha č. 5), ve kterém byl výzkum v krátkosti představen, popsán byl cíl výzkumu a byla zde možnost výzkumníka kontaktovat, pokud by daný potenciální respondent měl zájem se výzkumu účastnit. Tento návrh účasti na výzkumu byl také zprostředkován mezi mé známé, kteří se mohli do výzkumu také přihlásit, popřípadě sdílet tento návrh dále.

Výběr lze popsat jako nepravděpodobnostní, konkrétně výběr na základě dobrovolnosti. Výběr na základě dobrovolnosti se užívá v případech, kdy je na rozhodnutí konkrétního jedince, zda se stane členem zkoumaného vzorku (Reichel, 2009).

Výzkumu se účastnilo celkem sedm obětí protiprávního jednání. Přehled respondentů uvádí následující tabulka.

Tabulka č. 1: přehled respondentů

Respondent	Skutek	Pohlaví	Rok kontaktu	ZZO¹³
1	Přestupek proti občanskému soužití (napadení se sexuálním podtextem)	Žena	2018	NE
2	Přestupek proti občanskému soužití (napadení)	Žena	2017	NE
3	Sexuální zneužití	Žena	2003/2005	ANO
4	Přestupek proti občanskému soužití (stalking)	Žena	2018	NE
5	Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (šíření dětské pornografie)	Žena	2017	ANO
6	Přestupek proti občanskému soužití (napadení); loupež	Muž	2016/2020	NE
7	Přestupek proti občanskému soužití (napadení)	Žena	2018	NE

Zdroj: vlastní.

¹³ Zvláště zranitelná oběť.

Aby nemohl být konkrétní respondent v jednotlivých skutcích rozeznán, v práci není uveden jeho věk, rok narození či místo spáchání skutku. Přibližný časový údaj je nezbytný pro zařazení do kontextu právního. V roce 2009 vešel v platnost současný trestní zákoník, v roce 2013 pak zákon o obětech trestných činů. Do výzkumu se mohli přihlásit i ti respondenti, kteří měli zkušenost s protiprávním jednáním před těmito roky. Často dochází k průtahům trestního řízení. Zároveň jsem předpokládala, že způsoby navazování kontaktu, vzbuzování důvěry a s tím spojené návrhy na zlepšení zůstávají neměnné. Časové ohraničení se vztahovalo pouze na současné milénium. Při analýze dat je nicméně třeba tuto proměnnou brát v potaz při řešení otázek, které se měnily díky nově přijatým zákonům. Pouze jeden respondent měl zkušenost s policií před přijetím těchto zákonů. Pro lepší orientaci považuji za nezbytné krátké, nicméně zcela anonymní představení jednotlivých respondentů.

Respondentka č. 1 je obětí přestupku, který lze kvalifikovat jako přestupek proti občanskému soužití. V odpoledních hodinách se vracela z práce domů, když ji na cestě překvapil muž, jenž jí silou položil ruku mezi nohy. Díky tomu, že se k místu blížil chodec, se muž zalekl a utekl. Respondentka nevěděla, zdali se má obrátit na PČR, tak se telefonicky poradila s kamarádkou, která v této instituci pracovala. Ta jí sdělila, že PČR obdobného pachatele hledá a informace o něm by mohly přispět k jeho dopadení. Respondentka se na PČR obrátila nejdříve telefonicky a následně se na doporučení operačního důstojníka dostavila na příslušné místní oddělení. Skutek a kontakt s policií se odehrál v roce 2018. Respondentka č. 1 již nebyla policií informována, jak celá věc dopadla.

Respondentka č. 2 se stala obětí přestupku proti občanskému soužití, kdy jí kolemjdoucí muž uhodil zničehonic současně do ruky a obličeje ve chvíli, kdy zrovna konzumovala zmrzlinu, čímž jí způsobil zranění v oblasti obličeje. Vzhledem k tomu, že si na místě všimla kamerového systému, šla věc ohlásit s úmyslem, aby se podobná věc neopakovala. S policií byla v kontaktu v roce 2017, kdy neprodleně po skutku navštívila místní oddělení, aby podala vysvětlení. Nepamatuje si, že by byla informována, jak celá věc dopadla.

Respondentka č. 3 je obětí pohlavního zneužití dle § 187 trestního zákoníku. S policií byla v kontaktu několikrát, a to v roce 2003 a následně v roce 2006. První trestní oznámení bylo podáno třetí osobou, s tímto se respondentka neztotožnila. Na základě tohoto trestního oznámení podstoupila podání vysvětlení na obvodním oddělení policie, kde byla později věc odložena pro nedostatek důkazů. Poté, co se sama rozhodla, že chce věc řešit, podala trestní oznámení cestou státního zastupitelství a celou věc pak již řešila přímo se službou kriminální policie a vyšetřování (dále jen „SKPV“). Věc byla posléze opět odložena kvůli úmrtí osoby podezřelé.

Respondentka č. 4 se stala obětí tzv. stalkingu, kdy ji prostřednictvím sociálních sítí ustavičně obtěžoval bývalý spolužák, který jí touto cestou zároveň vyhrožoval (například znásilněním). Na PČR se obrátila v roce 2018, kdy bylo zahájeno prověřování pro skutek nebezpečného pronásledování dle § 354 trestního zákoníku. Celá věc byla nakonec postoupena správnímu orgánu, kde byla řešena jako přešůpek proti občanskému soužití.

Respondentka č. 5 se stala obětí trestného činu dle § 192 trestního zákoníku – výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, kdy došlo ke zveřejnění a rozeslání jejich intimních fotografií, které původně sdílela pouze s přítelem. Vzhledem k tomu, že nebyla plnoletá, byla dle zákona o obětech považována za zvlášť zranitelnou oběť. Trestní oznámení podávala se svojí matkou přímo na SKPV, a to v roce 2017. Věc byla kvůli odvolání osoby podezřelé odložena.

Respondent č. 6 má několik zkušeností s PČR. V jednom případě se jednalo o napadení rodinným příslušníkem, který mu poranil čelist. Tato věc byla místním oddělením řešena jako přešůpek proti občanskému soužití. V druhém případě, v roce 2020, se stal obětí loupeže, což bylo řešeno jak základním článkem PČR, tak SKPV. Věc byla odložena, k odsouzení pachatelů nedošlo.

Respondentka č. 7 je obětí přešůpku proti občanskému soužití, kdy byla v roce 2018 napadena na ulici neznámou osobou. Celé věci byl svědkem její doprovod, který právě sloužil u PČR, v té době mimo službu. Nejdříve se setkala s hlídkou PČR, která dorazila na místo. Následně se dostavila na místní oddělení, aby zde podala vysvětlení.

6.3 Sběr dat

Sběr dat probíhal formou polostrukturovaných interview. Rozhovor je nenahraditelnou metodou při zjišťování informací o názorech, postojích či poznatků o tom, jak daný jedinec porozuměl určité situaci (Ferjenčík, 2010).

Polostrukturované interview kombinuje výhody a minimalizuje nevýhody strukturovaného a nestrukturovaného interview (Reichel, 2009). Oproti strukturovanému interview je metoda méně organizovaná a umožňuje zaměřovat pořadí předem stanovených okruhů, otázek (Hendl, 2016). Způsob odpovědí na tyto otázky je volný, respondent si sám vybírá styl odpovědi (Ferjenčík, 2010). Vzhledem k tomu, že až při samotném výzkumu mohou vyplynout stěžejní témata (Miovský, 2006), je pro tazatele užitečná možnost reagovat na konkrétní situaci (Výrost et al., 2019). Vzhledem k menší míře organizace lze díky polostrukturovanému interview navázat přirozenější kontakt s respondentem (Reichel, 2009). Právě navázání přirozeného a důvěrného kontaktu bylo vzhledem k probíranému citlivému tématu naprosto nezbytné.

V rámci polostrukturovaných interview byly užívány spíše otevřené, primární a mimo jiné také sekundární otázky. Otevřené otázky dávají respondentům možnost odpovědět vlastními slovy (Kotler et al., 2007), nelze na ně odpovědět pouze „ano“, či „ne“ (Armstrong, 2007). Primární otázky jsou takové, které byly formulovány interviewujícím s cílem získat informace týkající se určité oblasti. Během polostrukturovaných interview nicméně vyplývají další oblasti, na které je možné se doptat. Sekundární otázky lze definovat jako následné či podněcující (Ferjenčík, 2010).

6.4 Rizika

Práce se zabývá velmi citlivou oblastí. Rizika, která se s touto oblastí pojí, je třeba ohraničit důsledným dodržováním etických zásad, které jsou popsány níže.

Citlivost tématu se pojí s rizikem, že se výzkumu účastní pouze omezené množství respondentů. Zároveň je obtížně setkat se osobně a o takovém tématu hovořit na veřejnosti (např. v kavárně). Vzhledem k tomu, ale také k nevyzpytatelné situaci kolem opatření týkajících se onemocnění COVID-19, byla většina interview přesunuta do online sféry. Každý respondent měl na výběr, jakým způsobem by mu vyhovovalo předat svoje poznatky. Některá interview byla prováděna prostřednictvím videohovorů přes různé

aplikace, kdy nebyla zapotřebí zapnutá kamera. Interview mohlo být také provedeno telefonicky či jiným způsobem, dle volby respondenta.

Cílem výzkumu není vyhledávat pochybení jednotlivých příslušníků, ačkoliv tato mohou vyplynout. U obdobných výzkumů může nicméně hrozit riziko, že budou přitahovat potenciální respondenty, kteří si budou chtít na práci PČR „postěžovat“. Práce se snaží o objektivní popsání jak kladných, tak záporných aspektů práce jednotlivých příslušníků s oběťmi protiprávního jednání. Výsledky z kvalitativní metodologie, vzhledem k počtu respondentů, nelze ovšem generalizovat na celou populaci.

Pokud by ale nějaká pochybení vyplynula, je třeba si zodpovědět otázku, zdali nemá výzkumník oznamovací povinnost. Některá případná pochybení policistů mohou získat rozměry skutkových podstat trestných činů, jako je například § 329 trestního zákoníku (zneužití pravomoci úřední osoby). Podle § 368 trestního zákoníku nevzniká u zmíněného trestného činu oznamovací povinnost. Během výzkumu navíc nebyly zjišťovány takové informace, kterými by mohl být konkrétní příslušník nebo jiný subjekt trestního řízení identifikován.

6.5 Etické hledisko a ochrana soukromí

V souladu s Listinou základních práv a svobod (tj. usnesení č. 2/1993 Sb.) lze vymezit několik etických principů, které by měl výzkumník reflektovat a respektovat:

- právo nebýt poškozován,
- právo na svobodu rozhodování,
- právo na ochranu soukromí,
- právo nebýt obelháván a podváděn (Vévodová & Ivanová, 2015).

V rámci výzkumu nebyli respondenti dotazováni dopodrobna na skutek, který se jim stal. Práce se zaměřovala primárně na kontakt s PČR a na průběh trestního, respektive přestupkového řízení. Respondenti se mohli do výzkumu sami přihlásit na základě rozeslaného návrhu účasti na výzkumu. Výzkumník nikde nezískával kontakty na potenciální respondenty a nekontaktoval je sám, bez jejich vědomí a přání. Účast na výzkumu byla dobrovolná.

Z výzkumu bylo možné kdykoliv odstoupit, ať již během interview, či po něm. Zpracovaná data byla respondentům předložena k nahlédnutí, a to k ujištění, že byla mimo

jiné dodržena podmínka anonymity a dále k možnosti opět od výzkumu odstoupit, pokud by s uvedenými daty respondent nesouhlasil nebo si svoji účast na výzkumu rozmyslel.

Výzkum je zcela anonymní, nejsou v něm uváděna jména, data ani jiné údaje, kterými by mohl být respondent identifikován. Samozřejmostí je informovaný souhlas (příloha č. 4) respondenta s účastí na výzkumu. Respondent byl seznámen jak v ústní, tak v písemné podobě, s podstatou a cíli výzkumu, s tím, jak budou data zpracována a k čemu budou sloužit.

Interview byla nahrávána na diktafon, kdy na možnost nahrávání byl každý respondent dotázán a souhlasil s ní. Jednotlivé rozhovory byly uchovány tak, aby nebylo možné jejich zneužití. Nahrávky sloužily pouze k transkripci interview do písemné podoby, s čímž byli respondenti seznámeni.

7 PRÁCE S DATY A JEJÍ VÝSLEDKY

Data výzkumu diplomové práce byla zpracována prostřednictvím tematické analýzy. Tu lze popsat jako metodu, která je užívána k identifikaci, analýze a k popisu opakujících se vzorců v datech (Braun & Clarke, 2006). Daty je možné zabývat se na několika úrovních. Jednotlivá slova a jejich opakování mohou výzkumníka přivést k určitým tématům. Témata lze také vyhledávat na základě informací získaných deduktivně z literatury či z vlastní zkušenosti (Hendl, 2006). Témata podle Virginie Braun a Victorie Clarke (2006) zachycují důležité informace v datech, které souvisejí s výzkumnou otázkou. Není striktně určené, kolikrát se v datových souborech informace musí opakovat, aby byla tématem. Téma tedy není závislé na kvantitě dat, ale na tom, zdali zachycuje něco důležitého ve vztahu k výzkumné otázce.

V tematické analýze lze popsat dva základní přístupy – přístup sémantický a latentní. Při sémantickém kódování výzkumník nejde nad rámec získaných dat. Pro latentní přístup je naopak typická interpretační práce, analýza není pouhým popisem (Braun & Clarke, 2006). Právě tento přístup byl použit ve výzkumu diplomové práce, kdy interpretace dat je uvedena v diskuzi.

Interview s účastníky výzkumu byla zaznamenávána na diktafon, následně přepsána do písemné podoby. Již během této fáze, při poslechu a transkripci dat, došlo k seznamování s těmito daty.

Data byla dále tříděna, prozkoumávána a kódována. Ke zpracování a kódování dat byl primárně využit program Atlas.ti podpůrně s postupem „tužka-papír“. Při kódování byla k částem textu přiřazována klíčová slova, což je nezbytné ke snadnější orientaci v textu a možnosti pracovat s většími významovými celky (Vévodová & Ivanová, 2015; Miovský, 2006). V této fázi došlo k vytvoření otevřených kódů, tj. kódován byl celý přepsaný text. Příkladem lze uvést kódy v programu Atlas.ti, kterými jsou: důvěrník, chybějící poučení, informovanost, špatně formulované poučení, kognitivní deficit aj.

Text byl opakovaně čten, v kódovaných datech byly hledány souvislosti a opakující se témata, na jejichž základě byla data uskupena do jednotlivých kategorií. Rovněž byly

hledány vztahy a souvislosti mezi jednotlivými kategoriemi. Kategorizaci lze popsat jako proces seskupování pojmů, které souvisejí se stejným jevem (Strauss & Corbinová, 1999). Například kódy chybějící poučení; informovanost a špatně formulované poučení byly zařazeny do skupiny „poučení“. Dále došlo k revizi dat a k jejich úpravě, a to na základě dodržení podmínek vnitřní homogenity a vnější heterogenity (Braun & Clarke, 2006). Závěrem byly definovány jednotlivé kategorie a témata, které je třeba nejdříve představit.

7.1 Představení jednotlivých kategorií a témat

Tematickou analýzou dat bylo vymezeno pět základních kategorií, a to: budování důvěry; komunikace; prostředí; trestní řízení; motivace. V rámci některých kategorií jsou dále vymezena podrobnější témata.

7.1.1 Budování důvěry

V kategorii budování důvěry jsou popsána dvě základní témata. Do tématu **prvního kontaktu** je zařazeno takové jednání policistů, kterým navazovali kontakt před úkony řízení, například před výsledkem, resp. podáním vysvětlení. Může se jednat o neutrální zdvořilostní otázky či o takový kontakt, který si oběti jako první vybavují a zanechal v nich silné, ať již pozitivní, či negativní emoce. Mimo to jsou zde uvedeny takové postřehy respondentů, co by v prvním kontaktu změnili, nebo naopak uvítali.

Do téže kategorie bylo zavedeno téma **neobjektivita**. Sem bylo zařazeno takové jednání policistů, které v respondentech vzbudilo pocit, že s nimi nebylo zacházeno stejně jako s jinými oběťmi.

7.1.2 Komunikace

Tato kategorie se primárně zabývá verbální komunikací. Neverbální je zmíněna jako poslední, a to pouze okrajově. Většina respondentů si neverbální komunikaci policistů nevybavuje. Mezi zařazenými tématy jsou:

- necitlivé poznámky a moralizování,
- pozitivní zkušenost,
- špatně formulované poučení,
- nedostatek informovanosti,
- „nadstandard“ a

- neverbální komunikace.

Jako **necitlivé poznámky a moralizování** lze popsat takové poznámky, které v respondentovi vyvolaly negativní emoce a kterých by se z hlediska své profesionality měl příslušník zdržet. Může se jednat o vulgarismy, urážení či zesměšňování respondenta. Také se jedná o hodnocení jednání oběti během skutku či hodnocení jiných okolností, které se oběti a skutku týkají (například oblečení, které měla na sobě).

Pozitivní zkušenost lze naopak popsat jako takový přístup v komunikaci policisty, který v respondentovi vyvolal pozitivní emoce. Jedná se o takovou verbální komunikaci, kterou si příslušníci nakloní sympatie oběti, projeví zájem či obavy o její osobu a působí tak lidsky a profesionálně.

Nezbytné místo v rámci verbální komunikace má informovanost oběti a nedostatek informací. Informovanost oběti souvisí s poučováním oběti, které by mělo ze strany policie probíhat, a to v souladu se zákonem. **Špatně formulované poučení** je takové poučení, které vzbudí v oběti negativní emoce, a to z toho důvodu, že útočí na oběť, staví oběť do pozice někoho, kdo učinil nebo učiní něco špatně. Jako příklad lze popsat část poučení, která upozorňuje na to, že vyslýchaný nesmí nikoho křivě obvinít. Tuto část lze formulovat odlišně. Například: „*Pokud řeknete něco špatně, tak vás můžeme obvinít.*“ nebo: „*Musím vás také poučit o tom, že během výslechu nesmíte nikoho křivě obvinít. To znamená, že nesmíte o někom říct, že spáchal trestný čin, i když víte, že jej nespáchal. Rozumíte tomu?*“

Nedostatek informovanosti pak lze popsat jako pocit respondenta, že nebyl policií dostatečně informován o svých právech a povinnostech a také o tom, jak bude s trestním oznámením, respektive s oznámením o přestupku dále naloženo. Toto téma je také velmi subjektivní. Policie základní informace, které předat ze zákona musí, předat mohla, ale pro respondenta nemusely být dostačující nebo si je vlivem stresu a šoku nezapamatoval.

V rámci informovanosti lze dále popsat určitý **nadstandard**. Jedná se o takové informace, které by respondentům usnadnily zvládnutí jejich situace. Ačkoliv k jejich sdělování nejsou příslušníci povinni, mohlo by sdělení obdobných informací pomoci navodit atmosféru důvěry a bezpečí.

Do **neverbální komunikace** jsou zařazeny ty prvky v neverbální komunikaci policistů, kterých si respondenti všimli a které je nějakým způsobem ovlivnily.

7.1.3 Prostředí

Kategorie **prostředí** slouží k popsání policejních místností, ve kterých probíhal kontakt obětí s policisty. Může se jednat o výslechové místnosti či o kanceláře. Cílem této kategorie je popsat působení uvedeného prostředí na oběť protiprávního jednání.

7.1.4 Trestní řízení

Kategorie trestního řízení je okrajová kategorie. Práce se primárně zabývá jednáním příslušníků PČR, nicméně samotné vnímání trestního řízení a jeho subjektů se může následně odrazit v negativním či pozitivním prožívání respondenta. V uvedené kategorii lze vymezit dvě základní témata:

- negativní aspekty trestního řízení a
- pozitivní aspekty trestního řízení.

Téma negativních aspektů trestního řízení popisuje takové působení řízení, které má na oběti negativní vliv, ať již v jakémkoliv směru. Do **pozitivních aspektů trestního řízení** jsou naopak zařazeny aspekty řízení, které respondenti považovali za přínosné. V obou případech se mohly na pozitivních nebo negativních aspektech podílet subjekty trestního řízení. Těmi se rozumějí ty subjekty mimo policistů, které taxativně vymezuje trestní řád.

7.1.5 Motivace

Kategorie motivace již přímo směřuje k zodpovězení dvou položených výzkumných otázek. Jsou zde uvedeny takové faktory, které měly vliv na další motivaci k případné spolupráci s PČR.

7.2 Výsledky analýzy dat

Kapitola uvádí základní kategorie a témata, který vyplynula zpracováním dat tematickou analýzou a které byly již v předchozí kapitole v krátkosti představeny.

7.2.1 Budování důvěry

Pro budování pocitů důvěry je prostor zejména při prvním kontaktu policistů s oběťmi. Někteří respondenti v kontaktu vnímali určitou neobjektivitu, která by mohla také mít vliv na další vnímanou důvěru v PČR. V rámci této kategorie tak byla vymezena dvě základní témata – první kontakt a neobjektivita.

Respondentka č. 1 jednala v **prvním kontaktu** s policií telefonicky, kdy po protiprávním jednání zavolala na linku 158. Policista z operačního střediska jí sdělil, aby se dostavila na příslušné místní oddělení.

„... volala jsem tam a oni mi právě řekli, abych přijela na výslech, a to mě hrozně zarazilo, protože se mě nezeptali ani, jestli třeba nemám auto nebo tohle. Při představě, že bych šla zpátky tou stejnou trasou zpátky na tu autobusovou zastávku, kde se to stalo... Už v tu chvíli jsem v sobě měla blok a bylo mi v tu chvíli jako psychicky hrozně, že tohle mě vlastně zarazilo...“

Respondentce by k lepšímu navození pocitů bezpečí a důvěry pomohlo, kdyby se policista zajímal o to, zdali se má jak dostat na policejní oddělení tak, aby se nemohlo stát, že se znovu setká s pachatelem.

Při podání trestního oznámení, respektive oznámení o přestupku na policejním oddělení se často oběť setkává s policisty nejdříve v tzv. čekárně budovy policie. Respondentka č. 2 popisuje, že většinu informací musela policistům sdělit již v této čekárně, kde se mimo nich nacházely i jiné osoby. Ocenila by, kdyby skutek, který se jí stal, mohla sdělit policistovi v soukromí. Ještě před výslechem se v prvním kontaktu také setkala s určitým necitlivým jednáním, kdy jí policisté volali z čekárny do kanceláře: *„Hodně mi vadilo, že mě pak volali místo jména jako ta paní se zmrzlinou¹⁴..., že můžu jít dovnitř... ne třeba jako moje jméno, ale ta paní se zmrzlinou, takže to tam vyvolávala v tý čekárně, tak si tam vem, kdyby tam bylo hodně lidí.“*

Respondentka č. 4 si vybavuje, že před samotným výslechem byla policistkou dotazována na jiné okolnosti z jejího života než na samotný skutek, čímž policistka vytvořila důvěrnější atmosféru. S ohledem na věk respondentky se policistka ptala na školu a maturitní zkoušku. Respondentka č. 4 takové navození atmosféry vnímala příjemněji, než kdyby měla hned začít hovořit o skutku. Této respondentce a jejím rodinným příslušníkům byl také ze strany policistky uvařen teplý nápoj, což bylo vnímáno rovněž velmi pozitivně.

Zbývající respondenti si neuvědomují, že by byla ze strany policistů nějaká snaha o navázání kontaktu, popisují, že je policisté začali ihned vyslýchat. Obdobné navázání kontaktu by ale ocenili.

¹⁴ Pozn. pachatel ji uhodil do ruky a tím i do obličeje ve chvíli, kdy konzumovala zmrzlinu.

Na pocit důvěry v policii může mít vliv vnímaná **neobjektivita** či nedostatek nestrannosti. S tímto pocitem se setkali tři respondenti, kdy u každého tyto pocity vznikly na základě toho, že se s policisty nějakým způsobem znali.

Například respondentka č. 5 podávala trestní oznámení se svou matkou, která pracuje u PČR. Respondentka sama se necítila dostatečně informovaná, informace byly předávány její matce.

U respondenta č. 6 se policisté znali s jeho rodinou, kdy právě rodinným příslušníkem mu bylo zranění způsobeno. V kontaktu s policisty vnímal podceňování skutku, a to z toho důvodu, že dosud nebylo žádné obdobné jednání v rámci jeho rodiny hlášeno. Policisté mu nepřišli profesionální a nestranní, jednali s ním, jako by se znali. Podezřelého pak jeden z policistů navštívil v této věci i mimo službu, což bylo respondentem také vnímáno negativně.

Respondentka č. 7 nahlašovala přestupek se svým známým, který také sloužil u PČR (u napadení figuroval jako svědek). Negativně vnímá, že ji po nahlášení skutku již nikdo od policie neinformoval a veškeré informace byly směřovány právě k jejímu známému.

„... ale všechno to komunikovali přes toho známého, mu posílali fotky toho pachatele na WhatsApp, jestli je to on a posílali mu informace o tom řízení. V tom kontaktu s tím policistou bylo poučení asi v písemné podobě, ale ústně mě nikdo nepoučil. Nikdo se mě neptal, jestli chci být informovaná o tom, jak to dopadlo, oni informovali jen jeho... určitě by mi bylo příjemnější, kdyby ta policie jednala se mnou přímo... přeci jenom já jsem tam byla obětí toho přestupku a třeba kdybych se s tím známým nebavila, tak vůbec o tom žádný informace nemam, o tom přestupku. A přišlo mi, že v tom kontaktu nejsem důležitá já, ale že tam šlo o to, že on byl vlastně jejich kolega s vyšší hodností.“

Na budování pocitů bezpečí a důvěry má nezaměnitelný vliv verbální a neverbální komunikace, která je uvedena jako samostatná kategorie.

7.2.2 Komunikace

Základním problémem, se kterým je možné se v rámci verbální komunikace policistů setkat, jsou různé **necitlivé poznámky či nevyžádané moralizování**. S tím má zkušenost celá řada respondentů.

Respondentka č. 1 byla při verbální komunikaci upozorňována policistou na to, co má, a měla v době skutku na sobě za oblečení:

„No a pak se ptali policajti na takový zvláštní věci, jako jo vy máte ale takovou krátkou sukni, přitom jsem měla černý punčocháče, černou sukni, černej kabát, jakože jsem nebyla nějak, jako že bych mohla něco vyvolávat... spíš mi dával najevo, jako i tím, co mám na sobě, je vy máte krátkou sukni, jako na kolena a tohle... spíš mi tím dával najevo, jako co chci.“

Při výslechu také policista s respondentkou č. 1 řešil, co má za typ a značku kabelky, ačkoliv se jednalo o sexuálně nikoliv majetkově motivovaný delikt. Důvod, proč se na to ptal, jí ovšem sdělen nebyl. Policista se také vyptával na to, proč na policii volala až po cca 20 minutách od spáchaného protiprávního jednání, což v respondentce taktéž vzbudilo negativní emoce.

Respondentka č. 2 se setkala s poznámkami, které svědčily o zjevném pobavení nad protiprávním jednáním, které na ní bylo spácháno. S těmito poznámkami se setkala již od samotného počátku kontaktu s policisty. Kontakt policisté zakončili tím, že si má dát s kamarádkou příště místo zmrzliny raději párek v rohlíku¹⁵.

Respondentka č. 5 se při kontaktu s policií setkala s moralizováním:

„Oni mi víceméně dali najevo, že si za to můžu sama...to bylo jako „no to jsi ale musela čekat, že se to jako může stát.“, já vím, že jsem byla hloupá, že jsem to udělala¹⁶ ... a v tu chvíli je to nepodstatný. V tu chvíli možná říct „... chápu, že to dělaj všichni, chápu, že je ti to nepříjemný...“, prostě trochu víc toho pochopení z jejich strany, že jako „... hele, je to blbý, stalo se to, ale teďkon tě nikdo nesoudí...“.

Někteří respondenti se ve verbální komunikaci naopak setkali s **pozitivní zkušeností**. U respondentky č. 4 mělo vliv mimo jiné i to, že policisté její případ brali vážně a vyjadřovali zájem o její osobu, například předáním telefonního čísla na kompetentní policistku, které mohla respondentka zavolat: *„... a ta právě říkala, kdykoliv, cokoliv, ať okamžitě voláme, i kdyby to bylo o tom, že se jako budu cítit nebezpečně, že si se mnou ráda promluví.“* Respondentka č. 3 také popisuje pozitivní zkušenost, kdy jí kriminalista z SKPV sdělil, že si její případ pamatuje z předchozího trestního oznámení.

¹⁵ Pozn. pachatel ji uhodil do ruky a tím i do obličeje ve chvíli, kdy konzumovala zmrzlinu.

¹⁶ Pozn. poslala své intimní fotky příteli, který je zneužil.

Pozitivně vnímala, že jí také sdělil, že o ni měl obavu. Nejen díky tomu vnímala policistu jako lidského a profesionálního.

V rámci verbální komunikace je třeba zabývat se také informovaností obětí a poučením, které by mělo ze strany policistů probíhat. Může se ovšem stát, že je poučení ze strany policie **špatně formulované** a přispívá k negativním emocím oběti. Na začátku kontaktu s policií byla například respondentka č. 3 upozorněna, že „*když jako něco řeknu a nebude to pravda, tak mě můžou obvinit...*“ Táž respondentka byla poněkud odlišně poučena na státním zastupitelství:

„... oni mi sice řekli, abych si rozmyslela, jestli to chci podávat, ale neřekli mi to takovým jako stylem, jakože prostě se tím nechceme zabývat, ale pověděli mi, že mají obavu, že po té delší době už by to nemuselo dojít k tomu soudu... že když do toho půjdu, že se to vůbec nemusí dostat k soudu, že se nenasbírá dostatek důkazů. A to já jsem v tu chvíli vzala...“

Takto formulovaným poučením si na státním zastupitelství získali velké sympatie této respondentky. Respondenta č. 6 policisté měli poučit, že k dalšímu stíhání osoby podezřelé je potřeba jeho souhlas s tímto stíháním. Z formulovaného poučení měl ale respondent pocit, jako by mu policisté domlouvali a že jejich postup není zcela objektivní.

Kromě respondentky č. 4 si účastníci výzkumu stěžovali na **nedostatek informovanosti** jak v trestním, tak v přestupkovém řízení. Část respondentů si uvědomuje, že informace od policie možná dostala, ale nebyla s to si je zapamatovat. Například respondentka č. 3 uvádí: „*... já byla naprosto psychicky mimo a ve chvíli, kdy jsem zažívala nějaké chvíle, kdy jsem byla prostě na dně, tak oni ani ty informace se mi v hlavě neukládaly.*“ Kromě respondentky č. 2 dostali všichni poučení v písemné podobě. Někteří respondenti ale udávají, že poučení v písemné podobě sice dostali, ale ústně policisty informování nebyli (respondenti č. 1, 6, 7). Respondenti si také stěžují na to, že jim během kontaktu s policií nebylo sděleno, zdali je policie bude či nebude dále ve věci informovat. Některé respondenty pak policisté již nekontaktovali, a proto nevědí, jak byl celý skutek vyřešen. Konkrétně se jednalo o respondentky č. 1, 2 a 7.

Některé informace naopak policisté nemají ze zákona povinnost sdělovat, ale mohli by jimi pomoci obětem k dalšímu zvládnání situace. Takové informace lze považovat za určitý „**nadstandard**“. Například by respondenti ocenili možnost obrátit se na někoho, kdo by jim proces trestního řízení usnadnil.

„Postupně jsem zjistila, že ty informace, který bych potřebovala, tam nebyly. A chápu, že je to asi takový nadstandard, třeba mít možnost se obrátit na člověka, který by tě provedl procesem, jak to bude probíhat v tom vyšetřování... já bych ocenila, kdyby k takovým případům byl přizvaný ne jako psycholog, spíš možná sociální pracovník, co se vyzná v nějaké síti pomoci anebo v azylových domech, a který by mohl být u tebe a provést tě tím.“ (Respondentka č. 3)

Respondentku č. 5 mrzelo, že jí nebyla ze strany policie nabídnuta žádná psychologická pomoc. Při kontaktu s policisty by ocenila, kdyby jí byť jen sdělili, že existuje možnost obrátit se na nějakého odborníka, se kterým by emocionální stránku věci probrala (v době trestního řízení nebyla plnoletá, a tak se v systému možné psychologické péče neorientovala). Respondentka č. 4 naopak tento nadstandard v informovanosti ze strany policistů pociťovala. Policisté jí radili, ať si pro případ dalšího útoku pořídí pepřový sprej, jaká předběžná opatření má učinit, kdyby se útočník objevil před domem, jak má postupovat v případě napadení apod.

Dalším důležitým tématem psychologického působení je **neverbální komunikace**. Vzhledem k tomu, že si většina respondentů neverbální komunikace policistů nevybavuje a některé aspekty neverbální komunikace může být navíc obtížné vyjádřit slovy, není uvedena jako samostatná kategorie. Na respondentku č. 3 působil policista SKPV lidsky a profesionálně, a to jak zmíněnou verbální komunikací, tak komunikací neverbální. V neverbální komunikaci si všimla zejména tónu hlasu. *„Pro mě to bylo asi spíš to, že jak mluvil, tím tónem a že jsem jako vnímala, že on to, co říkám, bere vážně.“* Při kontaktu s policistou základního článku měla na druhou stranu pocit, že je její případ obtěžuje: *„... celkově ten začátek rozhovoru jsem měla pocit, že je to hrozně otravuje, že vůbec něco takovýho musí řešit.... Šlo o tón hlasu, nevím, jak to popsát.“* Respondentka č. 2 si zase všimla různých úšklebků a šklebů, které společně s verbální komunikací svědčily o zjevném pobavení policistů.

7.2.3 Prostředí

Část respondentů se s policií setkala v kancelářských prostorách, jiní přímo ve výslechových místnostech. Respondentka č. 3 se setkala s policisty z obvodního oddělení v menší místnosti, ve které byl bílý obrovský stůl, kolem kterého byli všichni „nahrnuti“ (tj. tři policisté a respondentka jakožto oběť pohlavního zneužití). Při podávání druhého trestního oznámení se setkala se zaměstnanci státního zastupitelství ve velké prosvětlené

místnosti, kde se cítila příjemně a ani jí nevadilo, že v této místnosti s ní sedí kromě ženy i muž. Následně na SKPV jí nebylo komfortní, že se úkony trestního řízení odehrávaly v malých prostorách, ačkoliv celá budova byla velká. Kanceláře popisuje jako titěrné, maličké, ale nejvíce jí vadilo, že ve stejné místnosti seděl i advokát podezřelého.

Respondentka č. 4 byla při prvním kontaktu s policisty ve výslechové místnosti, při druhém v policejní kanceláři. Sama ale popisuje, že díky jednání policistů prostředí výslechu nevnímala: „*Já popravdě ani nevnímala to prostředí, tím, jak byli příjemní, tak se člověk cítil v bezpečí a tím, jak se snažili pomoci, jako v podstatě toho člověka uklidňovali, tak jsem ani nevnímala jaká ta místnost je.*“

Respondentka č. 5 byla vyslýchána na SKPV v kanceláři, která na ni působila škrobeně, ale vnímala toto prostředí lépe, než kdyby byla vyslýchána ve výslechové místnosti. Prostor výslechu v ní nevzbuzovalo negativní emoce, vnímala jej spíše neutrálně.

Na respondentku č. 7 působilo prostředí podání vysvětlení, které probíhalo v kanceláři, temně a neupraveně. „*Byla tam taková stará, zašlá malba...měli tam hodně věcí, že to působilo, jako by tam byl nepořádek. A vůbec to na mě, to prostředí, nepůsobilo jako příjemně. Bylo tam i takové zvláštní osvětlení, že ta celá místnost působila jakoby temně.*“

Zbývající respondenti si nejsou vědomi toho, že by na ně mělo prostředí policejních úkonů nějaký vliv.

7.2.4 Trestní řízení

V rámci této kategorie lze vymezit negativní a pozitivní aspekty trestního řízení a dále téma jiných subjektů trestního řízení. Se samotným trestním řízením má zkušenost jen část respondentů, konkrétně se jedná o respondentku č. 3, 5 a respondenta č. 6.

Jako vnímané **negativní aspekty trestního řízení** byly zmiňovány zejména délka tohoto řízení, pocit otevřenosti a emoční nezpracovanost. Na délku trestního řízení si stěžovali všichni respondenti, kteří měli s tímto typem řízení zkušenost. Pocity otevřenosti popisovaly dvě respondentky, a to respondentky č. 3 a 5. V obou případech nedošlo k odsouzení osoby podezřelé a tím k uzavření celého řízení. Například respondentka č. 3 uvádí:

„*A jestli jsem byla spokojená s výsledkem, no, já jsem s tím spokojená nebyla, ale šlo o to, že jsme se měli dozvědět, jak to teda dopadlo a oznámili nám, že to teda*

*nedopadlo nijak. A soudce mi vlastně oznámil, že *** zemřel, před pár dny. Takže taková najednou studená sprcha a já si pamatuju, já se tam rozeřvala, jako vzteky jsem se tam rozeřvala, že to jako není fér, že jako aby uznal tu chybu a převzal jako tu odpovědnost... zůstalo to otevřený.“*

Obdobné pocity popisuje i respondentka č. 5 „... hlavně že to dojde nějakýho výsledku, který nebyl. Hlavně jsem doufala, že jako že se něco stane, že se něco změní a já vlastně nemám pocit, že se něco změnilo...“

Trestní řízení může být psychicky velmi náročný proces, který je obtížné rozumově a emocionálně zpracovat. Na nezpracované emoce v trestním řízení, které mohou do budoucna činit potíže, upozornily taktéž respondentka č. 3 a 5. Respondentka č. 3 popisuje, že trestní řízení na ně mělo negativní dopad v tom směru, že se naučila oddělovat emoce od vnější reality, aby celkovou situaci zvládla: „... zjistila jsem, že mi to uškodilo v tom smyslu, že jsem záměrně odpojovala ty emoce od toho, co se dělo, od toho, co jsem říkala, a že díky tomu to bylo pak v terapii jako těžký to začít zpracovávat. Jo, že jsem se od toho musela nějak distancovat, abych vůbec zvládla.“ Obdobnou zkušenost popisuje i respondentka č. 5, kdy oběma pomohla emocionální stránku řízení zpracovat a tím řízení nějakým způsobem uzavřít až psychoterapie.

Respondentka č. 3 dále negativně vnímala některé subjekty trestního řízení. Respondentka popisuje kontakt s advokátem a se soudními znalci, a to z oboru psychologie a psychiatrie. Se znalkyní z oboru psychologie vyplňovala různé osobností a inteligenční testy, které byly časově velmi náročné (cca šest hodin). Nevěděla, co mají testy společného s tím, že je obětí trestného činu a ze strany znalkyně jí toto nebylo vysvětleno. Negativně také vnímala přítomnost advokáta u výslechu, který jí pokládal doplňující otázky.

„... no padaly tam takové ty doplňující otázky, jestli jsem si jako jistá, že mi tu levou ruku prvně dal tam či tam jo... jsem jednu konkrétní věc zažila několikrát, jo, že jsem třeba musela zastavit a přemýšlet, jestli to bylo tehdy, nebo se to stalo v jiný situaci... u mě byl problém to, je pravda, že jsem jednu konkrétní věc zažila několikrát, jo, že jsem třeba musela zastavit a přemýšlet, jestli to bylo tehdy, nebo se to stalo v jiný situaci... Mrzelo mě, že jsem tam neměla někoho jako – hele, stop, pozor, tohle jako není jako jednoduchý, ta holka si to prožila několikrát a vy to chcete jako do puntíku...“

Pozitivní aspekty trestního řízení zmiňuje pouze táž respondentka:

„Ale po několika letech, jak to jako ubíhalo a ještě jako v terapii, tak já jsem vlastně za to moc ráda, že jsem do toho šla. Že to vlastně splnilo ten účel, který já jsem původně chtěla. I kdyby prostě asi řekli, jo, odsoudí ho, ne, neodsoudí ho.“ Táž respondentka také pozitivně vnímá, že nemusela být u trestního řízení sama a mohla zde mít osobu, která ji tím provází – zmocněnce.

7.2.5 Motivace

Poslední kategorie slouží k popsání takových faktorů, které měly dle respondentů největší vliv na jejich další důvěru v policii a motivaci s policií nadále spolupracovat.

Respondentka č. 1 by se na policii kvůli své zkušenosti v případě podobného skutku již neobrátila *„A vim stoprocentně, že kdyby, nedejbože, se mi to stalo znovu, tak už bych na policii nešla. A nejsem si ani jistá, jestli bych na policii šla, kdyby se stalo něco horšího. Už bych neměla důvěru...“* V kontaktu s policistou popisuje neprofesionalitu a nedostatek empatie. Tyto pocity byly zapříčiněny zejména necitlivými poznámkami, které v respondentce mohly vyvolat pocit, že si za protiprávní jednání může sama.

Respondentce č. 2 v kontaktu s policií vadil arogantní a neprofesionální přístup, který byl způsoben zjevně pobaveným přístupem ke skutku, který se jí stal. Na základě necitlivých poznámek by se v případě, že by se jí stal podobný skutek, již pravděpodobně neobrátila na stejné oddělení a pokusila by se vyhledat oddělení jiné.

Respondentka č. 3 se setkala s profesionálním a lidským přístupem zejména ze strany státního zastupitelství a ze strany kriminalisty na SKPV. Ačkoliv byl celkový průběh trestního řízení, kontakt se soudními znalci a s advokátem podezřelého nepřijemný, důvěru v PČR má a v případě dalšího deliktu by se opět na PČR obrátila.

Respondentka č. 4 taktéž popisuje jednání policistů jako lidské a profesionální. V jejich chování nenašla nic, co by změnila. Policisté vyjadřovali obavy a zájem o její osobu, mohla se na ně při potížích s podezřelým kdykoliv obrátit. Na základě této své pozitivní zkušenosti si policisté získali její důvěru. V případě jiného skutku by se na PČR opět obrátila.

Respondentka č. 5 považovala práci policie ze stránky právní za zdařilou a kromě jedné moralizující poznámky ze strany policistky za profesionální. V průběhu trestního řízení se u ní neobjevily faktory, které by ji výrazně (de)motivovaly k další spolupráci.

Zbylí respondenti v kontaktu s PČR nepocítily zásadní prvky, které by je demotivovaly k další spolupráci.

8 DISKUZE

Policisté často figurují v případech protiprávního jednání jako pracovníci prvního kontaktu (Herdová et al., 2016). Zkušenost obětí s PČR může mít zásadní vliv na to, zdali se odhodlají vyhledat další odbornou pomoc (Sedláček, 2010). Není neobvyklé, že v kontaktu s PČR dochází k další traumatizaci oběti (Sejbalová & Reguli, 2011). Policisté se mohou dopouštět řady chyb, některých pochybení si ani nemusejí být vědomi. Policisté mohou ale oběť naopak povzbudit, dodat jí pocit důvěry a bezpečí.

Výzkum probíhal formou kvalitativní, sběr dat formou polostrukturovaných interview. Výzkumu se účastnilo celkem sedm respondentů, a to konkrétně:

- Respondent č. 1 – oběť přestupku proti občanskému soužití (sexuálně motivované napadení),
- Respondent č. 2 – oběť přestupku proti občanskému soužití (napadení),
- Respondent č. 3 – oběť pohlavního zneužití,
- Respondent č. 4 – oběť přestupku proti občanskému soužití (stalking),
- Respondent č. 5 – oběť šíření dětské pornografie
- Respondent č. 6 – oběť přestupku proti občanskému soužití (napadení) a loupeže,
- Respondent č. 7 – oběť přestupku proti občanskému soužití (napadení).

Cílem práce bylo popsat faktory, kterými policisté navazují kontakt s oběťmi protiprávního jednání a motivují je k další případné spolupráci. Z dat zpracovaných tematickou analýzou vyplynuly jednotlivé kategorie, a to budování důvěry; komunikace; prostředí; trestní řízení a motivace. Tyto kategorie formují odpověď na položené výzkumné otázky a tím naplňují cíl výzkumu.

VO1: Jaké prvky při kontaktu s příslušníky Policie České republiky motivují oběť protiprávního jednání k další spolupráci? Mezi prvky v jednání policistů, které motivují tyto respondenty k další spolupráci s PČR, lze zařadit takové prvky v jednání policistů, jako je vyjádření zájmu a obav o jejich osobu, vnímaná lidskost a profesionalita.

Profesionalitu lze popsat jako objektivní a vážné přistupování ke skutku a osobě oběti, dodržování pravidel, právního řádu a etického kodexu. Lidskost pak jako empatické přistupování k oběti a projevování zájmu o její osobu. Z některých výzkumů vyplývá, že ochotný, vstřícný a přátelský tazatel, který jedná empaticky, je spojen s oběťmi, které poskytují více informací (Lewis & Jaramillo, 2007). Tazatel navíc prostřednictvím empatického přístupu posiluje důvěru obětí v právní systém (Jakobsen, 2021).

VO2: Jaké prvky při kontaktu s příslušníky Policie České republiky demotivují oběť protiprávního jednání k další spolupráci? Mezi prvky v jednání policistů, které demotivují oběti protiprávního jednání k další spolupráci s PČR, lze tedy zařadit takové prvky, jako jsou necitlivé poznámky, nedostatek empatie, lhostejnost a bagatelizování činu.

Mezi necitlivé poznámky lze zařadit různé moralizování, hodnocení jednání či oblečení oběti a další poznámky, které v oběti vyvolávají negativní pocity. Lhostejnost policistů se projevuje jako podceňování skutku a nepřístupování k tomuto skutku vážně. Reisig et al. (2004) jí popisuje jako pocit občana, že policie dostatečně nekonala. Nedostatek empatie lze popsat jako nedostatek zájmu o osobu oběti. Bagatelizací je zřejmé podceňování spáchaného činu. Právě projevovaný nezájem, lhostejnost či neschopnost empatie lze dle některých stadií zařadit mezi nezanedbatelné činitele sekundární viktimizace (Gekostki et al., 2013; Bilewicz et al., 2018), které se podílejí na snižování důvěryhodnosti PČR a demotivaci k další spolupráci s touto institucí (Bradford & Jackson, 2010; Goldsmith, 2005; Moravcová, 2013).

Oběť protiprávního jednání může po činu zažívat pocity bezmoci a ztráty kontroly (Lewis & Jaramillo, 2007), narušeno je také kognitivní zpracování informací. Oběti vnímají obtíže s vybavováním starých a zapamatováním nových informací (Velikovská, 2016). Je proto nezbytné vytvářet atmosféru bezpečí a důvěry. Milne (2004) uvádí, že před samotným výsledkem je možné využít neutrálních otázek, které se přímo netýkají skutku, ale vyjadřují zájem o osobu oběti. Většina respondentů diplomové práce uvádí, že se policisté před samotným výsledkem (resp. podáním vysvětlení) nijak nepokoušeli navázat důvěrnější vztah. Respondentka č. 4 má opačnou zkušenost, při které se policistka na začátku kontaktu nejprve ptala na neutrální otázky (s ohledem na věk respondentky se ptala na školu, maturitu aj.). Respondentka popisuje kontakt s policistkou jako příjemný. Navazování kontaktu prostřednictvím neutrálních otázek pro ni bylo lepší, než kdyby policistka rovnou zahájila výslech.

Ve verbální komunikaci, která je popsána dále, by se policisté mimo jiné měli vyhnout bagatelizování činu (Švarc, 2003) a nevhodným žertům (Kellner et al., 2020). S pochybením ze strany policistů se setkala respondentka č. 2 od samého počátku kontaktu. Obdobné poklesky mohou přispět k pocitům bezmoci oběti a tím k nedůvěře v celé OČTŘ (Lewis & Jaramillo, 2007).

K pocitům důvěry a bezpečí mohou příslušníci přispět vyjadřováním skutečného zájmu o oběť (Risan, 2017). Jedna z respondentek, oběť sexuálně motivovaného napadení, byla v kontaktu s policisty telefonicky, kdy jí bylo sděleno, že se má dostavit na příslušné místní oddělení. Pro tuto respondentku by to znamenalo vrátit se na MHD do míst, kde k napadení došlo. Ačkoliv toto není ze strany PČR povinné a mnohé policisty to nemusí ani napadnout, pro lepší navázání pocitů důvěry a bezpečí by v tomto případě napomohlo, kdyby se příslušník respondentky alespoň dotázal, zdali má možnost například dopravit se na oddělení vlastním motorovým vozidlem.

Důvěra občanů v policii je dle Moravcové (2013) také ovlivněna tím, zdali příslušníci vykonávají své pravomoci zodpovědně, spravedlivě a nestranně. Někteří respondenti v kontaktu s policisty pociťovali určitou formu neobjektivitu, která byla v každém případě způsobena tím, že se s policisty vzdáleně znali. Policisté se k nim pravděpodobně snažili přistupovat neformálněji, než by tomu bylo v běžných případech, což nebylo respondenty vnímáno zcela pozitivně. Tato neformálnost byla pociťována zejména při poučení a v některých případech i při řešení samotného skutku.

Nezaměnitelnou roli při kontaktu s oběťmi má vhodně zvolená verbální a neverbální komunikace (Čechová, 2016). V rámci této kategorie komunikace vyplynula různá témata:

- necitlivé poznámky a moralizování,
- pozitivní zkušenost,
- špatně formulované poučení,
- nedostatek informací,
- „nadstandard“ a
- neverbální komunikace.

Policisté by se měli při kontaktu s oběťmi protiprávního jednání vyhnout bagatelizování, kritizování za chyby, posuzování chování osoby, moralizaci či nevhodným žertům

a lichotkám (Švarc, 2003; Kellner et al., 2020). S nějakou formou necitlivých poznámek se setkala část respondentů.

Respondentka č. 1 se setkala s posuzováním svého oblečení a s komentáři, že má krátkou sukni. V takovém posuzování ze strany policistů lze spatřovat jeden ze základních mýtů – mýtus o hypotéze spravedlivého světa, který popisuje protiprávní jednání jako důsledek nějakého pochybení oběti (Eigenberg & Garland, 2008). Tento mýtus lze vztáhnout také k obětem znásilnění. Právě u nich často dochází k upozorňování na to, že byly například v době skutku nevhodně oblečeny. Ciprová et al. (2010) zdůrazňuje, že pachatelé znásilnění si oběti zpravidla vybírají na základě jiných proměnných, než kterou je oblečení.

Respondentka č. 2 se setkala s nevhodnými žerty, kterými policisté shazovali závažnost skutku, jenž se jí stal. Respondentka č. 5 se ze strany policistky setkala s nevyžádaným moralizováním, kdy jí bylo sděleno, že měla vědět, že její jednání může vést k zneužití fotografií a případnému trestnému činu. V komunikaci policistky je možné vnímat jednu ze základních kognitivních chyb, a to chybu zpětného úsudku. Tu lze popsat jako tendenci posuzovat událost zpětně, při znalosti výsledku jednání a dalších okolností (Velikovská, 2016; Čírtková, 2014). Na základě této chyby dochází k přeceňování schopnosti předvídat možné dopady svého jednání (Leslie, 2018). Při kontaktu respondentky s PČR se ale jednalo o jediné pochybení policistů ve verbální komunikaci, zbytek kontaktu popisuje jako profesionální.

Neodmyslitelnou součástí verbální komunikace je také řádné poučování a poskytování informací obětem protiprávního jednání. Poskytováním srozumitelných informací a informací, které popisují následující kroky PČR, je přispíváno k znovunabytí pocitu kontroly a snižování úzkosti (Roubalová, 2019). Může docházet k tomu, že jsou poučení a informace špatně formulované a přispívají k obdobným negativním pocitům obětí. S tím se setkala respondentka č. 3, které bylo sděleno, že pokud řekne v rámci výslechu něco špatně, mohou ji policisté obvinít. Jedná se o špatně formulované poučení křivého obvinění (§ 354 trestního zákoníku), které může vést ke zvýšení úzkosti oběti. Vzhledem ke kognitivnímu deficitu se navíc mohou přirozeně ve výpovědích obětí vyskytovat různé nesrovnalosti (Čírtková, 2004).

Až 42 % obětí¹⁷ si stěžuje, že jim policisty nebyly poskytnuty informace (Velikovská, 2016). Výzkumy ukazují, že v důsledku kognitivního deficitu po prožitém traumatu (Čírtková & Vitoušová) si ale oběti nemusejí důležité informace a poučení pamatovat (Ruback et al., 2008). Část respondentů (1, 2, 6, 7) se při kontaktu s policisty necítila dostatečně informovaná. Kromě respondentky č. 2 ale všichni dostali informace a poučení v písemné podobě.

Někteří respondenti (3, 5) naopak informováni byli, nicméně by od policie uvítali i takové informace, které PČR nemá povinnost sdělovat, ale mohly by pomoci lépe zvládnout traumatickou událost. Tyto informace lze označit za určitý „nadstandard“. Respondentka č. 3 by uvítala, kdyby byla informována o možnosti mít s sebou osobu, která by ji trestním řízením provázela. Respondentka č. 5 by ocenila informace o možnostech krizové intervence a terapii prožitého traumatu. Reaktivace traumatických vzpomínek bez terapeutického zpracování může vést k rozvoji sekundární viktimizace (Sejbalová & Reguli, 2011), psychická pomoc oběti by tedy měla být i v zájmu PČR. Onen „nadstandard“ v kontaktu s policisty pocítovala respondentka č. 4. Policisté jí kromě základních informací a poučení poskytli také informace o tom, co má dělat v případě potenciálního napadení, jaké předběžné kroky učinit, pokud by se podezřelý objevil u ní před domem a jakou neletální zbraň by si měla pořídit. Obdobně formulované informace dávají obětem pocit, že je jejich případ brán vážně, že se policisté zajímají a mají obavu o jejich osobu.

Důležitým faktorem je také prostředí, ve kterém probíhá kontakt s OČTŘ (Goodman-Delahunty et al., 2014). Pozitivně je vnímáno prostředí, které je vybaveno měkkým osvětlením, plošnými koberci, oproti prostředí, kde je jasné, ostré osvětlení, židle z tvrdého plastu, holé stěny a podlahy (Dawson et al., 2017; Hartley, 2002). Prostor připomínající domov, které je vybavené pohodlnými křesly, měkkým osvětlením a obrázky, je spíše vhodné pro komunikaci týkající se intimních a citlivých témat (Hoogesteyn et al., 2020; Gifford, 1988). Z literatury a výzkumů vyplývá, že prostředí má vliv na to, jakým způsobem jsou vnímány osoby, které se v tomto prostředí nacházejí (Dawson et al., 2017). Tento vztah by ale mohl být oboustranný.

Respondentce č. 3 vyhovovalo prostředí státního zastupitelství, které bylo velké, světlé, s přirozeným světlem. V takové místnosti se cítila příjemně a ani jí nevadilo, že s ní

¹⁷ Mezinárodní výzkum oběti kriminality a evropský průzkum kriminality a bezpečí z let 2004-2005.

v této místnosti je kromě ženy i muž. Negativně vnímala prostředí místností PČR. V prvním případě se v malé místnosti setkala se třemi policisty – muži. V druhém případě, v kanceláři na SKPV, se výslech také odehrával v „titěrné, maličké“ místnosti, kde jí ale nejvíce vadilo, že v téže místnosti seděl i advokát podezřelého. Respondentka č. 4 se setkala s policisty dvakrát, jednou ve výslechové místnosti, podruhé v policejní kanceláři. Policisté na ni působili natolik příjemně a vzbuzovali v ní pocit bezpečí, že ani prostředí výslechu nevnímala. Na respondentku č. 5 působila kancelář SKPV strojeně, spíše neutrálně. Na respondentku č. 7 nepůsobilo prostředí podání vysvětlení, které probíhalo v kanceláři, příjemně. V prostředí si všimla zejména zašlé omítky a zvláštního osvětlení, kvůli kterému celá místnost působila ponuře. Zbylí respondenti prostředí kontaktu s PČR nevnímali.

Samotná účast na trestním řízení se významně podílí na sekundární viktimizaci oběti (Orth, 2002). Popisovány jsou pocity frustrace (Erez, 1989), které jsou způsobeny například vnímanou délkou trestního řízení (Velikovská, 2016). Jako negativum popisují dvě respondentky (3, 5) pocit otevřenosti, kdy trestní řízení nebylo ukončeno odsouzením osoby podezřelé. V prvním případě podezřelý před případným odsouzením zemřel, v druhém případě došlo k odvolání ze strany osoby podezřelé. Respondentka č. 3 také negativně vnímá, že v rámci řízení oddělovala emoce od reality, aby situaci zvládla. Emocionální stránku řízení neměla zpracovanou ani respondentka č. 5. Uvedené respondentky a respondent č. 6 shodně negativně vnímají délku a průtahy trestního řízení. Respondentce č. 5 by pomohla větší informovanost o tom, co se děje a jak bude řízení pokračovat.

Trestní řízení má i pozitivní aspekty, pachateli je nezávislou autoritou přisouzena zodpovědnost za jeho činy (Hampe, 2021) a je oficiálně identifikován jako pachatel (Orth, 2002). S vidinou převzetí zodpovědnosti za spáchaný skutek podávala trestní oznámení i respondentka č. 3. Ačkoliv řízení nebylo zdárně ukončeno, postupem času a zpracováním v terapii vnímá vliv trestního řízení pozitivně. Trestní řízení splnilo ten účel, že se mohla vymezit vůči osobě podezřelé a dát jí tím najevo, že by odpovědnost měla převzít. Pozitivně také vnímá, že s sebou mohla mít během úkonů trestního řízení zmocněnce.

Neodmyslitelnou součástí trestního řízení jsou jeho subjekty. Mezi subjekty trestního řízení se řadí OČTŘ (soud, státní zástupce a policejní orgán), osoba, proti níž se řízení vede, obhájce, poškozený, zúčastněná osoba, probační úředník, OSPOD, soudní

znalci aj. (Fryšták, 2012; Spirit, 2014). V rámci tohoto tématu jsou uvedeny jen ty subjekty, které výrazně přispěly k negativním nebo pozitivním aspektům trestního řízení.

Až v 70 % případů je sekundární viktimizace způsobena soudními znalci (Sejbalová & Reguli, 2011). Pouze jeden respondent byl v kontaktu se soudními znalci, a to respondentka č. 3. Jednalo se o znalce z oboru psychologie a psychiatrie. Vyšetření z oboru psychologie bylo časově velmi náročné, ze strany znalkyně nebylo vysvětleno, k čemu velké množství různorodých diagnostických testů slouží. Znalecké posudky z oboru psychologie a psychiatrie se zpravidla zpracovávají za účelem zjištění věrohodnosti osoby poškozené (Kutálková, 2014). Při soudně-znaleckém zkoumání je nezbytné vytvoření atmosféry bezpečí a důvěry, zaujetí neutrálního a empatického postoje a vysvětlení smyslu a účelu vyšetření (Ebbinghaus & Denis, 2021). Respondentka také negativně vnímala přítomnost advokáta u výslechu, jenž jí kladl necitlivé doplňující otázky, na které nebyla schopná odpovědět (např. jestli si je jistá, že jí podezřelý položil levou ruku tam a ne jinam apod.). Ani sekundární viktimizace ze strany obhájců není neobvyklá, může vzniknout například přenášením odpovědnosti za spáchaný skutek na oběť (Netík et al., 1997).

Poslední kategorie se zabývá otázkou motivace. Mezi faktory, které mají vliv na další spolupráci veřejnosti s policií, lze zařadit dřívější zkušenost s touto institucí (Bradford & Jackson, 2010). Pozitivní zkušenost s policisty posiluje schopnost obětí zvládnout traumatickou událost a následné zotavení (Elliot et al., 2013). Také zvyšuje pravděpodobnost, že oběť bude hlásit další skutky a spolupracovat s policií (Koster et al., 2015). Negativní interakce oběti s policií tuto pravděpodobnost naopak snižuje (Campbell, 2005; Rudolfsson, 2021). Negativní vliv má také nezáměr a chybějící empatie (Goldsmith, 2005).

Respondentka č. 1 by se na PČR při podobné nebo horší zkušenosti s protiprávním jednáním již neobrátila. V kontaktu s PČR jí scházel profesionální a empatický přístup. Neprofesionalitu shledávala zejména v necitlivých poznámkách a otázkách, které ze strany policisty vnímala. Policista například řešil, jaké oblečení má a měla v době skutku na sobě, jakou značku má její kabelka (aniž by jí takto směřující otázky vysvětlil) a proč volala na PČR až po několika minutách od spáchaného skutku. Respondentka na základě takto položených otázek váhala, zdali z policejní služebny neodejít a věc neohlašovat. V policii na základě tohoto jednání již nemá důvěru. Respondentka č. 2 se v kontaktu setkala s arogantním a neprofesionálním přístupem. Ten byl zapříčiněn zjevným pobavením nad

tím, co se jí stalo. Kromě verbální komunikace (necitlivé a posměšné poznámky) hrála roli také neverbální komunikace (různé úšklebky). V kontaktu s policií se necítila příjemně a v případě jiného skutku, který by se jí stal, by se pokusila obrátit na jiné oddělení.

Respondentku č. 3 v kontaktu s PČR motivoval lidský a profesionální přístup zejména policisty zařazeného na SKPV, se kterým jednala. V jeho jednání lze popsat zejména takové prvky ve verbální komunikaci, jako je vyjádření zájmu a obavy o osobu respondentky a v neverbální komunikaci, jako je tón hlasu. Respondentku č. 4 taktéž motivuje k případné další spolupráci popisované lidské a profesionální jednání, kdy policisté vyjadřovali obavu o její bezpečí, zájem o její osobu a snahu být s obětí v kontaktu v případě, že by útoky ze strany pachatele eskalovaly. Respondentka č. 5 považuje policejní práci za právně zdařilou, nicméně nezpracovanou po emocionální stránce. Policisté se k ní chovali profesionálně a v průběhu kontaktu s nimi se neobjevily faktory, které by jí výrazně (de)motivovaly k další spolupráci.

U respondentů, kteří by se na PČR znovu obrátili, se mohla také vyskytnout nepříjemná zkušenost, která je ale v kontextu celého kontaktu s PČR výrazně nedemotivovala. Například u respondentky č. 3 proběhl první kontakt s policisty na místním oddělení, kdy měla pocit (spíše kvůli neverbální komunikaci), že je její případ obtěžuje. Respondentka č. 5 se setkala s jednou moralizující poznámkou ze strany policistky („... *to jsi ale musela vědět, že se to může stát...*“). Uvítala by také lepší informovanost. Někteří respondenti jako nepříjemnou považovali určitou neobjektivitu v jednání policistů, která pramenila z toho, že se s policisty vzdáleně znali.

Zbylí respondenti by se na PČR opět obrátili. Kontakt s policisty je nedemotivoval k další spolupráci, ačkoliv se zde nevyskytly konkrétní prvky, které by na toto měly přímý vliv.

Práce se setkává s několika limity. Pro některé respondenty může být náročně popsat, které konkrétní aspekty formovaly jejich obecný pohled na jednání policistů. Data vzhledem k počtu respondentů nelze generalizovat na celou populaci. Citlivé téma se pojí s rizikem, že se do výzkumu přihlásil jen omezený počet respondentů. Na výsledky je třeba nahlížet komplexně, nevytrhávat je z kontextu, nezaměřovat se jen na některá pochybení příslušníků, ale také na pozitivní faktory a naopak. Další motivace ke spolupráci s PČR je dána samozřejmě i tím, že se jedná o ojedinělou instituci svého druhu.

Výzkum naopak přináší zajímavá zjištění, která mohou přispět k budování lepšího vztahu s oběťmi protiprávního jednání. Některá zjištění korespondují s daty uvedenými v teoretické části práce, některá mohou být zcela nová. V rámci výzkumného souboru se podařilo uskutečnit sběr dat od rozličné skupiny respondentů. Cílem práce bylo popsat, které faktory v jednání policistů demotivují, či motivují oběti k další spolupráci s PČR. Cíl práce byl naplněn.

9 ZÁVĚR

Cílem výzkumu diplomové práce bylo zjistit, jaké konkrétní prvky v jednání policistů při úkonech trestního či přestupkového řízení motivují, či demotivují oběti protiprávního jednání k další případné spolupráci s touto institucí. K naplnění uvedeného cíle byly vymezeny dvě výzkumné otázky.

VO1: Jaké prvky při kontaktu s příslušníky Policie České republiky motivují oběť protiprávního jednání k další spolupráci? Mezi prvky, které motivují oběť protiprávního jednání k další spolupráci, lze zařadit vyjadřování zájmu o osobu oběti a její bezpečí, vnímaná empatie, lidskost a profesionalita.

VO2: Jaké prvky při kontaktu s příslušníky Policie České republiky demotivují oběť protiprávního jednání k další spolupráci? Mezi prvky, které demotivují oběť protiprávního jednání k další spolupráci, lze zařadit necitlivé poznámky, nedostatek empatie, lhostejnost policistů a zřejmé bagatelizování činu.

Výsledky mimo jiné přinášejí zajímavé poznatky o možnostech navazování prvního kontaktu s obětí protiprávního jednání. Policisté by neměli oznámení protiprávního jednání řešit veřejně, např. v prostorách, které slouží jako čekárna. K budování pocitů důvěry a bezpečí je důležité vyjadřování skutečného zájmu o oběť, policista se může také zajímat o to, zdali se má oběť jak dostat na příslušné oddělení, aby se nestalo, že se znovu setká s osobou pachatele. Někteří respondenti se necítili komfortně, že k nim příslušníci nepřistupovali objektivně. I přesto že se příslušníci s obětí protiprávního jednání znají, nemělo by to ovlivnit jejich přístup. K negativním pocitům v některých případech může přispívat i prostředí, v němž jsou prováděny policejní úkony. Lépe by bylo některými respondenty vnímáno moderní, prosvětlené a prostorné prostředí.

Na hodnocení jednání a práce PČR může mít vliv celkové vnímání trestního řízení. Mezi negativy trestního řízení byla popisována délka a průtahy tohoto řízení. Negativně také působí některé subjekty trestního řízení, například soudní znalci, kteří oběť dostatečně neinformují o důvodech prováděných úkonů, či advokáti, kteří přispívají k další traumatizaci nevhodně zvolenými otázkami.

10 SOUHRN

Diplomová magisterská práce se zabývá formováním psychologického kontaktu s oběťmi protiprávního jednání. Práce se zaměřila na oběti jak trestných činů, tak přestupků, a to z několika důvodů. Ačkoliv je pro spáchání trestného činu požadována vyšší společenská škodlivost (trestní zákoník), přestupkové jednání může být pro oběť stejně závažné a traumatické, jako by na ní byl tento trestný čin spáchán. Vzhledem k tomu, že se v práci prolínají s psychologickými termíny také termíny právní, bylo namístě nejdříve tyto termíny uvést a definovat. První kapitola se tak zabývá základní terminologií, kde je definován pojem protiprávního jednání, trestného činu a přestupku. Uvedeny jsou také základní pojmy trestního řízení a pojem oběti trestného činu.

Další kapitola uvádí čtenáře do základů viktimizace. Vymezuje proces viktimizace, pojmy viktimity a previktinní osobnosti. Představuje dynamiku prožívání újmy a dopady protiprávního jednání. Stěžejní je kapitola o sekundární viktimizaci, od které se odvíjejí také další části práce. Kapitola zabývající se těmito základy psychologie oběti je zcela nezbytná pro nastínění toho, co může oběť po činu prožívat a jak se může po činu chovat. Informace uvedené v kapitole jsou pouze zjednodušenou částí komplikovaného procesu viktimizace, přesto by se s nimi měli pracovníci prvního kontaktu seznámit.

Poslední kapitola diplomové práce předchází výzkumné části. Zabývá se specifiky navazování kontaktu s obětí protiprávního jednání, tedy prvním navázáním kontaktu, komunikací s oběťmi, ale také specifiky spolupráce PČR s veřejností. Popsány jsou chyby v jednání s oběťmi, kterých se mohou příslušníci dopouštět. Může se jednat o kognitivní zkreslení nebo o mýty o obětech protiprávního jednání. Závěrem jsou v této kapitole uvedena shrnující doporučení pro zlepšení stávající praxe, zaměřená nejen na příslušníky PČR, prostředí kontaktu, ale i na samotné oběti protiprávního jednání.

Policisté jsou jedni z prvních, kteří se s obětí protiprávního jednání setkají (Herdová et al., 2016). V kontaktu s nimi ale může docházet k další viktimizaci oběti (Sejbalová & Reguli, 2011). Pozitivní zkušenost veřejnosti při kontaktu s policisty má přitom vliv na další spolupráci s PČR (nahlašování protiprávního jednání, svědectví aj.)

(Bradford & Jackson, 2010; Moravcová, 2013). Cílem výzkumu je zachytit takové prvky v jednání policistů, kterými je možné s oběťmi protiprávního jednání navázat vstřícný a empatický vztah. Práce hledá takové prvky, které motivují oběti k další spolupráci s PČR, a ty, které oběti naopak demotivují.

Výzkum diplomové práce je kvalitativní, sběr dat probíhal formou polostrukturovaných interview. Kvalitativní výzkum umožňuje porozumění subjektivní zkušenosti jedince a umožňuje důvěrnější navázání vztahu (Hendl, 2005; Hendl, 2006), což bylo v popisovaném výzkumu zcela nezbytné. Data byla zpracována prostřednictvím tematické analýzy. Výzkumu se účastnilo celkem sedm respondentů. Mezi respondenty se vyskytovaly oběti rozličného protiprávního jednání, kdy společným znakem je násilí, respektive zneužití důvěry. Ze zpracovaných dat vyplývají způsoby, kterými policisté s respondenty navazovali první kontakt, budovali pocity důvěry a komunikovali. Zmíněn je také vliv prostředí a samotného trestního řízení. Nakonec je popsána motivace, která zodpovídá na položené výzkumné otázky.

Pouze s jednou z respondentek se snažili policisté navázat důvěrnější vztah před zahájením samotných úkonů (např. se policistka ptala na jiné okolnosti z jejího života, uvařila jí teplý nápoj apod.). Někteří respondenti mají zkušenost s určitou formou neobjektivitu, která byla způsobena tím, že se s policisty vzdáleně znali. To mělo u respondentů vliv na jejich důvěru spíše negativní. V komunikaci mají někteří účastníci výzkumu zkušenost s necitlivými poznámkami a moralizováním. Vyskytovaly se posměšné poznámky či poznámky hodnotící jednání oběti. Jiní účastníci naopak popisují pozitivní zkušenost, která vznikla na základě vyjadřování skutečného zájmu o osobu oběti. Negativně pak působilo špatně formulované poučení, které policisté obětem poskytovali. Naopak by někteří respondenti v poskytnutém poučení uvítali informace o možnosti mít s sebou blízkou osobou či o možnostech psychologické intervence a pomoci.

Na oběť protiprávního jednání má vliv také prostředí, ve kterém dochází k úkonům řízení (Dawson et al., 2017; Goodman-Delahunty et al., 2014). Na některé respondenty působilo prostředí spíše negativně, a to z důvodu velikosti kanceláří, respektive výslechových místností, či z důvodu zastaralé omítky a neútluného osvětlení. Jedna z respondentek prostředí výslechu díky pozitivnímu kontaktu s policisty vůbec nevnímala. Zbytek respondentů prostředí vnímal spíše neutrálně.

Samotné trestní řízení pak působí negativně kvůli své délce a kvůli případnému neodsouzení osoby podezřelé. Popsány byly i pozitivní aspekty řízení, kdy oběť pohlavního zneužití vnímala pozitivně, že se vůči pachateli nějakým způsobem vymezila. Ze subjektů trestního řízení lze upozornit zejména na soudní znalce a advokáty. Soudní znalci působili v negativním smyslu zejména kvůli tomu, že neposkytli informace o důvodech zdlouhavého psychologického vyšetření. Advokát podezřelého pokládal respondentce necitlivé otázky, na které nebyla s to odpovědět.

Jedna respondentka by se při obdobném nebo horším protiprávním jednání na PČR již neobrátila. Jiná respondentka by se pokusila obrátit na jiné oddělení. Tyto respondentky byly v kontaktu s policisty demotivovány necitlivými poznámkami, nedostatkem empatie, lhostejností a zřejmým bagatelizováním činu. Zbylí respondenti by se na PČR při zkušenosti s dalším případným protiprávním jednáním opět obrátili. Mezi prvky, které je k další případné spolupráci motivovaly, lze popsat vyjádření zájmu a obav o jejich osobu, vnímanou lidskost a profesionalitu.

Příslušníci PČR musejí ve službě prokazovat znalosti a schopnosti z mnoha oborů. Očekává se od nich, že budou mít právní povědomí v různých oblastech, že budou dobří střelci, řidiči či zdravotníci. Psychologická příprava by měla být neméně důležitá, nicméně vzdělávání v této oblasti se uskutečňuje v omezené formě na základní odborné přípravě a následně je realizováno na základě dobrovolnosti každého příslušníka. Je třeba apelovat na to, aby měli policisté alespoň ponětí o základech psychologie oběti, které jsou uplatnitelné v jejich praxi. K obecným doporučením by se mělo přistupovat s ohledem na individuálnost konkrétního případu.

LITERATURA

- Ahrens, C. E., Stansell, J., & Jennings, A. (2010). To tell or not to tell: the impact of disclosure on sexual assault survivors' recovery. *Violence and victim, 25*(5), 631–648. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.25.5.631>
- Andršová, A. (2012). *Psychologie a komunikace pro záchranáře*. Grada.
- Appeltová, M., Černá, M., Hančilová, B., Havelková, B., Hronová, M., Jachanová Doležalová, A., Jarkovská, L., Křížová, E., Kubálková, P., O'Sullivan, M., Prokopová, Z., Sokačová, L., Sovová, P., Šimůnková, B., Šprincová, V., Viznerová, H., Wennerholm Čáslavská, T., & Zahumenský, D. (2010). *Ženy a česká společnost. Hodnocení implementace Pekingské akční platformy na národní a mezinárodní úrovni (Peking + 15)*. Otevřená společnost o.p.s. – Centrum ProEquality.
- Armstrong, M. (2007). *Řízení lidských zdrojů*. Grada.
- Ask, K., & Granhag, P.A. (2005). Motivational sources of confirmation bias in criminal investigations: The need for cognitive closure. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling, 2*(1), 43–63. <https://doi.org/10.1002/jip.19>
- Ayers, S., & de Visser, R. (2015). *Psychologie v medicíně*. Grada.
- Barner, J. R., & Carney, M. (2011). Interventions for intimate partner violence: A historical review. *Journal of Family Violence, 26*(3), 235–244. <https://doi.org/10.1007/s10896-011-9359-3>
- Baštecká, B. (2005.) *Terénní krizová práce – psychosociální intervenční týmy*. Grada.
- Bilewicz, M. (2018). Preventing secondary victimization of disabled people. *Resocjalizacja Polska, 16*(2), 37-45. <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=876838>
- Biskup, P. (2001). Diagnostika syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte – doporučený postup určený lékařům primární péče. *Pediatric pro praxi, 2*(4), 164-168. https://solen.cz/artkey/ped-200104-0002_Diagnostika_syndromu_tyraneho_zneuzivaneho_a_zanedbavaneho_ditete-doporuceny_postup_urceny_lekar.php?back=%2Fsearch.php%3Fquery%3DBiskup%2Bin%253Aauth%2Bname%2Bkey%2Babstr%26sfrom%3D0%26s%3D30

- Biskup, P. (2005). Detekce syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte v ordinaci praktického lékaře. *Pediatric pro praxi*, 6(1), 44-46. https://solen.cz/artkey/ped-200501-0013_Detekce_syndromu_tyraneho_zneuzivaneho_a_zanedbavaneho_ditete_v_ordinaci_praktickeho_lekare.php?back=%2Fsearch.php%3Fquery%3DBiskup%2Bin%253Aauth%2Bname%2Bkey%2Babstr%26sfrom%3D0%26spage%3D30
- Böök, K. (2021). Trauma a právo. In J. Schellong, F. Epple & K. Weidner (Eds.), *Psychotraumatologie*. Hogrefe.
- Boukalová, H., & Gillernová, I. (2020). *Kapitoly z forenzní psychologie*. Karolinum.
- Bradford, B., & Jackson, J. (2010). Cooperating with the Police: Social Control and the Reproduction of Police Legitimacy. *Psicologia & Sociedade*, 24(1), 178-186. <https://doi.org/10.1590/S0102-71822012000100020>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, (3)2, 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Brewster, M. (2001). Legal help-seeking experiences of former intimate-stalking victims. *Criminal Justice Policy Review*, 12(2), 91-112. <https://doi.org/10.1177/0887403401012002001>
- Brymer, M., Jacobs, A., Layne, C., Pynoos, R., Ruzek J., Steinberg, A., Vernberg, E., & Watson, P. (2006). *Psychological first aid: Field operations guide, second edition*. CA & White River Junction, VT.
- Bull, R., & Cherryman, J. (1996). *Helping to identify skills gaps in specialist investigative interviewing*. Home Office.
- Buriánek, J., Pikálková S., & Podaná, Z. (2016). *Abused, Battered, or Stalked: Violence in Intimate Partner Relations Gendered*. Karolinum.
- Campbell, R. (2005). What really happened? A validation study of rape survivors' help-seeking experiences with legal and medical systems. *Violence and victims*, 20(1), 55–68. <https://doi.org/10.1891/088667005780927647>
- Campbell, R., & Raja, S. (2005). The sexual assault and secondary victimization of female veterans: Help-seeking experiences with military and civilian social systems. *Psychology of Women Quarterly*, 29, 97-106. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.2005.00171.x>

Campbell, R., Wasco, S. M., Ahrens, C. E., Sefl, T., & Barnes, H. E. (2001). Preventing the “second rape” rape survivors’ experiences with community service providers. *Journal of Interpersonal violence*, 16(12), 1239–1259. <https://doi.org/10.1177/088626001016012002>

Cimrmanová, T. (2013). *Krize a význam pomáhajících prvního kontaktu – Aplikace v kontextu rodinného násilí*. Univerzita Karlova v Praze.

Ciprová, K. (2010). Znásilnění: kontextuální úvod. In K. Ciprová (Ed.), *Pod hladinou: fakta a mýty o znásilnění* (s. 3-11). Gender Studies, ops. https://aa.ecn.cz/img_upload/8b47a03bf445e4c3031ce326c68558ae/publikace_final_pdf.pdf

Císařová, D., Fenyk, J., & Grívna, T. (2008). *Trestní právo procesní*. 5. vyd. ASPI.

Cohen, I., Plecas, D., & McCormick, A.V. (2009). *Public Safety Survey*. University of the Fraser Valley.

Collins, R., Lincoln, R., & Frank, M. G. (2002). The effect of rapport in forensic interviewing. *Psychiatry, psychology and law*, 9(1), 69-78. <https://doi.org/10.1375/pplt.2002.9.1.69>

Coşkun, U. (2020). Use of Forensic Interview Rooms in Sexual Abuse Lawsuits: The Views of Judges, Lawyers, Specialists and Victims. *Journal of Penal Law and Criminology*, 8(1), 117-142. <https://doi.org/10.26650/jplc2019-0020>

Čechová, J. (2016). Oběti sexuálního násilí v gynekologické ordinaci II – co je dobré znát. *Praktická gynekologie*, 20(3-4), 162-165. http://dejmezenamsanci.cz/wp-content/uploads/2017/08/519_21_Prakt_Gyn_2016_3-4_ss_162-165.pdf

Čechová, J., & Jandová, H. (2009). *Stop znásilnění: Analýza stavu pomoci obětem znásilnění v České republice*. Persefona o.s. http://www.persefona.cz/source/pdf/analyza_Stop_znasilneni.pdf

Čechová, J., & Jandová, H. (2010). Bílá místa v péči o oběti trestného činu znásilnění: shrnutí výstupů analýzy stavu pomoci obětem znásilnění. In K. Ciprová (Ed.), *Pod hladinou: fakta a mýty o znásilnění* (s. 54-65). Gender Studies, o.p.s. https://aa.ecn.cz/img_upload/8b47a03bf445e4c3031ce326c68558ae/publikace_final_pdf.pdf

Čírtková, L. (1998). *Kriminální psychologie*. Eurounion.

- Čírtková, L. (2001). Vybrané poznatky z psychologických výzkumů obětí znásilnění. In J. Dolanská, L. Dvořáková, & D. Frycová (Eds.), *Sborník přednášek přednesených na 1. národní konferenci o znásilnění* (s. 23-31). Elektra.
- Čírtková, L. (2002). Domácí násilí ve faktech a teoriích. *Gender rovné příležitosti výzkum*, 3(01), 1-3. <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=197785>
- Čírtková, L. (2004). *Forenzní psychologie*. Aleš Čeněk.
- Čírtková, L. (2006). *Policejní psychologie*. Aleš Čeněk.
- Čírtková, L. (2009). *Forenzní psychologie, 2. upravené vydání*. Aleš Čeněk.
- Čírtková, L. (2014). *Viktimologie pro forenzní praxi*. Portál.
- Čírtková, L. (2015). Krizová intervence po znásilnění. *Psychiatrie pro praxi*, 16(2), 67-70. <https://www.psychiatriepropraxi.cz/pdfs/psy/2015/02/08.pdf>
- Čírtková, L. (2019). Je třeba rozlišovat různé typy znásilnění? *Právo a rodina*, 6, 11. <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/263021/1/2?vtextu=bkb#lema0>
- Čírtková, L. (2022). Jak může rodina pomoci obětem sexualizovaného násilí? *Právo a rodina*, 2, 23. <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/302740/1/2?vtextu=ob%C4%9B%C5%A5#lema0>
- Čírtková, L., & Vitoušová, P. (2007). *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. Grada.
- Dando, C., Wilcock, R., & Milne, R. (2008). The cognitive interview: Inexperienced police officers' perceptions of their witness/victim interviewing practices. *Legal and Criminological Psychology*, 13(1), 59-70. <https://doi.org/10.1348/135532506X162498>
- Dawson, E., Hartwig, M., Brimbal, L., & Denisenkov, P. (2017). A room with a view: Setting influences information disclosure in investigative interviews. *Law and Human Behavior*, 41(4), 333-343. <https://doi.org/10.1037/lhb0000244>
- De Benedictus, T., & Jaffe, J. (2004). *Domestic violence and abuse: Types, signs, symptoms, causes, and effects*. Helpguide: Mental Health Issues. https://www.researchgate.net/profile/Jaelline-Jaffe-Phd/publication/265155866_Domestic_Violence_and_Abuse_Types_Signs_Symptoms_Causes_and_Effects/links/568e76e008aef987e567ba50/Domestic-Violence-and-Abuse-Types-Signs-Symptoms-Causes-and-Effects.pdf

- Di Tommaso, M.L., Shima, I., Strom, S., & Bettio, F. (2009). As bad as it gets: Well-being deprivation of sexually exploited trafficked women. *European Journal of Political Economy*, 25(2), 143–162. <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2008.11.002>
- Dinisman, T., & Moroz, A. (2017). *Understanding victims of crime*. Victim Support.
- Ditrich, H. (2015). Cognitive fallacies and criminal investigations. *Science & Justice*, 55(2), 155–159, <https://doi.org/10.1016/j.scijus.2014.12.007>
- Dohnal, D., Hokr Míholová, P., Šprincová, V., & Domesová, S. (2017). Analýza výskytu a latence domácího násilí v partnerských vztazích. Odbor rovnosti žen a mužů Úřadu vlády ČR. https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/Analiza-vyskytu-a-latence-DN_final.pdf
- Drašík, A., Augustinová, P., Durdík, T., Fremr, R., Král, V., Růžička, M., Sotolář, A., Šmerda, R., Vondruška, F., Vočka, V., Zelenka, P., Zezulová, J., & Žďárský, Z. (2015). *Trestní zákoník: Komentář*. Wolters Kluwer.
- Dunovský, J., Dytrych, Z. & Matějček, Z. (1998). *Týrané, zneužívané a zanedbané dítě, 1. vyd.* Grada.
- Ebbinghaus, R., & Denis, D. (2021). Znalecká činnost v případech traumatizovaných osob. In J. Schellong, F. Epple & K. Weidner (Eds.), *Psychotraumatologie*. Hogrefe.
- Ehlers, A., Clark, D. M., Dunmore, E., Jaycox, L., Meadows, E., & Foa, E. B. (1998). Predicting response to exposure treatment in PTSD: The role of mental defeat and alienation. *Journal of Traumatic Stress: Official Publication of The International Society for Traumatic Stress Studies*, 11(3), 457-471. <https://doi.org/10.1023/A:1024448511504>
- Eigenberg, H., & Garland, T. (2008). *Controversies in victimology*. Routledge.
- Elliott, I., Thomas, S., & Ogloff, J. (2013). Procedural justice in victim-police interactions and victims' recovery from victimisation experiences. *Policing & Society: An International Journal of Research and Policy*, 24(5), 588–601. <https://doi.org/10.1080/10439463.2013.784309>
- Erez, E. (1989). The Impact of Victimology on Criminal Justice Policy. *Criminal Justice Policy Review*, 3(3), 236-256. <https://doi.org/10.1177/088740348900300302>

- Farrell, A., Dank, M., de Vries, I., Kafafian, M., Hughes, A., & Lockwood, S. (2019). Failing victims? Challenges of the police response to human trafficking. *Criminology & Public Policy*, 18(3), 649-673. <https://doi.org/10.1111/1745-9133.12456>
- Fisher, R. P., Ross, S. J., & Cahill, B. S. (2017). Interviewing witnesses and victims. In P.A. Granhag (Ed.), *Forensic psychology in context* (s. 56-74). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315094038>
- Fryšták, M. (2012). *Trestní právo procesní*. Key Publishing.
- Gábrišová, I. (2020). *Kognitivní interview jako prostředek podpory přípravného řízení*. [Diplomová práce, Univerzita Karlova]. Digitální repozitář Univerzity Karlovy. <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/125000/120380477.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Ganzini, L., McFarland, B. H., & Cutler, D. (1990). Prevalence of mental disorders after catastrophic financial loss. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 178(11), 680-685. <https://doi.org/10.1097/00005053-199011000-00002>
- Geiselman, R. E., & Fisher, R. P. (2014). Interviewing Witnesses and Victims. In M. Yves (Ed.), *Investigative Interviewing: Handbook of Best Practices* (s. 1-21). Thomson Reuters Publishers.
- Geiselman, R. E., Fisher, R., Mackinnon, D. P., & Hollnad, H. L. (1986). Enhancement of Eyewitness Memory with the Cognitive Interview. *The American Journal of Psychology*, 99(3), 385-401. <https://doi.org/10.2307/1422492>
- Gekoski, A., Adler, J. R., & Gray, J. M. (2013). Interviewing women bereaved by homicide: Reports of secondary victimization by the criminal justice system. *International Review of Victimology*, 19(3), 307-329. <https://doi.org/10.1177/0269758013494136>
- Gerloch, A. (2017). *Teorie práva, 7. vydání*. Plzeň: Aleš Čeněk.
- Gifford, R. (1988). Light, decor, arousal, comfort and communication. *Journal of environmental psychology*, 8(3), 89-177. [https://doi.org/10.1016/S0272-4944\(88\)80008-2](https://doi.org/10.1016/S0272-4944(88)80008-2)
- Gillernová, L. & Boukalová, H. (2006). *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. Karolinum.
- Goetz, M. (2012). *Wtórna wiktymizacja*. Niebieska Linia.

- Goldsmith, A. (2005). Police reform and the problem of trust. *Theoretical criminology*, 9(4), 443-470. <https://doi.org/10.1177/1362480605057727>
- Goodman-Delahunty, J., Martschuk, N., & Dhami, M. K. (2014). Interviewing high value detainees: Securing cooperation and disclosures. *Applied Cognitive Psychology*, 28, 883-897. <https://doi.org/10.1002/acp.3087>
- Gřivna, T., & Válková, H. (2017). Postavení a práva obětí trestných činů po novele č. 56/2017 Sb. s účinností k 1. 4. 2017. *Trestněprávní revue*, 9, 197. <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembg5pxi4s7hfpxgxzrhe2wc&groupIndex=0&rowIndex=0>
- Gřivna, T., Šámal, P., & Válková, H. (2014). *Zákon o obětech trestných činů. Komentář*. C. H. Beck.
- Guthrie, Ch., Rachlinski, J. J., & Andrew, J. (2001). *Inside the Judicial Mind*. Cornell Law Faculty Publications.
- Halfar, B. (2015). *Právo*. VŠB-TU.
- Hampe, S. (2021). Psychosociální služby v průběhu trestního řízení. In J. Schellong, F. Epple, & K. Weidner (Eds.), *Psychotraumatologie*. Hogrefe.
- Hanzlíčková, L. (2020). *Proces směřování k optimálnímu superviznímu systému krizových intervencí Policie České republiky*. [Diplomová práce, Univerzita Karlova]. Digitální repozitář Univerzity Karlovy. <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/122815/120372425.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Hartley, P. (2002). *Interpersonal communication*. Routledge.
- Harvánek, J. (2013). *Právní teorie*. Plzeň: Aleš Čeněk.
- Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Portál.
- Hendl, J. (2006). *Kvalitativní výzkum v pedagogice*. Současné metodologické přístupy a strategie pedagogického výzkumu.
- Hendl, J. (2016). *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Portál.
- Hentig, H. (1979). *The Criminal and His Victim*. Schocken Books.
- Herdová, T., Jarkovská, L., Pešáková, K., & Trávníček, Z. (2016). *Analýza postojů původců a původkyň domácího násilí a práce s nimi*. Oddělení rovnosti žen a mužů Úřadu

vlády. <https://www.tojerovnost.cz/wp-content/uploads/2021/06/Analyza-postoju-puvodcu-a-puvodkyn-domaciho-nasili-a-prace-s-nimi.pdf>

Holubová, M., Grambal, A., Hodný, F., Bundárová, L., Nesnídal, V., Zmeškalová, D., & Kolek, A. (2020). Partnerský vztah a deprese. *Psychiatrie pro praxi*, 21(2), 90-95. <https://doi.org/10.36290/psy.2020.016>

Hoogesteyn, K., Meijer, E. H., & Vrij, A. (2020). Detainee and layperson's expectations and preferences regarding police interview rooms. *PloS one*, 15(11), 1-13. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0241683>

Höschl, C. (2013, 2. října). *Nerobiologie deprese*. 44. výjezdní zasedání CTS. Loučky, Česká republika.

Hrabětová, J. (2009). Psychologie oběti (se zaměřením na oběti obchodování se ženami za účelem sexuálního vykořisťování). *Littera Scripta*, 2(1), 141. <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.456.2533&rep=rep1&type=pdf#page=143><http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/Dom%C3%A1c%C3%AD-n%C3%A1sil%C3%AD-z-perspektivy-aplikovan%C3%A9ho-v%C3%BDzkumu.-SocioFactor-2016..pdf>

Charman, S. D., Kavetski, M., & Mueller, D.H. (2017). Cognitive bias in the legal system: police officers evaluate ambiguous evidence in a belief-consistent manner. *Journal of applied research in memory and cognition*, 6(2), 193–202. <https://doi.org/10.1016/j.jarmac.2017.02.001>

Chomová, Z. (2014). Nezůstávejte s problémem sami. Role vybraných institucí v pomoci obětem sexuálního násilí. In P. Kutálková & L. Kobová (Eds.), *Sexuální násilí. Proč se nikdo neptá?* (s. 151-168). In IUSTITIA, o.p.s. https://scholar.google.com/scholar?hl=cs&as_sdt=0%2C5&q=Co+nen%C3%AD+vy%C5%99%C4%8Den%C3%A9%2C+je+obt%C3%AD%C5%BE+n%C3%A9+%C5%99e%C5%A1it&btnG=

Christie, N. (1986). The Ideal Victim. In E.A. Fattah (Ed.), *From Crime Policy to Victim Policy*. Palgrave Macmillan (s. 17-30). https://doi.org/10.1007/978-1-349-08305-3_2

Jacobi, G., Dettmeyer, R., Banaschak, S., Brosig, B., & Herrmann, B. (2010). Child abuse and neglect: diagnosis and management. *Deutsches Arzteblatt International*, 107(13), 231. <https://doi.org/10.3238/arztebl.2010.0231>

Jakobsen, K. K. (2021). Empathy in investigative interviews of victims: How to understand it, how to measure it, and how to do it? *Police Practice and Research*, 22(2), 1155-1170. <https://doi.org/10.1080/15614263.2019.1668789>

Jeklová, M., & Reitmayerová, E. (2006). *Syndrom vyhoření*. Vzdělávací institut ochrany dětí.

Jelínek, J. (2013). *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. Leges.

Jones, S. (2006). *Criminology*. Oxford University Press.

Kalibová, K., & Houžvová, M. (2014). Naděje na zlepšení? Právní rámec pomoci obětem sexuálního násilí po přijetí zákona o obětech trestných činů. In P. Kutálková & L. Kobová (Eds.), *Sexuální násilí. Proč se nikdo neptá?* (s. 151-168). In IUSTITIA, o.p.s. https://scholar.google.com/scholar?hl=cs&as_sdt=0%2C5&q=Co+nen%C3%AD+vy%C5%99%C4%8Den%C3%A9%2C+je+obt%C3%AD%C5%BEen%C3%A9+%C5%99e%C5%A1it&btnG=

Kalibová, K., Houžvová, M., & Kaňovská, E. (2017). *Předsudečné trestné činy. Příručka pro soudce a státní zástupce*. In IUSTITIA, o.p.s.

Kandová, K., & Čep, D. (2018). Recentní otázky postavení obětí trestných činů v českém trestním řízení. In J. Andraško, J. Hamulák, & M. Kahounová (Eds.), *Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie 22. – 23. februára 2018: Ústavnoprávne, zákonné a kriminologické atributy o obetiach trestných činov*. Bratislavské právnické fórum 2018 (s. 38-47). Univerzita Komenského v Bratislavě – Právnická fakulta. https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/bpf_2018_new/Zbornik_BPF2018_sekcia_1_01.pdf#page=38

Karabec, Z. (2003). *Restoratívni justice: Sborník příspěvků a dokumentů*. IKSP.

Kebbell, M., Alison, L., Hurren, E., & Mazerolle, P. (2010). How do sex offenders think the 44 police should interview to elicit confessions from sex offenders? *Psychology, Crime & Law*, 16(7), 567–584. <https://doi.org/10.1080/10683160902971055> 50

Kellner, T., Hýl, P., Švadlenová, M., & Faměrová, R. (2020). *Studie potřeb obětí trestných činů*. Probační a mediační služba. https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2021/08/projekty_PZJII_STUDIE_POTREB_OBETI_200820.pdf

- Kerswell, N. L., Strodl, E., Johnson, L., & Konstantinou, E. (2019). Mental health outcomes following a large-scale potentially traumatic event involving police officers and civilian staff of the Queensland police service. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 35(1), 64–74. <https://doi.org/10.1007/s11896-018-9310-0>
- Kocourková, J., & Koutek, J. (2017). Posttraumatická stresová porucha u dětí a dospívajících. *Česká a Slovenská Psychiatrie*, 113(3). <http://www.cspsychiatr.cz/detail.php?stat=1151>
- Korkodeilou, J. (2014) Dealing with the unknown: Learning from stalking victims' experiences. *Crime Prevention and Community Safety*, 16(4), 253-268. <https://doi.org/doi:10.1057/cpcs.2014.10>
- Koss, M. P. (2000). Blame, shame, and community: Justice responses to violence against women. *American Psychologist*, 55(11), 1332–1343. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.11.1332>
- Koster, N. N., Kuijpers, K. F., Kunst, M. J. J., & Van der Leun, J. P. (2015). Crime victims perceptions of police behaviour, legitimacy, and cooperation: A review of the literature. *Victims & Offenders: An International Journal of Evidencebased Research, Policy, and Practice*, 11(3), 392–435. <https://doi.org/10.1080/15564886.2015.1065532>
- Kovář, P., Čepický, P., & Dvořák, V. (2009). Doporučený postup k vyšetřování obětí sexuální agrese při poskytování péče obětem znásilnění a sexuálního zneužívání. *Česká gynekologie*, 74(4), 309-316. <http://www.gynultrazvuk.cz/data/clanky/10/dokumenty/j-2009-4-doporuceny-postup-k-vysetrovani-obeti-sexualni-agrese-pri-poskytovani-peco-obetem-znasilneni-a-sexulaniho-zneuzivani.pdf>
- Krejčířová, D. (2007). Týrání, zneužívání a zanedbávání dětí. *Syndrom CAN a způsob péče o rodinný systém*, 1, 9-45. <http://media1.webgarden.cz/files/media1:5109b72ab3410.pdf.upl/SyndromCANazpusobpeceorodinnysystem.pdf#page=10>
- Kristková, V., Langhansová, H., & Matiaško, M. (2007). *Legislativní ochrana obětí trestných činů před druhotnou viktimizací a práva obětí na soukromí během trestního řízení*. Liga lidských práv.
- Křížovský, S., & Bodor, M. (2015). Obete mravnostnej kriminality. In P. Kuruc (Ed.), *Obete kriminality a ich práva* (s. 158-171). Spoločnosť pre trestné právo a

kriminologii. <https://www.paneurouni.com/wp-content/uploads/2017/03/obete-kriminality-ich-prava-zbornik-zo-seminara-medzinarodnou-ucastou-6-november-2014.pdf>

Kubík, O. (2012). *Investigativna psychológia*. EUROKÓDEX, s. r. o.

Kučera, V., & Porada, V. (2016). Možnosti a perspektivy využití videointerakce při vyšetřování trestných činů. In J. Záhora (Ed.), *Prípravné konanie – možnosti a perspektívy* (s. 223 – 241). Leges. <https://www.paneurouni.com/wp-content/uploads/2017/03/zbornik.pdf#page=224>

Kuchta, J. (2011). Zakázané metody výslechu a donucení k výpovědím v českém procesním trestním právu. In M. Vanduchová & J. Hořák. *Na křižovatkách práva – pocta Janu Musilovi k 70. narozeninám* (s. 205-216). C. H. Beck.

Kuchta, J., & Válková, H. (2005). *Základy kriminologie a trestnej politiky*. 1. vyd. C. H. Beck.

Kuklová, T. (2022, 16. února). *Ochrana obětí sexuálních trestných činů v České republice*. Centrum pro lidská práva a demokracii. <https://www.centrumlidskaprava.cz/blog/ochrana-obeti-sexualnich-trestnych-cinu-v-ceske-republice>

Kunczik, M., & Bleh, W. (1995). *Kriminalitätsoffer in der Zeitungsberichterstattung. Folgen der Berichterstattung aus der Perspektive der Opfer*. Weisser ring.

Kutálková, P. (2014). Co není vyřčené, je obtížné řešit. Stav marginalizace, sexuálního násilí a přístupu ke spravedlnosti. In P. Kutálková & L. Kobová (Eds.), *Sexuální násilí. Proč se nikdo neptá?* (s. 151-168). In IUSTITIA, o.p.s. <https://scholar.google.com/scholar?hl=cs&assdt=0%2C5&q=Co+nen%C3%AD+vy%C5%99%C4%8Den%C3%A9%2C+je+o+bt%C3%AD%C5%BE+n%C3%A9+%C5%99e%C5%A1it&btnG=>

Kvasničková, L. (2015). *Kdo se stane obětí?* Opsychologii.cz. <http://www.opsychologii.cz/clanek/247-kdo-se-stane-obeti/>

Květenská, D. (2013). Práva dětských obětí sexuálních deliktů. In M. Mitlöhner & Z. Prouzová (Eds.), *21. celostátní kongres k sexuální výchově v české republice: Sborník referátů* (s. 127-134). SPRSV. https://www.planovanirodiny.cz/storage/sborniky/21_kongres_13.pdf#page=128

Leserman, J. (2005). Sexual abuse history: Prevalence, health effects, mediators, and psychological treatment. *Psychosomatic Medicine*, 67(6), 906-915. <https://doi.org/10.1097/01.psy.0000188405.54425.20>

- Leslie, C. R. (2018). Hindsight Bias in Antitrust Law. *Vanderbilt Law Review*, 71(5), 1527-1590. <https://scholarship.law.vanderbilt.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1040&context=vlr>
- Levitt, D. H. (2001). Active listening and counselor self-efficacy: Emphasis on one micro-skill in beginning counselor training. *The Clinical Supervisor*, 20(2), 101–115. https://doi.org/10.1300/J001v20n02_09
- Lewis, N., & Jaramillo, A. (2007). *Communication with victims and survivors*. National Victim Assistance Academy.
- Linhartová, V. (2006). *Praktická komunikace v medicíně. Pro mediky, lékaře a ošetřující personál*. Grada.
- Lloyd, A., & Borrill, J. (2020). Examining the effectiveness of restorative justice in reducing victims' post-traumatic stress. *Psychological injury and law*, 13(1), 77-89. <https://doi.org/10.1007/s12207-019-09363-9>
- Maguire, M. (1980). The impact of burglary upon victims. *British Journal of Criminology*, 20(3), 261-275. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.bjc.a047171>
- Machuta, J. (2013, 12. září). *Práce policie v oblasti řešení sexuálního násilí*. Konference Pomoc obětem sexuálního násilí, Praha.
- Maier, S. L. (2008) "I have heard horrible stories." Rape victim advocates' perceptions of the re-victimization of rape victims by the police and medical system. *Violence Against Women*, 14(7), 786–808. <https://doi.org/10.1177/1077801208320245>
- Marešová, A., & Martinková, M. (2009). O významu poznávání obětí trestné činnosti. *Kriminalistika*, 1, 42–55. <https://www.mvcr.cz/clanek/o-vyznamu-poznavani-obeti-trestne-cinnosti.aspx>
- Marková, E., Venglářová, M., Babiaková, M., Akrmannová, J., Babková, A., Bezoušková, A., Blatnická, J., Elexová, H., & Kříčka, J. (2006). *Psychiatrická ošetrovatelská péče*. Grada.
- Martinková, M. (2009). K údajům, které poskytla policejní statistika za rok 2007 o obětech kriminality v ČR. In A. Marešová, M. Cejp, J. Holas, & M. Martinková (Eds.), *Sborník statí pracovníků IKSP a časové řady vybraných ukazatelů kriminality* (s. 62-89). IKSP. <http://www.ok.cz/iksp/docs/358.pdf>

- Matoušková, I. (2013). *Aplikovaná forenzní psychologie*. Grada.
- Měsíčková, L. (2012). K připravovanému zákonu o obětech trestných činů. *Kriminalistika*, 2, 91-104. http://82.119.102.197:8080/webisnt/fulltext/publikacie/2014/Terci%C3%A1rna%20prevencia%20v%20%C5%A1ir%C5%A1om%20soci%C3%A1lnom%20kontexte_Ki%C5%A1%C5%A1ov%C3%A1_M_Ondicov%C3%A1_M.pdf#page=24
- Meterko, V., & Cooper, G. (2021). Cognitive Biases in Criminal Case Evaluation: A Review of the Research. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 1-22. <https://doi.org/10.1007/s11896-020-09425-8>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis. A sourcebook of new methods*. Sage.
- Milne, B., Shaw, G., & Bull, R. (2007). Investigative Interviewing: The Role of Research. In D. Carson, R. Milne, F. Pakes, K. Shalev, & A. Shawyer (Eds.), *Applying psychology to criminal justice* (s. 65-80). John Wiley & Sons, Ltd.
- Milne, R. (2004). *The Enhanced Cognitive Interview: A step-by-step guide*. University of Portsmouth.
- Milne, R., & Bull, R. (2006). Interviewing victims of crime, including children and people with intellectual disabilities. In M.R. Kebbell & G. M. Davies (Eds.), *Practical Psychology for Forensic Investigations and Prosecutions* (s. 7-24). Wiley.
- Milne, R., & Shaw, G. (1999). Obtaining Witness Statements: the psychology best practice and proposals for Innovation. *Medicine, science and the law*, 39(2), 127-138. <https://doi.org/10.1177/002580249903900207>
- Ministerstvo vnitra České republiky. (2020). *Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2019*. https://cse.google.com/cse?cx=015489265366623571386%3Aizzrwwg3bmqm&q=Zprava_o_VBaVP_2019_verze_2.5_prijate-rev-VVB-1.pdf&ok.x=0&ok.y=0
- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Grada.
- Molinaro, P. F., Fisher, R. P., Mosser, A. E., & Satin, G. E. (2019). Train-the-trainer: Methodology to learn the cognitive interview. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 16(1), 32–43. <https://doi.org/10.1002/jip.1518>

- Moravec, V. & Paulík, K. (2011). Medializace vybraných případů týraných dětí a její negativní důsledky. *Psychologie a její kontexty*, 1(2), 39-63. https://psychkont.osu.cz/fulltext/2011/Moravec,Paulik_1.pdf
- Mortimer, A. & Shepherd, E. (1999). Frames of mind: Schemata guiding cognition and conduct in the interviewing of suspected offenders. In A. Memon & R. Bull (Eds.), *Handbook of the psychology of interviewing*. John Wiley & Sons, Ltd.
- Musil, J., Konrád, Z., & Suchánek, J. (2004). *Kriminalistika*. C. H. Beck.
- Netík, K., Netíková, D., & Hájek, S. (1997). *Psychologie v právu. Úvod do forenzní psychologie – skripta*. C. H. Beck.
- Novotný, F., & Souček, J. (2009). *Trestní právo procesní*. Aleš Čeněk.
- Novotný, O., Zapletal, J., Brabcová, I., Štablová, R., & Musil, J. (2001). *Kriminologie*. Eurolex Bohemia.
- Očenášková, N. (2007). *Syndrom vyhoření u příslušníků Policie ČR*. [Rigorózní práce, Univerzita Karlova]. Digitální repozitář Univerzity Karlovy. https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/12218/RPTX_2007_1_11210_0_131849_0_50217.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Orth, U. (2002). Secondary Victimization of Crime Victims by Criminal Proceedings. *Social Justice Research*, 15(4), 313-325. <https://doi.org/10.1023/A:1021210323461>
- Plháková, A. (2009). *Dějiny psychologie*. Grada.
- Poláková, J. (2018). *Zastaralá právní úprava činnosti soudních znalců je nevyhovující a může sekundárně viktimizovat oběti domácího a sexuálního násilí*. ProFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, o.p.s. <https://www.profem.cz/shared/clanky/104/soudni%20znalci.pdf>
- Ptáček, R., Čírtková, L., & Žukov, I. (2009). Rape trauma – klinické a forenzní souvislosti. *Psychiatrie pro praxi*, 10(6), 268-271. <https://www.psychiatriepropraxi.cz/pdfs/psy/2009/06/06.pdf>
- Quisová, S. (2020). *Sociální komunikace v pomáhajících profesích*. Slezská univerzita v Opavě.
- Raboch, J., Hrdlička, M., Mohr, P., Pavlovský, P., & Ptáček, R. (2015). *Diagnostický a statistický manuál duševních poruch DSM 5*. Portál.

- Reichel, J. (2009). *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Grada.
- Reisig, M., McCluskey, J., Mastrofski, S., & Terrill, W. (2004). Suspect Disrespect towards the Police. *Justice Quarterly*, 21(2), 241–66. <https://doi.org/10.1080/07418820400095801>
- Resnick, H., Acierno, R., Waldrop, A. E., King, L., King, D., Danielson, C., Ruggiero, J. K., & Kilpatrick, D. (2007). *Randomized Controlled Evaluation of an Early Intervention to Prevent Post-Rape Psychopathology*. *Behaviour research and therapy*, 45(10), 2432-2447. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2007.05.002>
- Risan, P. (2017). *Accommodating trauma in police interviews: An exploration of rapport in investigative interviews of traumatized victims*. [Disertační práce, University of Bergen]. Bergen Open Research Archive. <https://bora.uib.no/bora-xmlui/bitstream/handle/1956/16657/dr-thesis-2017-Patrick-Risan.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Risan, P., Milne, R., & Binder, P. E. (2020). Trauma narratives: recommendations for investigative interviewing. *Psychiatry, Psychology and Law*, 27(4), 678-694. <https://doi.org/10.1080/13218719.2020.1742237>
- Roubalová, M. (2019). *Oběti kriminality. Poznatky z viktimizační studie*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. https://www.researchgate.net/publication/351154095_Obeti_kriminality_Poznatky_z_viktimizacni_studie/link/608aa8a6299bf1ad8d67eba6/download
- Roubalová, M. (2021). Co ze statistik (ne)víme o obětech kriminality. *Česká kriminologie*, 6(1-2), 1-11. <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=1008230>
- Roubalová, M., Holas, J., Kostelníková, Z., & Pešková, M. (2019). *Oběti kriminality – poznatky z viktimizační studie*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Rozum, J. (2003). Činnosti probační a mediační služby z pohledu restorativní justice. In Z. Karabec (Ed.), *Restorativní justice: Sborník příspěvků a dokumentů* (s. 41-54). Institut pro kriminologii a sociální prevenci. <http://www.ok.cz/iksp/docs/296.pdf#page=41>
- Ruback, R. B., Cares, A. C., Hoskins, S. N. (2008). Crime Victim's Perceptions of Restitution: The Importance of Payment and Understanding. *Violence and Victims*, 23(6), 697-710. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.23.6.697>

- Rudolfsson, L. (2021). "At Least I Tried": Swedish Police Officers' Experiences of Meeting with Women Who Were Raped. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 1-12. <https://doi.org/10.1007/s11896-021-09435-0>
- Sakař, P. (2007). Sexuální reviktimizace. *Česká a slovenská psychiatrie*, 103(7), 346-352. <https://media1.webgarden.cz/files/media1:562e2f6b87723.pdf.upl/Sexu%C3%A1ln%C3%AD%20reviktimizace.pdf>
- Sedláček, L. (2010). Dilema věř, nebo pochybuji: Problematika vzdělávání policistů a policistek v oblasti práce s obětí znásilnění. In K. Ciprová (Ed.), *Pod hladinou: fakta a mýty o znásilnění* (s. 36-42). Gender Studies, ops. https://aa.ecn.cz/img_upload/8b47a03bf445e4c3031ce326c68558ae/publikace_final_pdf.pdf
- Sedláčková, M. (2013). Důvěra v instituce a sociální důvěra. In K. Vlachová (Ed.), *Hodnoty, postoje, chování: Česká republika 2002-2012* (s. 96-110). European Social Survey. https://www-dev.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/cr_2002-2012_hodnoty_pestoje_chovani_ess.pdf#page=98
- Sejbalová, P., & Reguli, H. (2011). Specifičnost viktimizace obětí znásilnění. *Psychiatrie pro praxi*, 12(1), 19–21. <https://www.solen.cz/pdfs/psy/2011/01/04.pdf>
- Sekot, M. (2013). Medicínsky nevysvětlitelné symptomy – diagnostika a léčba. *Interní medicína pro praxi*, 15(3-4), 121-124.
- Seligman, M. E. P. (2003). *Opravdové štěstí*. Ikaros.
- Semel, M. D. (2013). *Military interrogations: Best practices and beliefs*. [Disertační práce, práce, City University of New York]. ProQuest. <https://www.proquest.com/openview/cf75a6c1180f01a883736f6d7f1a5da7/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750>
- Shapland, J., & Hall, M. (2007). What do we know about the effects of crime on victims? *International Review of Victimology*, 14(2), 175-217. <https://doi.org/0.1177/026975800701400202>
- Shapland, J., Willmore, J., & Duff, P. (1985). *Victims in the Criminal Justice System*. Aldershot.
- Sharma, M., Thyath, M. N., & Narang, G. (2015). Child abuse and neglect – a review. *Journal of Advanced Medical and Dental Sciences Research*, 3(2), 142. <http://jamdsr.com/uploadfiles/4.dentalabusenneglect.20150524053838.pdf>

- Shepherd, E., Mortimer, A., Turner, V., & Watson, J. (1999). Spaced cognitive interviewing: Facilitating therapeutic and forensic narration of traumatic memories. *Psychology, Crime and Law*, 5(1-2), 117-143. <https://doi.org/10.1080/10683169908414997>
- Schwöbel-Patel, C. (2018). The 'ideal' victim of international criminal law. *European Journal of International Law*, 29(3), 703-724. <https://doi.org/10.1093/ejil/chy056>
- Six, F. (2003). The Dynamics of Trust and Trouble. In B. Nooteboom & F. Six (Eds.), *The Trust Process in Organizations: Empirical Studies of the Determinants and the Process of Trust Development* (s. 196–221). Edward Elgar.
- Smith, K., & Milne, R. (2011). Planning the interview. In M. E. Lamb, D. J. La Rooy, L. C. Malloy, & C. Katz (Eds.), *Children's testimony: A handbook of psychological research and forensic practice* (s. 87–107). Wiley-Blackwell. <https://www.nationalcac.org/wp-content/uploads/2017/08/Planning-the-Interview.pdf>
- Soukupová, T. (2009). Slušný násilník vyprovokovaný slušnou ženou. *Psychiatrie pro praxi*, 10(1), 39-40. <https://www.psychiatriepropraxi.cz/pdfs/psy/2009/01/09.pdf>
- Spirit, M. (2014). *Úvod do studia práva, 2. vydání – aktualizované dle nového občanského zákoníku*. Grada.
- Straus, J., & Vaverka, F. (2010). *Slovník kriminalistických pojmů a osobností*. Aleš Čeněk.
- Strauss, A., & Corbinová, J. (1999). *Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Albert.
- Sunshine, J., & Tyler, R.T. (2003). The Role of Procedural Justice and Legitimacy in Public Support for Policing. *Law and Society Review*, 37(3), 513–548, <http://dx.doi.org/10.1111/1540-5893.3703002>
- Svatoš, R. (2013). Právní úprava obětí trestných činů. In M. Kiššová & M. Ondicová (Eds.), *Terciárna prevencia v širšom sociálnom kontexte, Zborník z mezinárodného odborného seminára* (s. 24-35). Akadémia policajného zboru v Bratislave. http://82.119.102.197:8080/webisnt/fulltext/publikacie/2014/Terci%C3%A1rna%20prevencia%20v%20C5%A1ir%C5%A1om%20soci%C3%A1lnom%20kontexte_Ki%C5%A1ov%C3%A1_M_Ondicov%C3%A1_M.pdf#page=24
- Svoboda, M. (2010). *Psychologická diagnostika dospelých*. Portál.

- Ševčík, D., & Špatenková, N. (2011). *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Portál.
- Špatenková, N., Dohnal, D., Dohnalová, S., Ivanová, K., Klen, Š., Možíšová, A., Pešáková, K., Pastucha, P., Sobotková, I., Ševčík, D., & Veselský, P. (2017). *Krize a krizová intervence*. Grada.
- Šrámková, L., & Cakirpaloglu, P. (2014). Postoje k dopravní policii ČR. In E. Maierová, R. Procházka, M. Dolejš, & O. Skopal (Eds.), *PHD EXISTENCE 2014: Česko-slovenská psychologická konference (nejen) pro doktorandy a o doktorandech* (s. 157-166). Univerzita Palackého v Olomouci.
- Švarc, J. (2003). Principy krizové intervence. *Psychiatrie pro praxi*, 6, 277-279. <https://www.solen.cz/pdfs/psy/2003/06/10.pdf>
- Švarc, J. (2019). Vystavování lékařských zpráv o neschopnosti úkonů v trestním řízení. *Psychiatrie pro praxi*, 20(2), 92-95. https://solen.cz/artkey/psy-201902-0010_vystavovani_lekarskych_zprav_o_neschopnosti_ukonu_v_trestnim_rizeni.php?back=%2Fsearch.php%3Fquery%3DVystavov%25E1n%25ED%2B1%25E9ka%25F8sk%25FDch%2Bzpr%25E1v%2Bo%2Bneschopnosti%2B%25FAkon%25F9%2Bv%2Btrestn%25EDm%2B%25F8%25EDzen%25ED%26sfrom%3D0%26spage%3D30
- Švaříček, R., Šedřová, K., Janík, T., Kaščák, O., Miková, M., Nedbálková, K., Novotný, P., Sedláček, M., & Zounek, J. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Portál.
- Tandon, N. (2007). Secondary victimization of children by the media: an analysis of perceptions of victims and journalists. *International Journal of Criminal Justice Sciences*, 2(2), 119-135. https://www.observatoriodelainfancia.es/ficherosoia/documentos/3928_d_Secondary_Victimization_of_Children_by_the_Media.pdf
- Taslitz, A. E. (2010). Police Are People Too: Cognitive Obstacles to, and Opportunities for, Police Getting the Individualized Suspicion Judgment Right, *Ohio state journal of criminal law*, 8(7), 7-72. https://kb.osu.edu/bitstream/handle/1811/73188/OSJCL_V8N1_007.pdf?sequence=1
- Taylor-Dunn, H., Bowen, E., & Gilchrist, E. A. (2021). Reporting harassment and stalking to the police: A qualitative study of victims' experiences. *Journal of interpersonal violence*, 36(11-12), 5965-5992. <https://doi.org/10.1177/0886260518811423>

- Thornton, M. A., & Herndon, J. (2016). Emotion regulation in police officers following distress: effects of tenure and critical incidents. *Journal of police and criminal psychology*, 31(4), 304–309. <https://doi.org/10.1007/s11896-015-9186-1>
- Tomášek, J. (2010). *Úvod do kriminologie – jak studovat zločin*. Grada.
- Tomová, Š., & Křivková, J. (2016). *Komunikace s pacientem v intenzivní péči*. Grada.
- Topinka, D. (2016). *Domácí násilí z perspektivy aplikovaného výzkumu: Základní fakta a výsledky*. Sociofaktor s.r.o.
- Tyler, T. & Huo, Y.J. (2002). *Trust in the Law: Encouraging Public Cooperation with the Police and Courts*. Russell Sage.
- Úlehlová, D., Holá, I., Ježková, M., Komínková, H., Kotková, M., Levová, J., Pospíchalová, E., Štěpánková, O., & Trávníček, Z. (2009). *Problematika domácího násilí pro zdravotnické pracovníky*. Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně.
- Ullman, S. E., & Vasquez, A. L. (2015). Mediators of sexual revictimization risk in adult sexual assault victims. *Journal of child sexual abuse*, 24(3), 300-314. <https://doi.org/10.1080/10538712.2015.1006748>
- Valešová, K. (2020b, 6. listopadu). *Sekundární viktimizace obětí trestných činů a jak jí předcházet*. Epravo.cz. https://www.epravo.cz/top/clanky/sekundarni-viktimizace-obeti-trestnych-cinu-a-jak-ji-predchazet-112102.html#_ftnref24
- Valešová, M. (2020a, 8. prosince). *Oběť v roli oznamovatele trestného činu a problematika neoznámení deliktu*. Epravo.cz. https://www.epravo.cz/top/clanky/obet-v-rol-i-oznamovatele-trestneho-cinu-a-problematika-neoznameni-deliktu-112247.html#_ftn2
- Válková, H. (2013). Pomoc obětem trestných činů, náhrada škody a její vymahatelnost ve světle nové legislativy. *Pravnik*, 152(1), 29-36. https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2013/1/Valkova_1_2013.pdf
- Vantuch, P. (2010). *Obhajoba obviněného*. 3., doplněné a přepracované vydání. C. H. Beck.
- Vantuch, P. (2011). *Trestní zákoník s komentářem*. ANAG.
- Velikovská, M. (2016). *Psychologie obětí trestných činů*. Grada.

- Větrovec, V., & Nedorost, L. (2002). *Zákon o mediaci a probaci – komentář*. Eurolex Bohemia.
- Vévodová, Š., & Ivanová, K. (2015). *Základy metodologie výzkumu pro nelékařské zdravotnické profese*. Univerzita Palackého v Olomouci.
- Voňková, J., & Macháčková, R. (2009). *Domácí násilí – právní minimum pro lékaře*. Profem.
- Vymětal, Š. (2009). *Krizová komunikace a komunikace rizika*. Grada.
- Výrost, J., Slaměník, I. & Sollárová, E. (2019). *Sociální psychologie: Teorie, metody, aplikace*. Grada.
- Warren, M. (1999). *Introduction*. University Press
- Weger, H., Bell, C. G., Minei, E. M., & Robinson, M. C. (2014). The relative effectiveness of active listening in initial interactions. *International Journal of Listening*, 28(1), 13-31. <https://doi.org/10.1080/10904018.2013.813234>
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů* (2009). <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>
- Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů* (2013). <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-45>
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů* (1961). <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>
- Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů* (2016). <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-250>
- Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů* (2016). <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-251>
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů* (2008). <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273>

Přílohy

Seznam příloh:

1. Abstrakt v českém jazyce
1. Abstrakt v anglickém jazyce
2. Zadání diplomové práce
3. Vzor informovaného souhlasu
4. Návrh účasti na výzkumu
5. Ukázka otázek interview
6. Ukázka části interview s respondentkou č. 4

Příloha č. 1: Abstrakt v českém jazyce

ABSTRAKT DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Formování psychologického kontaktu s oběťmi protiprávního jednání

Autor práce: Mgr. Bc. Anna Nyplová

Vedoucí práce: PhDr. Simona Hoskocová, Ph.D.

Počet stran a znaků: 105; 165 158

Počet příloh: 7

Počet titulů použité literatury: 222

Abstrakt: Diplomová práce se zaměřila na způsoby, jakými příslušníci Policie České republiky formují a navazují psychologický kontakt s oběťmi protiprávního jednání. Cílem práce bylo popsat, které konkrétní prvky při kontaktu s Policií České republiky oběti protiprávního jednání dále demotivují, či motivují k další případné spolupráci s touto institucí. K dosažení výzkumného cíle byl zvolen kvalitativní přístup, data byla sbírána pomocí polostrukturovaných interview a zpracovávána tematickou analýzou. Kromě samotné motivace byly v rámci výzkumu zjišťovány způsoby, kterými policisté navazovali s respondenty bezpečný vztah, jakým způsobem komunikovali, jak na respondenty působilo prostředí policejního kontaktu a jaký byl vliv samotného trestního řízení. Z analýzy nasbíraného materiálu vyplynulo, že mezi prvky, které oběti protiprávního jednání motivují k další případné spolupráci lze zařadit vyjadřování zájmu o osobu oběti a její bezpečí, vnímanou lidskost a profesionalitu. Oběti protiprávního jednání naopak demotivují necitlivé poznámky příslušníků Policie České republiky, nedostatek empatie, vnímaná lhostejnost policistů a zřejmá bagatelizace činu, který se oběti stal.

Klíčová slova: oběti protiprávního jednání, Policie České republiky, přestupek, sekundární viktimizace, trestný čin

Příloha č. 2: Abstrakt v anglickém jazyce

ABSTRACT OF THESIS

Title: Forming of psychological contact with crime victims

Author: Mgr. Bc. Anna Nyplová

Supervisor: PhDr. Simona Hoskovcová, Ph.D.

Number of pages and characters: 105; 165 158

Number of appendices: 7

Number of references: 222

Abstract: The diploma thesis focuses on approaches applied by officers of the Police of the Czech Republic in the process of forming and establishing psychological contact with crime victims. The aim of the thesis is to describe specific aspects of communication used by police officers, which either motivate or demotivate crime victims to further cooperate with representatives of the institution. Qualitative research was applied to achieve the research objectives, the data was collected using semi-structured interviews, and was further processed by thematic analysis. Apart from motivation, the research explores manners applied by police officers in the process of establishing a secure relationship, and communication style used by police officers. Moreover, the effect of police work environment and criminal proceedings onto crime victims was examined. The outcome of the research indicates that aspects motivating crime victims to further cooperate with the Police of the Czech Republic include expressed interest in the victim and their safety, empathy and professionalism. On the other hand, crime victims feel demotivated by insensitive remarks, lack of empathy, trivialization of the crime, and perceived indifference expressed by police officers.

Key words: crime, crime victims, criminal offences, secondary victimization, the Police of the Czech Republic,

Příloha č.3: Zadání diplomové práce

Příloha č. 4: Vzor informovaného souhlasu

Informovaný souhlas

Název studie:

Jméno:

Datum narození:

Účastník byl do studie zařazen pod číslem:

1. Já, níže podepsaný(á) souhlasím s mou účastí ve studii. Je mi více než 18 let.
2. Byl(a) jsem podrobně informován(a) o cíli studie, o jejích postupech, a o tom, co se ode mě očekává.
3. Porozuměl(a) jsem tomu, že svou účast ve studii mohu kdykoliv přerušit či odstoupit. Moje účast ve studii je dobrovolná.
4. Při zařazení do studie budou moje osobní data uchována s plnou ochranou důvěrnosti dle platných zákonů ČR. Je zaručena ochrana důvěrnosti mých osobních dat. Při vlastním provádění studie mohou být osobní údaje poskytnuty jiným než výše uvedeným subjektům pouze bez identifikačních údajů, tzn. anonymní data pod číselným kódem. Rovněž pro výzkumné a vědecké účely mohou být moje osobní údaje poskytnuty pouze bez identifikačních údajů (anonymní data) nebo s mým výslovným souhlasem.
5. Porozuměl jsem tomu, že mé jméno se nebude nikdy vyskytovat v referátech o této studii. Já naopak nebudu proti použití výsledků z této studie.

Podpis účastníka:

Podpis výzkumníka:

Datum:

Datum:

Příloha č. 5: Návrh účasti na výzkumu

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra psychologie

FORMOVÁNÍ PSYCHOLOGICKÉHO KONTAKTU S OBĚŤMI PROTIPRÁVNÍHO JEDNÁNÍ

Magisterská diplomová práce

Autor: Mgr. Bc. Anna Nyplová

Vedoucí práce: PhDr. Simona Hoskocová, Ph.D.

Olomouc

2022

Dobrý den,

jsem studentkou psychologie a v současné době píš magisterskou diplomovou práci na téma „Formování psychologického kontaktu s oběťmi protiprávního jednání“. Cílem práce je zaměřit se na jednání příslušníků Policie České republiky (dále jen „PČR“), popsat aktuální situaci a vymezit možnosti pro zlepšení. Výzkumnou část bych ráda realizovala cestou rozhovorů s oběťmi ať již přestupků, tak trestných činů, které měly **jakoukoliv zkušenost** s PČR. Cílem je získat informace nejen o negativních, ale i pozitivních zkušenostech, a to tak, aby mohlo být navrženo zlepšení stávající praxe. **Respondent se tak může vyjádřit k práci příslušníků PČR, ocenit, čím mu policisté pomohli, popsat, co by naopak v jejich přístupu změnil.**

Vnímám, že se jedná o vysoce citlivou problematiku, proto je možné rozhovor přizpůsobit dané situaci, je možné jej provést například telefonicky, přes skype či jiným způsobem dle domluvy s konkrétním respondentem.

Samotné rozhovory, respektive jejich přepis, se v diplomové práci neobjeví. Budou zde uvedena pouze zpracovaná data. Respondent bude moci do těchto dat po domluvě nahlédnout a v případě nespokojenosti od výzkumu odstoupit, data pak nebudou nikde prezentována.

Samozřejmostí výzkumu je dodržení **anonymity** každého respondenta a možnost kdykoliv **od výzkumu odstoupit**. V rámci výzkumu není potřeba sdělovat jméno či jiné obdobné údaje, kterými by mohl být respondent identifikován.

Potenciální zájemci o účast na výzkumu mne mohou kontaktovat na e-mailu ***** na facebooku, také telefonicky, SMS, popřípadě cestou WhatsApp na telefonním čísle *****. Touto cestou je také možné sdělit další informace.

Děkuji za případné zvážení mé nabídky.

S pozdravem Anna Nyplová

Příloha č. 6: Ukázka otázek interview

- 1) Jak vypadal Váš první kontakt s policií po skutku, který se Vám stal?
- 2) V jakém roce jste jednání řešil/a s policií?
- 3) V jakém prostředí probíhal tento kontakt?
- 4) Jak na Vás působilo toto prostředí kontaktu?
- 5) Pamatujete si, jestli se s vámi policisté snažili nějak navázat vztah před samotnými úkony řízení?
- 6) Jak vypadal další kontakt s policií, pokud nějaký byl?
- 7) Cítila jste se při kontaktech s PČR dostatečně informovaná/ý?
- 8) Co ostatní subjekty trestního řízení (obhájci, znalci, soudci aj.), jaký byl kontakt s nimi?
- 9) Jaké pocity jste měl/a ze samotného trestního řízení?
- 10) Byl/a jste spokojen/á s výsledkem toho řízení?
- 11) Je něco, co byste na práci policistů ocenil/a?
- 12) Je naopak něco, co policisté měli udělat jinak?
- 13) Jaké bylo Vaše očekávání od PČR?
- 14) Bylo toto očekávání splněno?
- 15) Pokud byste se dostala znovu do kontaktu s jakýmkoliv protiprávním jednáním, obrátil/a byste se znovu na PČR?
- 16) Je něco dalšího, co Vám utkvělo v paměti, co považujete za důležité?

Příloha č. 7: Ukázka části rozhovoru s respondentkou č. 4

Jak probíhal Tvůj první kontakt s policií?

...

No ale vlastně než on napsal tuhle omluvnou zprávu, tak my jsme na tu policii jeli v té noci, asi ve dvě, ve tři a ono to jako bylo, bylo to fakt fajn, protože nejdřív jsem tam byla já, potom tam byl i táta na výslechu, protože on s nim volal, ne já. Vyfotili si všechny ty zprávy s tím, že ta policistka byla fakt zděšená z toho. Vzali to vážně, jo jako mluvila tam se mnou lidsky, normálně, ptala se na detaily... pak nám popřála zbytek aspoň jako klidnou noc. Kde já jsem neusnula, já jsem prostě byla rozhozená, protože u holek, u kterých to dělal přede mnou, se objevil před barákem.

A to jsi se dozvěděla jak?

My jsme se o tom vlastně, když mně se to začalo dít, tak my jsme se o tom bavily a tím, že já jsem šla potom na tu policii, tak ona šla taky. No a já vlastně nevím, podle čeho to bylo, nicméně vim, že procházel kolem mého baráku a viděl mě u něho, takže jsem věděla, že ví, kde bydlím takže celou tu noc jsem byla na jehlách.

...

*Ale jako oni byli všichni příjemný, vlastně já jsem dostala i číslo přímo na jednu policajtku, co to přebírala a ta právě říkala, kdykoliv, cokoliv, ať okamžitě voláme, i kdyby to bylo o tom, že se jako budu cítit nebezpečně, že si se mnou ráda promluví. Jako vyloženě takový přístup. A to nebylo jenom o ženských, i ti policajti, když jsem tam pak šla... protože pak se právě stalo to, tak jsme to pochopitelně šli nahlásit i do školy, tak se to dozvěděl, že jsme tam byli...ta škola, ta se v tom taky hodně angažovala, ale tím, že se to nedělo na pozemku školy, tak s tím neměli co dělat. Po tadytom mně volal znovu, s tím, že to jsme byli s mamkou doma samy a ona měla odjízďet k zubařce a vzala to za mě a tý v podstatě... on se k ženským choval úplně jinak než ke chlapům, on chlapy ve svý podstatě respektoval... právě volal, že jako ať si jako laskavě uvědomím, co mu dělám, že mu ku*vím život a že za to zaplatím, a že za to zaplatíme celá rodina, a že, že teprve uvidíme, co dokáže.*

No a to jsme právě potom volali druhý den tý policajtkce, ta okamžitě to zvedla a šli jsme za ní na tu policejní stanici a ona to jako říkala, že stalking je prostě jenom když je to prostě naživo, přestože ty sociální sítě a ten internet... většinou je to taky tak že probíhají

zprávy, zprávy, zprávy a pak se něco stane... a že s tím v podstatě nemaj co udělat a že i přesto, že si našel to číslo, že si našel číslo mého táty, tím co vyhrožoval a prostě, tak nemaj jako co, ta nám udělala i čaje to bylo jako hodně hustý, fakt nám jako udělala čaje, pak si s námi povídala a její dcera procházela tím samým, tak ta z toho byla hodně smutná. Ale i ti chlapi na tý stanici byli jako hrozně příjemní, fakt jako byli...ne že by se s námi vykecávali, ale nebylo to žádný shazování nebo tak. Vlastně to celý dopadlo tak, že se to poslalo na magistrát a on dostal pokutu. Tam byli taky fajn, tam se udělalo to, že se výsledky rozdělily, takže on vůbec nevěděl, kdy jdeme na výsledky my a my taky ne.

...

Pamatuješ si, v jakém prostředí probíhal ten kontakt s policií?

Byla to výslechovka.

Jak na tebe tohle prostředí působilo?

Já popravdě ani nevnímala to prostředí, tím jak byli příjemní, tak se člověk cítil v bezpečí a tím jak se snažili pomoci, jako v podstatě toho člověka uklidňovali, tak jsem ani nevnímala jaká je. A přitom druhým to vyloženě byla kancelář.

Cítila jsi se v kontaktu s tou policií dostatečně informovaná?

Jo, jako, protože, tak i o tom jakože, abych se cítila bezpečnějš, že to není jenom o tom, že teď budu jenom zalezlá v baráku. Oni sami, že pepřový sprej si mam pořídít a přesně, jak mi říkali, kdyby byl před barákem, nebo kdyby tam byl nějaký kontakt, tak jaký mam dělat předběžný kroky a právě mi říkali, že se z toho pokusí za každou cenu udělat trestnej čin, akorát, že prostě nevědí, jestli to projde, jestli to bude považováno za dostatečně důležitý. Ale jak ten policajt, tak ta policajtko... překvapivě byl víc znechucenej ten policajt a pronesl větu jako „pane bože, já občas nechci bejt chlap“. No a taky se mě jako zeptala a zapila jste vůbec tu maturitu?

...